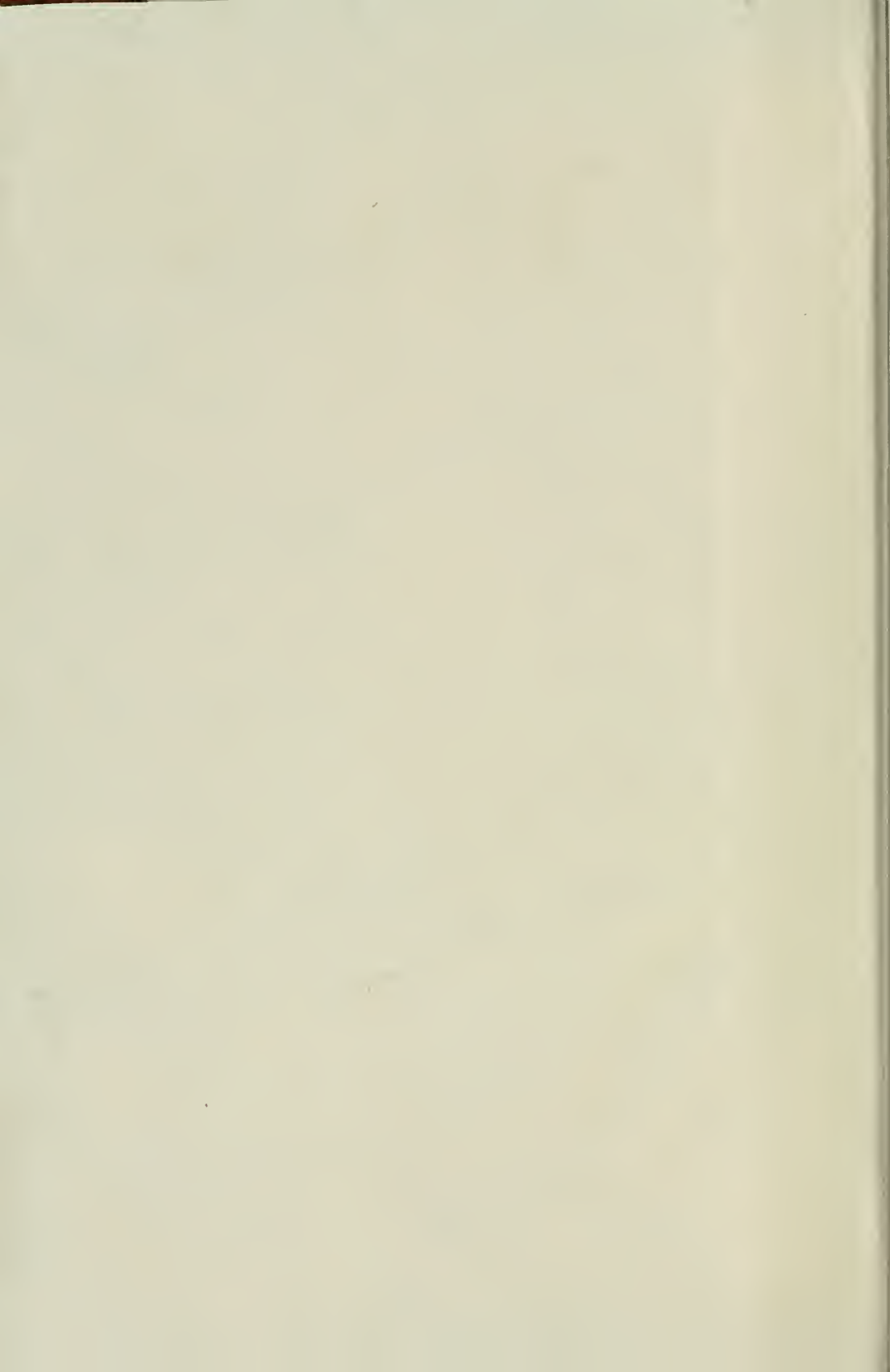

PA
6515
A2
1837
c. 1
ROBA

CORNELIUS NEPOS.

EX TYPIS AD. ÉVERAT,

Ala du Cadran 16.

CORNELII NEPOTIS

VITÆ

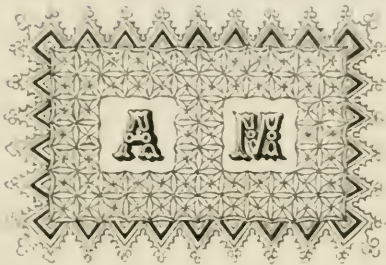
EXCELLENTIUM IMPERATORUM.

EDITIO NOVA,

EX OPTIMIS EXEMPLARIBUS EMENDATA ET
SCHEMATIBUS ILLUSTRATA.

Multa sunt, quae non nisi ope monumentorum possant intelligi, alia vero sine hujusmodi auxilio imperfecte capiuntur. Descriptio enim quantumvis accurata, quantumvis minutatim explanata omnia, rarissime eandem potest notitiam parere quae imago ipsa rerum, ipsi rebus praesentibus depicta vel expressa.

— BERNARD DE MONTMAYON. —

PARISIIS,

APUD R. BREGEAUT,
BIBLIOPOLAM.

—
1857.

Præterea, cuilibet Cornelii scripta perlegenti minime dubium erit, eum cum Catullo, Hortensio, M. T. Cicerone, imprimisque cum Pomponio Attico, non solum litterarum commercio, sed singulari quadam familiaritate fuisse conjunctum.

Quod ad illius familiam, indolem et mores pertinet, nihil usquam reperimus. Mirum sanè de scriptoris vita qui tot vitas ipse scripserit tam parum ad nos venisse!

Sed apud posteros illius memoria adeo temporum injuria obscurata est, ut fere omnino interierit. Quam multa enim opera reliquisset, vel casu vel incuria hominum amissa, tandemque ex diutina caligine emergeret unus ille liber de vitis *excellentium imperatorum*, parum abfuit quin laboris sui gloria Cornelius noster defraudaretur a quodam Probo (nomine) qui quasi suum edidit, ac sibi vindicavit.

Quare duplex nobis hujus voluminis pretium videtur; et quod inenarrata multa refert de præclarissimis antiquitatis viris, et quod auctoris eximii superstitem præcipuam ac prope unicam commendationem continet.

E. L.

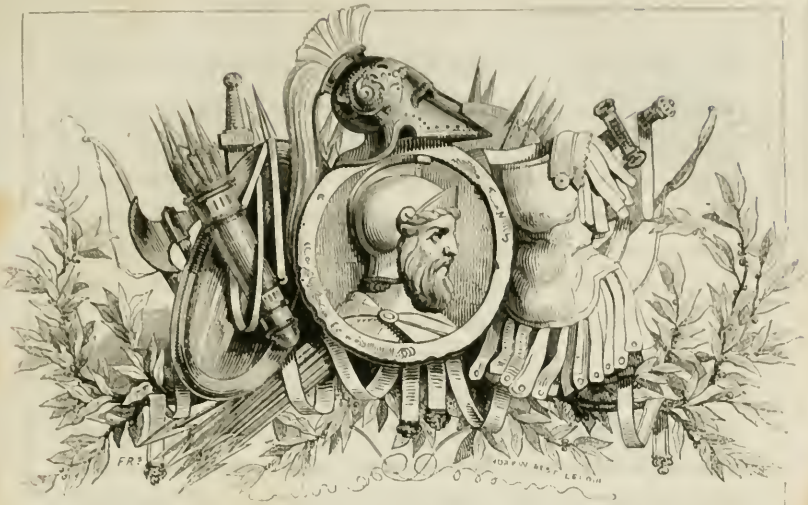

CORNELII NEPOTIS.

VITÆ.

CONSTITUTIONAL HISTORY

1871

PRÆFATIO.

Non dubito fore plerosque, Attice, qui hoc genus scripturæ, leve, et non satis dignum summorum virorum personis judicent, quum relatum legent, quis musicam docuerit Epaminondam; aut in ejus virtutibus commemorari, saltasse eum commode, scienterque tibiis cantasse. Sed hi

erunt fere, qui expertes litterarum Græcarum, nihil rectum, nisi quod ipsorum moribus conveniat, putabunt. Hi, si didicerint non eadem omnibus esse honesta atque turpia, sed omnia majorum institutis judicari, non admirabuntur, nos in Graiorum virtutibus exponendis mores eorum secutos. Neque enim Cimoni fuit turpe, Atheniensium summo viro, sororem germanam habere in matrimonio; quippe quum cives ejus eodem uterentur instituto. At id quidem nostris moribus nefas habetur. Laudi in Græcia ducitur adolescentulis, quam plurimos habere amatores. Nulla Lacedæmone tam est nobilis vidua, quæ non ad scenam eat mercede conducta. Magnis in laudibus tota fere fuit Græcia, victorem Olympiæ citari; in scenam vero prodire, et populo esse spectaculo, nemini in eisdem gentibus fuit turpitudini: quæ omnia apud nos partim infamia, partim humilia, atque ab honestate remota ponuntur. Contra ea pleraque nostris moribus sunt decora, quæ apud illos turpia putantur. Quem enim Romanorum pudet uxorem ducere in convivium? aut cùjus materfamilias non primum locum tenet ædium, atque in celebritate versatur? quod multo fit aliter in Græcia; nam neque in convivium adhibetur, nisi propinquorum; neque sedet, nisi in interiore parte ædium, quæ gynæconitis appellatur, quo nemo accedit, nisi propinqua cognatione conjunctus. Sed plura persequi tum magnitudo voluminis prohibet, tum festinatio, ut ea explicem, quæ exorsus sum. Quare ad propositum veniemus, et in hoc exponemus libro vitas EXCELLENTIUM IMPERATORUM.

MILTIADES.

ARGUMENTUM. I. Miltiades dux colonorum in Chersonesum missus, in itinere a Lemniis irridetur. — II. Chersoneso potitur; Lemnum capit et Cycladas. — III. Dario Scythis bellum inferente, pontis in Istro custos Miltiades consilium dat excutiendæ Persicæ dominationis; sed ab Histiaeo impeditur. — IV. Darius bellum Græcis indicit; auctor est suis Miltiades ut obviam hosti eant. — V. Marathonis pugna. — VI. Victoriæ præmium. — VII. Miltiades Pari oppugnatione ommissa, damnatur et in vinculis moritur. — VIII. Vera damnationis causa.

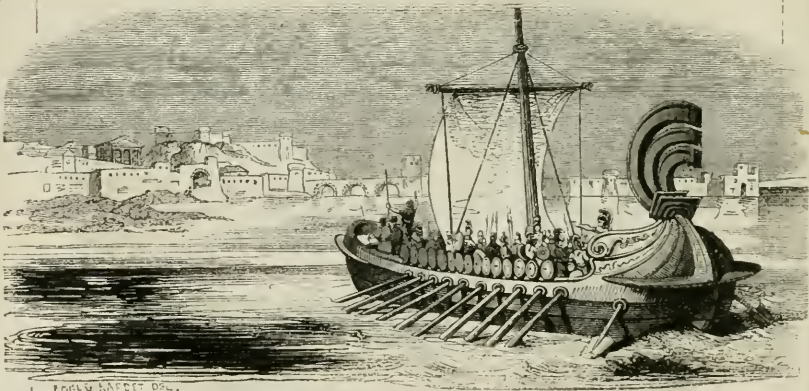
Olymp. 68. 2. — U. C. 245. — A. Chr. 507.

MILTIADES, Cimonis filius, Atheniensis, quum et antiquitate generis, et gloria majorum, et sua modestia, unus omnium maxime floreret, eaque esset ætate, ut non jam solum de eo bene sperare, sed etiam confidere cives possent sui, talem futurum, qualem cognitum judicaverunt; accidit, ut Athenienses Chersonesum colonos vellent mittere. Cujus generis quum magnus numerus esset, et multi ejus demigrationis peterent societatem, ex his delecti Delphos deliberatum missi sunt, qui consularent Apollinem, quo potissimum duce ute-

rentur : nam tum Thracæ eas regiones tenebant, cum quibus armis erat dimicandum. His consulentibus nominatim Pythia præcepit, « ut » Miltiadem sibi imperatorem sumerent; id si fecissent, incepta prospera futura. » Hoc oraculi responso Miltiades, cum delecta manu classe Chersonesum profectus, quum accessisset Lemnum, et incolas ejus insulae sub potestatem redigere vellet Atheniensium, idque Lemnii sua sponte facerent, postulasset; illi irridentes responderunt, « tum id se facturos, quum ille, domo navibus proficiscens, vento aquilone venisset Lemnum. » Hic enim ventus, a septentrionibus oriens, adversum tenet Athenis proficiscentibus. Miltiades, morandi tempus non habens, cursum direxit quo tendebat, pervenitque Chersonesum.

II. In brevi tempore, barbarorum copiis disjectis, tota regione quam petierat potitus, loca castellis idonea communit: multitudinem, quam secum duxerat, in agris collocavit, crebrisque excursionibus locupletavit. Neque minus in ea re prudentia quam felicitate adjunctus est: nam, quum virtute militum devicisset hostium exercitus, summa æquitate res constituit, atque ipse ibidem manere decrevit. Erat enim inter eos dignitate regia, quamvis carebat nomine: neque id magis imperio, quam justitia, consecutus; neque eo secius Atheniensibus, a quibus erat profectus, officia præstabat. Quibus

PARLO NAPOLI DOL.

WELSHCHER 41.

rebus fiebat, ut non minus eorum voluntate perpetuo imperium obtineret qui miserant, quam illorum cum quibus erat profectus. Chersoneso tali modo constituta, Lemnum revertitur, et ex pacto postulat, ut sibi urbem tradant; illi enim dixerant, « quum, vento
« borea domo profectus, eo pervenisset, sese dedituros: » se autem domum Chersonesi habere. Cares, qui tum Lemnum incolebant, etsi præter opinionem res ceciderat, tamen non dicto, sed secunda fortuna adversariorum capti, resistere ausi non sunt, atque ex insula demigrarunt. Pari felicitate ceteras insulas, quæ Cyclades nominantur, sub Atheniensium redegit potestatem.

III. EISDEM temporibus, Persarum rex Darius, ex Asia in Europam exercitu trajecto, Scythis bellum inferre decrevit. Pontem fecit in Istro flumine, qua copias traduceret. Ejus pontis, dum ipse abesset, custodes reliquit principes quos secum ex Ionia et Æolide duxerat, quibus singulis ipsarum urbium perpetua dederat imperia. Sic enim putavit, facillime se Græca lingua loquentes, qui Asiam incolerent, sub sua retenturum potestate, si amicis suis oppida tuenda tradidisset, quibus, se oppresso, nulla spes salutis relinquere-tur. In hoc fuit tum numero Miltiades, cui illa custodia crederetur. Ille, quum crebri afferrent nuntii, male rem gerere Darium, premi-que ab Scythis, Miltiades hortatus est pontis custodes, « ne a fortuna
» datam occasionem liberandæ Græcæ dimitterent. Nam, si cum his
» copiis, quas secum transportaverat, interiisset Darius, non solum
» Europam fore tutam, sed etiam eos, qui Asiam incolerent Græci
» genere, liberos a Persarum futuros dominatione et periculo. Id et
» facile effeci posse: ponte enim rescisso, regem vel hostium ferro
» vel inopia paucis diebus interiturum. » Ad hoc consilium quum plerique accederent, Histæus Milesius, ne res conficeretur, obstitit, dicens, « non idem ipsis, qui summas imperii tenerent, expe-
» dire, et multitudini; quod Darii regno ipsorum niteretur dominatio:
» quo extincto, ipsos potestate expulsos civibus suis pœnas daturus.
» Itaque adeo se abhorrere a ceterorum consilio, ut nihil putet
» ipsis utilius, quam confirmari regnum Persarum. » Hujus quum sententiam plurimi essent secuti, Miltiades, non dubitans tam multis conscis ad regis aures consilia sua perventura, Chersonesum reliquit, ac rursus Athenas demigravit. Cujus ratio, etsi non valuit, tamen magnopere est laudanda, quum amicior omnium libertati quam suæ fuerit dominationi.

IV. DARIUS autem, quum ex Europa in Asiam rediisset, hortantibus amicis ut Græciam redigeret in suam potestatem, classem quingentarum navium comparavit, eique Datim præfecit et Artaphernem; hisque ducenta peditum, decem millia equitum dedit, causam interserens, « se hostem esse Atheniensibus, quod eorum » auxilio Iones Sardes expugnassent, suaque præsidia interfecissent. » Illi præfecti regii, classe ad Eubœam appulsa, celeriter Eretriam ceperunt, omnesque ejus gentis cives abreptos in Asiam ad regem miserunt. Inde ad Atticam accesserunt, ac suas copias in campum Marathona deduxerunt. Is abest ab oppido circiter millia

passuum decem. Hoc tumultu Athenienses tam propinquo, tamque magno permoti, auxilium nusquam, nisi à Lacedæmoniis, petiverunt, Philippidemque cursorem ejus generis qui hemerodromi vocantur, Lacedæmonem miserunt, ut nuntiaret quam celeri opus esset auxilio. Domi autem creant decem prætores, qui exercitui præessent; in eis Miltiadem. Inter quos magna fuit contentio, utrum mœnibus se defenderent, an obviam irent hostibus, acieque decernerent. Unus Miltiades maxime nitēbatur, « ut primo quoque » tempore castra fierent; id si factum esset, et civibus animum » accessurum, quum viderent de eorum virtute non desperari, et

» hostes eadem re fore tardiores, si animadverterent auderi ad-
» sus se tam exiguis copiis dimicare. »

V. Hoc in tempore nulla civitas Atheniensibus auxilio fuit, præter Plataenses; eamille misit militum. Itaque horum adventu decem millia armatorum completa sunt. Quæ manus mirabili flagrabat pugnandi cupiditate : quo factum est, ut plus quam collega, Miltiades valuerit. Ejus enim auctoritate impulsæ Athenienses copias ex urbe eduxerunt, locoque idoneo castra fecerunt. Deinde postero die sub montis radicibus, acie e regione instructa, nova arte, vi summa prælium commiserunt. Namque arbores multis locis erant stratae, hoc consilio, ut et montium tegerentur altitudine, et arborum tractu equitatus hostium impediretur ne multitudine clauderentur. Datis, etsi non æquum locum videbat suis, tamen fretus numero copiarum suarum, conflare cupiebat : eoque magis, quod, priusquam Laedæmonii subsidio venirent, dimicare utile arbitrabatur. Itaque in aciem peditum centum, equitum decem millia produxit, præliumque commisit. In quo tanto plus virtute valuerunt Athenienses, ut decemplecem numerum hostium profligarent, adeoque perternerunt, ut Persæ non castra, sed naves peterent. Qua pugna nihil adhuc est nobilius : nulla enim unquam tam exigua manus tantas opes prostravit.

VI. Cuius victoriæ non alienum videtur quale præmium Miltiadi sit tributum docere : quo facilius intelligi possit, eandem omnium civitatum esse naturam. Ut enim populi nostri honores

quondam fuerunt rari et tenues, ob eamque causam gloriosi, nunc autem effusi atque obsoleti, sic olim apud Athenienses fuisse reperimus. Namque huic Miltiadi, qui Athenas totamque Græciam liberarat, talis honos tributus est in porticu, quæ Pœcile vocatur, quum pugna depingeretur Marathonica, ut in decem prætorum numero prima ejus imago poneretur; isque hortaretur milites, præliumque committeret¹. Idem ille populus, posteaquam majus imperium est nactus et largitione magistratum corruptus est, trecentas statuas Demetrio Phalereo decrevit.

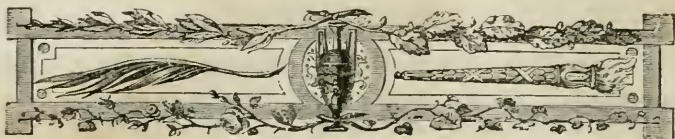
VII. Post hoc prælium, classem septuaginta navium Athenienses eidem Miltiadi dederunt, ut insulas, quæ barbaros adjuverant, bello persequeretur. Quo imperio plerasque ad officium redire coegit, nonnullas vi expugnavit. Ex his Parum insulam opibus elatam, quum oratione reconciliare non posset, copias e navibus eduxit, urbem operibus clausit, omnique commeatu privavit: deinde, vineis ac testudinibus constitutis, propius muros accessit. Quum jam in eo esset ut oppido potiretur, procul in continenti lucus, qui ex insula conspiciebatur, nescio quo casu, nocturno tempore incensus est: cujus flamma ut ab oppidanis et oppugnatoribus est visa, utrisque venit in opinionem, signum a classiariis regis datum. Quo factum est, ut et Parii a deditione deterrentur, et Miltiades, timens ne classis regia adventaret, incensis operibus quæ statuerat, cum totidem navibus atque erat profectus, Athenas magna cum offensione civium suorum rediret. Accusatus ergo prodicionis, quod, quum Parum expugnare posset, a rege corruptus, infectis rebus a pugna discessisset. Eo tempore æger erat vulneribus, quæ in oppugnando oppido acceperat. Itaque, quoniam ipse pro se dicere non posset, verba pro eo fecit frater ejus Tisagoras. Causa cognita, capitis absolutus, pecunia multatus est: eaque lis quinquaginta talentis aestimata est, quantus in classem sumptus factus erat. Hanc pecuniam quod solvere in præsentia non poterat, in vincula publica coniectus est, ibique diem obiit supremum.

¹ Panæus, frater Phidiæ, prælium Atheniense adversus Persas apud Marathonem factum pinxit. Adeo jam colorum usus increbuerat, adeo ars perfecta erat, ut in eo prælio iconicos duces pinxisse tradatur, Atheniensium Miltiadem, Callimachum; Barbarorum Datim, Tissaphernem.

(C. Plinii *Historia mundi*, lib. 55, cap. 8.)

VIII. Illic etsi crimine Pario est accusatus, tamen alia fuit causa damnationis. Nam Athenienses, propter Pisistrati tyrannidem, quæ paucis annis ante fuerat, omnium suorum civium potentiam extimescebant. Miltiades, multum in imperiis magistratibusque versatus, non videbatur posse esse privatus; præsertim quum consuetudine ad imperii cupiditatem trahi videretur. Nam Chersonesi, omnes illos quos habitarat annos, perpetuam obtinuerat dominationem, tyrannusque fuerat appellatus, sed justus. Non erat enim vi consecutus, sed suorum voluntate; eamque potestatem bonitate retinuerat. Omnes autem et habentur et dicuntur tyranni, qui potestate sunt perpetua in ea civitate quæ libertate usa est. Sed in Miltiade erat quum summa humanitas, tum mira comitas, ut nemo tam humilis esset, cui non ad eum aditus pateret; magna auctoritas apud omnes civitates, nobile nomen, laus rei militaris maxima. Hæc populus respiciens, maluit eum innoxium plecti, quam se diutius esse in timore.

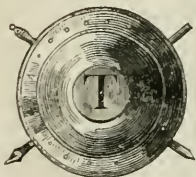

THEMISTOCLES.

ARGUMENTUM. I. Themistocles adolescens. Reipublicæ se dedit. — II. De Corcyreo et Persico bello. Oraculum de muris ligneis. — III. Prælium ad Artemisium. — IV. Themistocles consilio deceptum Xerxem vincit juxta Salamina. — V. Græciam liberat. — VI. Piræi portum et muros Athenarum extruit. — VII. Lacedæmonios arte elusos acriter reprehendit. — VIII. In exilium ejectus, varia fuga agitur. — IX. Ejus ad Artaxerxem litteræ. — X. Ejusdem, Magnesiæ, mors et sepultura.

Olymp. 72. 3. — U. C. 261. — A. Chr. 491.

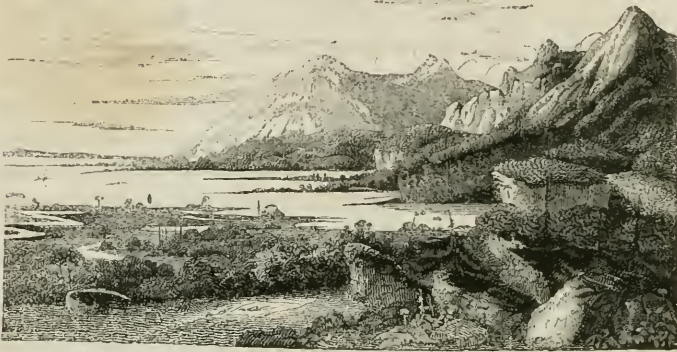
THEMISTOCLES, Neoclis filius, Atheniensis. Hujus vitia incuntis adolescentiæ magnis sunt emendata virtutibus : adeo ut anteferatur huic nemo, pauci pares putentur. Sed ab initio est ordiendum. Pater ejus Neocles generosus fuit. Is uxorem Acharnanam civem duxit, ex qua natus est Themistocles. Qui quum minus esset probatus parentibus, quod et liberius vivebat, et rem familiarem negligebat, a patre exhaereditatus est. Quæ contumelia non fregit eum, sed erexit. Nam, quum judicasset sine summa industria non posse eam extinguï, totum se dedit reipublicæ, diligentius amicis famæque serviens. Multum in judiciis privatis versabatur ; sæpe in concionem populi prodibat ; nulla res major sine eo gerebatur ; celeriterque, quæ opus erant, reperiebat. Neque minus in rebus gerendis promptus, quam excogitandis, erat :

quod et de instantibus (ut ait Thucydides) verissime iudicabat, et de futuris callidissime coniciebat.

H. Quo factum est, ut brevi tempore illustraretur. Primus autem gradus fuit capessendæ reipublicæ bello Coreyræo : ad quod gerendum prætor a populo factus, non solum præsentī bello, sed etiam reliquo tempore, ferociorem reddidit civitatem. Nam quum pecunia publica, quæ ex metallis redibat, largitione magistratuum quotannis interiret, ille persuasit populo, ut ea pecunia classis centum navium ædificaretur; qua celeriter effecta, primum Coreyræos fregit. Deinde, maritimos prædones consecutando, mare tutum reddidit. In quo quum divitiis ornavit, tum etiam peritissimos belli navalis fecit Athenienses. Id quantæ salutis fuerit universæ Græciæ bello cognitum est Persico, quum Xerxes et mari et terra bellum universæ inferret Europæ cum tantis copiis, quantas neque antea, neque postea habuit quisquam. Hujus enim classis mille et ducentarum navium longarum fuit, quam duo millia onerariarum sequebantur : terrestres autem exercitus septingentorum millium peditum, equitum quadringentorum millium fuerunt. Cujus de adventu quum fama in Græciam esset perlata, et maxime Athenienses peti dicerentur, propter pugnam Marathoniam, miserunt Delphos consultum quidnam facerent de rebus suis. Deliberantibus Pythia respondit, « ut mœnibus » ligneis se munirent. » Id responsum quo valeretur quum intelligeret nemo, Themistocles persuasit, consilium esse Apollinis, ut in naves se suaque conferrent; cum enim a deo significari murum ligneum. Tali consilio probato, addunt ad superiores totidem naves triremes; suaque omnia, quæ moveri poterant, partim Salamina, partim Trœzena asportant : arcem sacerdotibus paucisque majoribus natu, ac sacra procuranda tradunt; reliquum oppidum relinquunt.

III. Hæc consilium plerisque civitatibus displicebat, et in terra dimicari magis placebat. Itaque missi sunt delecti cum Leonida, Laedæmoniorum rege, qui Thermopylas occuparent, longiusque barbaros progredi non paterentur. Hi vim hostium non sustinuerunt, eoque loco omnes interierunt. At classis communis Græciæ trecentarum navium, in qua ducentæ erant Atheniensium, primum apud Artemisium, inter Eubœam continentemque terram, cum classiariis regis conflixit : angustias enim Themistocles quarebat, ne multitudine circumiretur. Hic etsi pari prælio discesserant, tamen eodem

loco non sunt ausi manere : quod erat periculum, ne, si pars navium adversariorum Eubœam superasset, ancipiti premerentur periculo. Quo factum est, ut ab Artemisio discederent, et exadversum Athenas apud Salamina classem suam constituerent.

IV. At Xerxes, Thermopylis expugnatis, protinus accessit Astu, idque nullis defendentibus, interfectis sacerdotibus quos in arce invenerat, incendio delevit. Cujus fama perterriti classarii quum manere non auderent, et plurimi hortarentur, « ut domos suas discederent, mœnibusque se defenderent; » Themistocles unus restitit; et, universos esse pares, aiebat, dispersos testabatur perituros : idque Eurybiadi, regi Lacedæmoniorum, qui tum summæ imperii præerat, fore affirmabat. Quem quum minus, quam vellet, moveret, noctu de servis suis, quem habuit fidelissimum, ad regem misit, ut ei nuntiaret, suis verbis, « adversarios ejus in fuga esse : qui si discessissent, majore cum labore, et longinquiore tempore bellum confecturum, quum singulos consectari cogeretur : quos si statim aggrediretur, brevi universos oppressurum. » Hoc eo valebat, ut ingratis ad depugnandum omnes cogerentur. Hac re audita, barbarus, nihil doli subesse credens, postridie alienissimo sibi loco, contra opportunissimo hostibus, adeo angusto mari conflixit, ut ejus multitudo navium explicari non potuerit. Victus ergo est magis consilio Themistocelis quam armis Græciæ.

V. Hic, etsi male rem gesserat, tamen tantas habebat reliquias copiarum, ut etiam cum his opprimere posset hostes. Interim ab eodem gradu depulsus est. Nam Themistocles, verens ne bellare perseveraret, certiozem eum fecit, « id agi, ut pons, quem ille in » Hellesponto fecerat, dissolveretur, ac reditu in Asiam excluderetur : » idque ei persuasit. Itaque, qua sex mensibus iter fecerat, eadem minus diebus triginta in Asiam reversus est, seque a Themistocle non superatum, sed conservatum iudicavit. Sic unius viri prudentia Græcia liberata est, Europæque succubuit Asia. Hæc altera victoria, quæ cum Marathonio possit comparari tropæo : nam pari modo apud Salamina parvo numero navium maxima post hominum memoriam classis est devicta.

VI. MAGNUS hoc bello Themistocles fuit, nec minor in pace. Quum enim Phalereo portu, neque magno neque bono Athenienses uterentur, hujus consilio triplex Piræi portus constitutus est, isque mœnibus circumdatus, ut ipsam urbem dignitate æquipararet, utilitate superaret. Idemque muros Atheniensium restituit præcipuo periculo suo : namque Lacedæmonii, causam idoneam nacti, propter barbarorum excursiones, qua negarent oportere extra Peloponnesum ullam urbem haberi, ne essent loca munita quæ hostes possiderent, Athenienses ædificantes prohibere sunt conati. Hoc longe alio spectabat, atque videri volebant. Athenienses enim duabus victoriis, Marathonica et Salaminica, tantam gloriam apud omnes gentes erant consecuti, ut intelligerent Lacedæmonii de principatu sibi cum his certamen fore : quare eos quam infirmos esse volebant. Postquam autem audierunt muros instrui, legatos Athenas miserunt, qui id fieri vetarent. His præsentibus, desierunt, ac se de ea re legatos ad eos missuros dixerunt. Hanc legationem suscepit Themistocles, et solus primo profectus est ; reliqui legati ut tum exirent, quum satis altitudo muri exstructa videretur, præcepit : interim omnes servi atque liberi opus facerent ; neque ulli loco parcerent, sive sacer esset, sive profanus, sive privatus, sive publicus ; et undique quod idoneum ad muniendum putarent, congererent. Quo factum est, ut Atheniensium muri ex sacellis sepulcrisque constarent.

VII. THEMISTOCLES autem, ut Lacedæmonem venit, adire ad magistratus noluit, et dedit operam, ut quam longissime tempus duceret. causam interponens se collegas expectare. Quum Lacedæmonii quererentur opus nihilominus fieri, eumque in ea re conari fallere,

interim reliqui legati sunt consecuti. A quibus quum audisset, non multum superesse munitionis, ad ephoros Lacedæmoniorum accessit, penes quos summum imperium erat, atque apud eos contendit, « falsa his esse delata; quare æquum esse, illos viros bonos nobiles » que mittere, quibus fides haberetur, qui rem explorarent: interea » se obsidem retinerent. » Gestus est ei mos, tresque legati, functi summis honoribus, Athenas missi sunt. Cum his collegas suos Themistocles iussit proficisci; eisque prædixit, « ut ne prius Lacedæmoniorum legatos dimitterent, quam ipse esset remissus. » Hos postquam Athenas pervenisse ratus est, ad magistratum senatumque Lacedæmoniorum adiit, et apud eos liberrime professus est: « Athenienses suo consilio, quod communi jure gentium facere possent, » deos publicos, suosque patrios ac penates, quo facilius ab hoste » possent defendere, muris sepsisse; neque eo quod inutile esset » Græciæ fecisse; nam illorum urbem, ut propugnaculum, oppositam esse barbaris, apud quam jam bis classes regias fecisse » naufragium. Lacedæmonios autem male et injuste facere, qui id » potius intuerentur, quod ipsorum dominationi, quam quod universæ Græciæ utile esset. Quare si suos legatos recipere vellent, » quos Athenas miserant, se remitterent: aliter, illos nunquam in patriam essent recepturi. »

VIII. TAMEN non effugit civium suorum invidiam; namque ob eundem timorem, quo damnatus erat Miltiades, testarum suffragiis e civitate ejectus, Argos habitatum concessit. Hic cum propter multas ejus virtutes, magna cum dignitate viveret, Lacedæmonii legatos Athenas miserunt, qui eum absentem accusarent, quod societatem cum rege Persarum ad Græciam opprimendam fecisset. Hoc crimine absens proditoris est damnatus. Id ut audivit, quod non satis tutum se Argis videbat, Coreyram demigravit. Ibi quum ejus principes civitatis animadvertisset timere, ne propter se bellum his Lacedæmonii et Athenienses indicerent, ad Admetum, Molossorum regem, cum quo ei hospitium fuerat, confugit. Huc quum venisset, et in præsentia rex abesset, quo majore religione se receptum tueretur, filiam ejus parvulam arripuit, et cum ea se in sacrarium, quod summa colebatur cærimonia, conjecit: inde non prius egressus est quam rex eum, data dextra, in fidem reciperet: quam præstitit. Nam quum Atheniensibus et Lacedæmoniis exposceretur publice, supplicem non prodidit; monuitque ut consuleret sibi; dif-

facile enim esse, in tam propinquo loco tuto eum versari. Itaque Pydnam eum deduci jussit, et quod satis esset presidii dedit. Hac re audita, hic in navem omnibus ignotus ascendit. Quæ quum tempestate maxima Naxum ferretur, ubi tum Atheniensium erat exercitus, sensit Themistocles, si eo pervenisset, sibi esse pereundum. Hac necessitate coactus, domino navis, quis sit aperit, multa pollicens si se conservasset. At ille, clarissimi viri captus misericordia, diem noctemque procul ab insula in salo navem tenuit in anchoris, neque quemquam ex ea exire passus est. Inde Ephesum pervenit, ibique Themistoclem exponit : cui ille pro meritis gratiam postea retulit.

IX. Scio plerosque ita scripsisse, Themistoclem, Xerxe regnante, in Asiam transiisse : sed ego potissimum Thueydidi credo, quod ætate proximus erat his qui illorum temporum historiam reliquerunt, et ejusdem civitatis fuit. Is autem ait, ad Artaxerxem eum venisse, atque his verbis epistolam misisse : « Themistocles veni ad » te, qui plurima mala omnium Graiorum in domum tuam intuli, » quum mihi necesse fuit adversum patrem tuum bellare, patriamque » meam defendere. Idem multo plura bona feci, postquam in tuto » ipse, et ille in periculo esse cepit. Nam quum in Asiam reverti » vellet, prælio apud Salamina facta, litteris eum certiores feci, id » agi, ut pons, quem in Hellesponto fecerat, dissolveretur, atque ab » hostibus circumiretur : quo nuntio ille periculo est liberatus. Nunc » autem ad te confugi, exagitatus a cuncta Græcia, tuam petens ami- » citiam : quam si ero adeptus, non minus me bonum amicum habe- » bis, quam fortem inimicum ille expertus est. Ea autem rogo, ut de » his rebus, de quibus tecum colloqui volo, annum mihi temporis des, » eoque transacto, me ad te venire patiaris. » Hujus rex animi magnitudinem admirans, cupiensque talem virum sibi conciliari, veniam dedit.

X. ILLE omne illud tempus litteris sermonique Persarum dedit : quibus adeo eruditus est, ut multo commodius dicatur apud regem verba fecisse, quam hi poterant, qui in Perside erant nati. Hic quum multa regi esset pollicitus, gratissimumque illud, « si suis uti consi- » liis vellet, illum Græciam bello oppressurum ; » magnis muneribus ab Artaxerxe donatus in Asiam rediit, domiciliumque Magnesie sibi constituit. Namque hanc urbem ei rex donarat, his usus verbis, « quæ ei panem præberet ; » (ex qua regione quinquaginta ei talenta quotannis redibant); Lampsacum, « unde vinum sumeret ; Myntem,

« ex qua obsonium haberet. » Hujus ad nostram memoriam monumenta manserunt duo : sepulcrum prope oppidum , in quo est sepultus : statuæ in foro Magnesiæ. De cujus morte multimodis apud ple-

rosque scriptum est : sed nos eundem potissimum Thucydidem auctorem probamus, qui illum ait Magnesiæ morbo mortuum ; neque negat fuisse famam, venenum sua sponte sumpsisse, quum se, quæ regi de Græcia opprimenda pollicitus esset, præstare posse desperaret. Idem, ossa ejus clam in Attica ab amicis esse sepulta, quoniam legibus non concederetur, quod proditoris esset damnatus, memoriæ prodidit.

ARISTIDES.

ARGUMENTUM. I. Aristides, cognomine justus, exilio multatur. — II. Revocatus prætorque contra Mardonium factus, Atheniensibus maris imperium conciliat. III. Comuni ærario præest; pauper moritur.

Olymp. 73. 2. — U. C. 239. — A. Chr. 483.

ARISTIDES, Lysimachi filius, Atheniensis, æqualis fere fuit Themistocli. Itaque cum eo de principatu contendit; namque obtreclarunt inter se. In his autem cognitum est, quanto antistaret eloquentiæ innocentiae. Quamquam enim adeo excellebat Aristides abstinentia, ut unus, post hominum memoriam, quod quidem nos audierimus,

cognomine Justus sit appellatus; tamen a Themistocle collabefactus testula illa, exilio decem annorum multatus est. Qui quidem quum intelligeret, reprimi concitatum multitudinem non posse, cedensque animadverteret quemdam scribentem, ut patria pelleretur, quæsisse ab eo dicitur, « quare id faceret, aut quid Aristides commisisset, cur » tanta pœna dignus duceretur? » Cui ille respondit, « se ignorare » Aristidem; sed sibi non placere, quod tam cupide elaborasset, ut » præter ceteros Justus appellaretur. » Hic decem annorum legitimam pœnam non pertulit: nam postquam Xerxes in Græciam descendit, sexto fere anno quam erat expulsus, populiscito in patriam restitutus est.

II. INTERFUIT autem pugnae navali apud Salamina, quæ facta est prius quam pœna liberaretur. Idem prætor fuit Atheniensium apud Plataeas, in prælio, quo Mardonius fusus, barbarorumque exercitus est interfectus. Neque aliud est ullum hujus in re militari illustre factum, quam hujus imperii memoria: justitiæ vero, et æquitatis, et innocentiae, multa. In primis, quod ejus æquitate factum est, quum in communi classe esset Græciæ simul cum Pausania, quo duce Mardonius erat fugatus, ut summa imperii maritimi ab Lacedæmoniis transferretur ad Athenienses. Namque ante id tempus et mari et terra duces erant Lacedæmonii. Tum autem et intemperantia Pausaniæ,

et justitia factum est Aristidis, ut omnes fere civitates Græcæ ad Atheniensium societatem se applicarent, et adversus barbaros hos duces deligerent sibi.

III. Quos quo facilius repellerent, si forte bellum renovare conarentur, ad classes ædificandas, exercitusque comparandos, quantum pecuniæ quæque civitas daret, Aristides delectus est qui constitueret. Ejus arbitrio quadringena et sexagena talenta quotannis Delum sunt collata: id enim commune ærarium esse voluerunt: quæ omnis pecunia postero tempore Athenas translata est. Hic qua fuerit abstinentia, nullum est certius indicium, quam quod, quum tantis rebus præfuisset, in tanta paupertate decessit, ut qui esseretur vix reliquerit. Quo factum est, ut filiæ ejus publicè alerentur, et de communi ærario dotibus datis collocarentur. Decessit autem fere post annum quartum quam Themistocles Athenis erat expulsus.

PAUSANIAS.

ARGUMENTUM. I. Pausanias victoria apud Plateas nimium elatus. — II. Byzantio expugnato, captivos nobiles clam Xerxi remittit. Proditionis initium. — III. Patrios mores dementi ratione mutat. In vincula publica coniectus, hinc se expedit Helotes que sollicitat. — IV. Missæ ad Artabazum epistolæ. Pausanias se ipsum indicat. — V. In æde Minervæ obstruitur, et mox interit.

Olymp. 75. 2. — U. C. 273. — A. Chr. 479.

PAUSANIAS, Lacedæmonius, magnus homo, sed varius in omni genere fuit; nam, ut virtutibus eluxit, sic vitiis est obrutus. Hujus illustrissimum est prælium apud Plateas: namque illo duce, Mardonius, satrapes regius, natione Medus, regis gener, in primis omnium Persarum et manu fortis, et consilii plenus, cum ducentis millibus peditum, quos viritim legerat, et viginti millibus equitum, haud ita magna manu Græcia fugatus est, eoque ipse dux cecidit prælio. Qua victoria elatus plurima miscere cœpit, et majora concupiscere. Sed primum in eo est reprehensus, quod ex præda tripodem aureum Delphis posuisset, epigrammate scripto in quo erat hæc sententia: SUO DUCTU BARBAROS APUD PLATEAS ESSE DELETOS, EJUSQUE VICTORIE ERGO APOLLINI DONUM DEDISSE. Hos versus Lacedæmonii exsculperunt, neque aliud scripserunt, quam nomina earum civitatum quarum auxilio Persæ erant victi.

II. Post id prælium, eundem Pausaniam cum classe communi

Cyprum atque Hellespontum miserunt, ut ex his regionibus barbarorum praesidia depelleret. Pari felicitate in ea re usus, elatius se gerere cepit, majoresque appetere res. Nam quum, Byzantio expugnato, cepisset complures Persarum nobiles, atque in his nonnullos regis propinquos, hos clam Xerxi remisit, simulans ex vinculis publicis effugisse; et cum his Gongylum Eretriensem, qui litteras regi redderet, in quibus haec fuisse scripta Thucydides memoriae prodidit : « Pausanias, dux Spartaë, quos Byzantii ceperat, postquam propin-
» quos tuos cognovit, tibi muneri misit, seque tecum affinitate con-
» jungi cupit : quare, si tibi videtur, des ei filiam tuam nuptum. Id
» si feceris, et Spartam et ceteram Graeciam sub tuam potestatem,
» se adjuvante, te redacturum pollicetur. His de rebus si quid geri
» volueris, certum hominem ad eum mittas face, cum quo colloqua-
» tur. » Rex tot hominum salute tam sibi necessariorum magnopere gavisus, confestim cum epistola Artabasum ad Pausaniam mittit : in qua eum collaudat, ac petit, ne cui rei pareat ad ea perficienda quae pollicetur. Si fecerit, nullius rei a se repulsam laturum. Hujus Pausanias voluntate cognita, alacrior ad rem gerendam factus, in suspicionem cecidit Lacedaemoniorum. In quo facto domum revocatus, accusatus capitis, absolvitur; multatur tamen pecunia : quam ob causam ad classem remissus non est.

III. At ille, post non multo, sua sponte ad exercitum rediit, et ibi non callida, sed dementi ratione, cogitata patefecit; non enim mores patrios solum, sed etiam cultum vestitumque mutavit. Apparatu regio utebatur, veste Medica : satellites Medi et Aegyptii sequebantur : epulabatur more Persarum luxuriosius, quam, qui aderant perpeti possent : aditum petentibus conveniendi non dabat : superbe respondebat, et crudeliter imperabat. Spartam redire volebat : Colonas, qui locus in agro Troadis est, se contulerat; ibi consilia, quum patriae tum sibi inimica, capiebat. Id postquam Lacedaemonii resciverunt, legatos ad eum cum scytala miserunt : in qua more illorum erat scriptum, « nisi domum reverteretur, se capitis eum damna-
» turos. » Hoc nuntio commotus, sperans se etiam pecunia et potentia instans periculum posse depellere, domum rediit. Huc ut venit, ab ephoris in vincula publica coniectus est. (Licet enim legibus eorum cuivis ephoro hoc facere regi.) Hinc tamen se expedivit : neque eo magis carebat suspicione; nam opinio manebat, eum cum rege habere societatem. Est genus quoddam hominum, quod Helotes

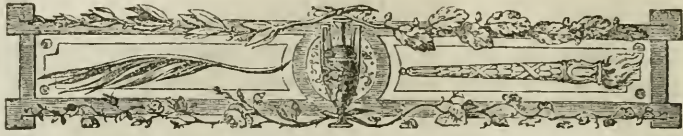
voeatur, quorum magna multitudo agros Laecædæmoniorum colit, servorumque munere fungitur. Hos quoque sollicitare spe libertatis existimabatur; sed, quod harum rerum nullum erat apertum crimen quo argui posset, non putabant de tali tamque claro viro suspicionibus oportere judicari; sed expectandum dum se ipsa res aperiret.

IV. INTERIM Argilius quidam adoleseentulus, quem puerum Pausanias amore venereo dilexerat, quum epistolam ab eo ad Artabazum acceperat, eique in suspicionem venisset, aliquid in ea de se esse scriptum, quod nemo eorum rediisset qui super tali causa eodem missi erant; vineula epistolæ laeceravit, signoque detracto cognovit, si pertulisset, sibi esse pereundum. Erant in eadem epistola, quæ ad ea pertinebant quæ inter regem Pausaniamque convenerant. Has ille litteras ephoris tradidit. Non est prætereunda gravitas Laecædæmoniorum hoc loco. Nam ne hujus quidem indicio impulsus sunt ut Pausaniam comprehenderent, neque prius vim adhibendam putaverunt, quam se ipse indicasset. Itaque huic indicio, quid fieri vellent præceperunt. Fanum Neptuni est Tænari, quod violari nefas putant Græci. Eo ille index confugit: in ara consedit. Hanc juxta locum fecerunt sub terra, ex quo posset audiri si quis quid loqueretur eum Argilio. Huc ex ephoris quidam descenderunt. Pausanias, ut audivit Argilium confugisse in aram, perturbatus eo venit: quem quum supplicem dei videret in ara sedentem, quærit causæ quid sit tam repentino consilio. Huic ille, quid ex litteris comperisset aperit. Tanto magis Pausanias perturbatus orare cœpit, « ne enuntiaret, nec se, meritum » de illo optime, proderet; quod si eam veniam sibi dedisset, tantisque implicitum rebus sublevasset, magno esse ei præmio futurum. »

V. His rebus ephori cognitis, satius putaverunt in urbe eum comprehendi. Quo quum essent profecti, et Pausanias, placato Argilio, ut putabat, Laecædæmonem reverteretur, in itinere, quum jam in eo esset ut comprehenderetur, e vultu cujusdam ephori qui eum admonere eupiebat, insidias sibi fieri intellexit. Itaque paucis ante gradibus quam qui sequebantur, in ædem Minervæ quæ Chalciceos voeatur, confugit. Hinc ne exire posset, statim valvas ejus ædis obstruxerunt, tectumque sunt demoliti, quo facilius sub divo interiret. Dicitur, eo tempore matrem Pausaniæ vixisse, eamque jam magno natu, postquam de scelere filii comperit, in primis, ad filium

claudendum, lapidem ad introitum aedis attulisse. Sic Pausanias magnam belli gloriam turpi morte maculavit. Hic quum semianimis de templo elatus esset, confestim animam efflavit. Cujus mortui corpus quum eodem nonnulli dicerent inferri oportere quo hi qui ad supplicium essent dati, displicuit pluribus; et procul ab eo loco infoderunt quo erat mortuus. Inde posterius dei Delphici responso erutus, atque eodem loco sepultus ubi vitam posuerat.

CIMON.

ARGUMENTUM. I. Vinculis publicis ab uxore Cimon liberatur. — II. Ejus dotes et res gestæ. Persas, eodem die, navali et terrestri prælio vincit. — III. Ostracismo ejicitur. Revocatus pacem inter Athenas et Lacedæmonem conciliat. Citii moritur. — IV. Ejus encomium.

Olymp. 77. 3. — U. C. 282. — A. Chr. 470.

CIMON, Miltiadis filius, Atheniensis, duro admodum initio usus est adolescentiæ. Nam, quum pater ejus litem æstimatam populo solvere non potuisset, ob eamque causam in vinculis publicis decessisset, Cimon eadem custodia tenebatur, neque legibus atheniensibus emitti poterat, nisi pecuniam, qua pater multatus esset, solvisset. Habebat autem in matrimonio sororem germanam suam, nomine Elpinicen, non magis amore, quam patrio more ductus. Nam Atheniensibus licet eodem patre natas uxores ducere. Hujus conjugii cupidus Callias quidam, non tam generosus quam pecuniosus, qui magnas pecunias ex metallis fecerat, egit cum Cimone, ut eam sibi uxorem daret: id si impetrasset, se pro illo pecuniam soluturum. Is quum talem conditionem aspernaretur, Elpinice negavit se passuram Miltiadis progeniem in vinculis publicis interire, quoniam prohibere posset: seque Calliæ nupturam, si ea quæ polliceretur, præstitisset.

II. TALI modo custodia liberatus Cimon, celeriter ad principatum pervenit. Habebat enim satis eloquentiæ, summam liberalitatem,

magnam prudentiam quum juris civilis tum rei militaris; quod cum patre a puero in exercitiis fuerat versatus. Itaque hic et populum urbanum in sua tenuit potestate, et apud exercitum plurimum valuit auctoritate. Primum imperator apud flumen Strymona magnas copias Thracum fugavit: oppidum Amphipolim constituit, eoque decem millia Atheniensium in coloniam misit. Idem iterum apud Mycalen Cypriorum et Phœnicum ducentarum navium classem devictam cepit; eodemque die pari fortuna in terra usus est. Namque hostium navibus captis, statim ex classe copias suas eduxit, barbarorum uno concursu maximam vim prostravit. Qua victoria magna præda potitus, quum domum reverteretur, quod jam nonnullæ insulæ propter acerbiteriam imperii defecerant, bene animatas confirmavit, alienatas ad officium redire coegit. Scyrum, quam eo tempore Dolopes incolebant, quod contumacius se gesserant, vacuefecit, sessores veteres urbe insulaque ejecit, agrosque civibus divisit. Thasios, opulentia fretos, suo adventu fregit. His ex manubiis Athenarum arx, qua ad meridiem vergit, est ornata.

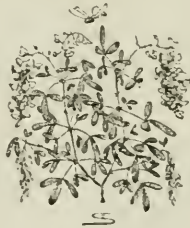
III. QUIBUS rebus quum unus in civitate maxime floreret, incidit in eandem invidiam, quam pater suus ceterique Atheniensium principes: nam testarum suffragiis, quod illi ostracismum vocant, decem annorum exilio multatus est. Cujus facti celerius Athenienses quam ipsum poenituit. Nam quum ille forti animo invidiæ ingratorum civium cessisset, bellumque Lacedæmonii Atheniensibus indixissent, confestim notæ ejus virtutis desiderium consecutum est. Itaque post annum quintum quam expulsus erat in patriam revocatus est. Ille, quod hospitio Lacedæmoniorum utebatur, satius existimans contendere Lacedæmonem, sua sponte est profectus; pacemque inter duas potentissimas civitates conciliavit. Post neque ita multo, Cyprum cum ducentis navibus imperator missus, quum ejus majorem partem insulæ devicisset, in morbum implicitus, in oppido Citio est mortuus.

IV. Hæc Athenienses non solum in bello, sed in pace diu desideraverunt. Fuit enim tanta liberalitate, quum compluribus locis prædia hortosque haberet, ut nunquam in eis custodem imposuerit fructus servandi gratia, ne quis impediretur quominus ejus rebus, quibus quisque vellet, frueretur. Semper cum pedissequi cum nummis sunt secuti, ut, si quis opis ejus indigeret, haberet quod statim daret, ne differendo videretur negare. Sæpe, quum aliquem offensum fortuna

videret minus bene vestitum, suum amiculum dedit. Quotidie sic
cœna ei coquebatur, ut, quos invocatos vidisset in foro, omnes devo-

caret : quod facere nullum diem prætermittebat. Nulli fides ejus,
nulli opera, nulli res familiaris defuit. Multos locupletavit; com-
plures pauperes mortuos, qui unde efferrentur non reliquissent, suo
sumptu extulit. Sic se gerendo, minime est mirandum, si et vita
ejus fuit secunda, et mors acerba.

LYSANDER.

ARGUMENTUM. I. Athenarum victor decemviros civitatibus imponit. — II. In The-
sios subdolos et crudelis. — III. Lacedæmoniorum reges tollere, et oracula
corrumpere conatur. Accusatus absolvitur; occiditur a Thebanis. — IV. Ipse
suis accusator.

Olymp. 93. 4. — V. C. 347. — A. Chr. 405.

LYSANDER, Lacedæmonius, magnam reliquit sui famam, magis felicitate quam virtute partam. Athenienses enim, in Peloponnesios sexto et vicesimo anno bellum gerentes, confecisse apparet. Id qua ratione consecutus sit, latet. Non enim virtute sui exercitus, sed immodestia factum est adversariorum; qui, quod dicto audientes imperatoribus suis non erant, dispalati in agris, relictis navibus, in hostium venerunt potestatem. Quo facto Athenienses se Lacedæmoniis dederunt. Hac victoria Lysander elatus, quum antea semper factiosus audaxque fuisset, sic sibi indulisit, ut ejus opera in maximum odium Græciæ Lacedæmonii pervenerint. Nam quum hanc causam Lacedæmonii dietitassent sibi esse belli, ut Atheniensium impotentem dominationem refringerent, postquam apud Ægos flumen Lysander classe hostium est potitus, nihil aliud molitus est quam ut omnes civitates in sua teneret potestate; quum id se Lacedæmoniorum causa facere simularet. Namque undique, qui Athe-

niensium rebus studuissent, ejectis, decem delegerat in unaquaque civitate, quibus summum imperium potestatemque omnium rerum committeret. Horum in numerum nemo admittebatur, nisi qui aut ejus hospitio contineretur, aut se illius fore proprium fide confirmarat.

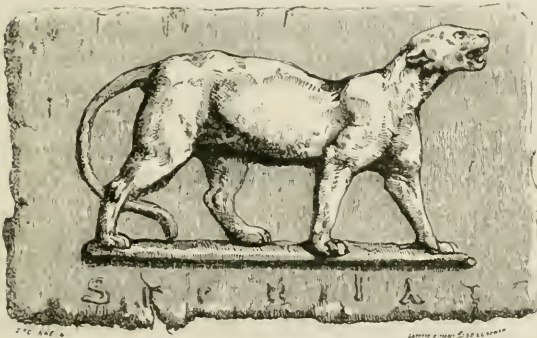
II. ITA decemvirali potestate in omnibus urbibus constituta, ipsius nutu omnia gerebantur. Cujus de crudelitate ac perfidia satis est unam rem, exempli gratia, proferre, ne de eodem plura enumerando defatigemus lectores. Victor ex Asia quum reverteretur, Thasumque devertisset, quod ea civitas præcipua fide fuerat erga Athenienses, proinde ac si iidem firmissimi solerent esse amici, qui constantes fuissent inimici, eam pervertere concupivit. Vidit autem, nisi in eo occultasset voluntatem, futurum ut Thasii dilaberentur, consulerentque rebus suis¹. Itaque....

III. DECENVIRALEM suam potestatem sui ab illo constitutam sustulerunt. Quo dolore incensus, iniit consilia reges Lacedæmoniorum tollere: sed sentiebat, id se sine ope Deorum facere non posse, quod Lacedæmonii omnia ad oracula referre consueverant. Primum Delphos corrumpere est conatus. Quum id non potuisset, Dodonam adortus est. Hinc quoque repulsus, dixit se vota suscepisse quæ Jovi Ammoni solveret, existimans se Afros facilius corrupturum. Hæ spe quum profectus esset in Africam, multum eum antistites Jovis fefellerunt; nam non solum corrumpi non potuerunt, sed etiam legatos Lacedæmona miserunt, qui Lysandrum accusarent, quod sacerdotes fani corrumpere conatus esset. Accusatus hoc crimine, judiciumque absolutus sententiis, Orchomeniis missus subsidio, occisus est a Thebanis apud Haliartum. Quam vere de eo foret iudicatum, oratio indicio fuit quæ post mortem in domo ejus reperta est; in qua suadet Lacedæmoniis, ut, regia potestate dissoluta, ex omnibus dux deligatur ad bellum gerendum; sed ita scripta, ut Deorum videretur congruere sententiæ, quam ille se habiturum, pecunia fidens, non dubitabat. Hanc ei scripsisse Cleon Halicarnasæus dicitur.

IV. ATQUE hoc loco non est prætereundum factum Pharnabazi,

¹ Plura desunt; desideratur præsertim exemplum Lysandri crudelitatis et perfidiæ in Thasios. Vide de ea re Diodorum Sic., lib. XII, cap. 104; et Polyæn., lib. 4, Strat. cap. 43.

satrapis regii. Nam quum Lysander, prefectus classis, in bello multa crudeliter avareque fecisset, deque his rebus suspicaretur ad cives suos esse perlatum, petiit a Pharnabazo, ut ad ephoros sibi testimonium daret, quanta sanctitate bellum gessisset, sociosque tractasset, deque ea re accurate scriberet; magnam enim ejus auctoritatem in ea re futuram. Huic ille liberaliter pollicetur: librum gravem multis verbis conscripsit, in quo summis eum effert laudibus. Quem quum legisset probassetque, dum obsignatur, alterum pari magnitudine, tanta similitudine ut discerni non posset, signatum subjecit, in quo accuratissime ejus avaritiam perfidiamque accusarat. Hinc Lysander domum quum rediisset, postquam de suis rebus gestis apud maximum magistratum quæ voluerat dixerat, testimonii loco librum a Pharnabazo datum tradidit. Hunc, summoto Lysandro, quum ephori cognoscent, ipsi legendum dederunt. Ita ille imprudens ipse suos fuit accusator.

ALCIBIADES.

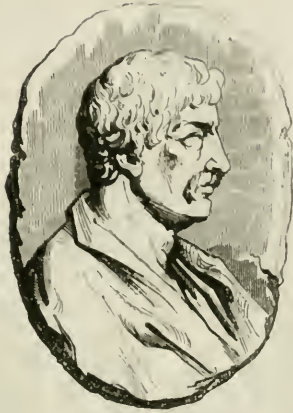
ARGUMENTUM. I. Alcibiades vitis et virtutibus clarus. — II. Adolescentis educatio et mores. III. Belli dux contra Syracusanos delectus, suis in suspicionem venit. — IV. Domum revocatus devovetur, ideoque Lacedæmonem demigrat. — V. Spartanis suspectus ad Tissaphernem venit. Atheniensibus reconciliatur. — VI. Gloriose domi exceptus, resacratur. — VII. In Thracia prospere pugnat. — VIII. Civibus, quantum potest, consulit. — IX. Spe patriæ orbatus, ad Pharnabazum confugit. — X. Apud Pharnabazum in insidiis conficitur. — XI. Idem infamatus et laudatus.

Olymp. 91. 2. — U. C. 337. — A. Chr. 413.

ALCIBIADES, Clinæ filius, Atheniensis. In hoc natura quid efficere possit videtur experta. Constat enim inter omnes qui de eo memoriæ prodiderunt, nihil eo fuisse excellentius, vel in vitis, vel in virtutibus. Natus in amplissima civitate, summo genere, omnium ætatis suæ multo formosissimus, ad omnes res aptus, consilii que plenus; namque imperator fuit summus et mari et terra; disertus ut in primis dicendo valeret; et tanta erat

commendatio oris atque orationis, ut nemo ei dicendo posset resis-

tere : deinde, quum tempus posceret, laboriosus, patiens, liberalis, splendidus, non minus in vita quam victu; affabilis, blandus, temporibus callidissime inserviens. Idem, simul ac se remiserat, neque causa suberat quare animi laborem perferret, luxuriosus, dissolutus, libidinosus, intemperans reperiebatur; ut omnes admirarentur in uno homine tantam inesse dissimilitudinem, tamque diversam naturam.

II. EDUCATUS est in domo Periclis (privignus enim ejus fuisse dicitur), eruditus a Socrate : socerum habuit Hipponicum, omnium Græca lingua loquentium ditissimum; ut, si ipse fingere vellet, neque plura bona reminisci, neque majora posset consequi, quam vel fortuna vel natura tribuerat. Ineunte adolescentia amatus est a multis more Græcorum : in eis a Socrate, de quo mentionem facit Plato in Symposio. Namque eum induxit commemorantem, « se pernoctasse cum Socrate, neque aliter ab eo surrexisse ac filius a parente debuerit. » Postea quam robustior est factus, non minus multos amavit, in quorum amore, quoad licitum est, odiosa multa delicate

jocoseque fecit; quæ referremus, nisi majora potioraque habere-
mus¹.

III. BELLO Peloponnesiaco, hujus consilio atque auctoritate Athe-
nienses bellum Syraeusanis indixerunt, ad quod gerendum ipse dux
delectus est. Duo præterea collegæ dati, Nicias et Lamachus. Id
quum appareretur, priusquam classis exiret, accidit ut una nocte
omnes Hermæ, qui in oppido erant Athenis, dejicerentur, præter
num qui ante januam erat Andocidis. Itaque ille postea Mercurius
Andocidis vocitatus est. Hoc quum appareret non sine magna mul-

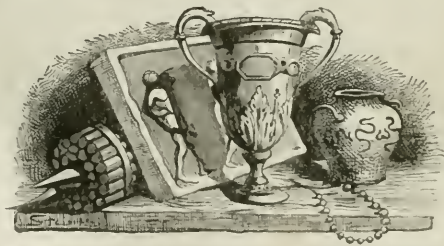
¹ Socrates quum videret Alcibiadem ob divitias nimis elatum, et propter
agrorum multitudinem stulte superbientem, adduxit ad locum in quo erat tabula
quædam descriptionem terræ complectens, et interrogavit ut Atticam ibi requi-
reret. Quam quum invenisset, suos fundos eum jussit inquirere: et quum res-
ponderet nusquam ibi pictos esse: « Horum, inquit, possessione te effers quæ
nulla pars sunt terræ? »
(Æliani lib. III, cap. 25.)

torum consensione esse factum, quod non ad privatam, sed ad publicam rem pertineret, magnus multitudini timor est injectus, ne qua repentina vis in civitate existeret, quæ libertatem opprimeret populi. Hoc maxime convenire in Alcibiadem videbatur, quod et potentior et major quam privatus existimabatur. Multos enim liberalitate devinxerat, plures etiam opera forensi suos reddiderat. Quare liebat, ut omnium oculos, quotiescunque in publicum prodisset, ad se converteret, neque ei par quisquam in civitate poneretur. Itaque non solum spem in eo habebant maximam, sed etiam timorem, quod et obesse plurimum et prodesse poterat. Aspergebatur etiam infamia quod in domo sua facere mysteria dicebatur, quod nefas erat more Atheniensium: idque non ad religionem, sed ad conjurationem pertinere existimabatur.

IV. Hoc crimine in concione ab inimicis compellabatur. Sed instabat tempus ad bellum proficiscendi. Id ille intuens, neque ignorans civium suorum consuetudinem, postulabat, ut, si quid de se agi vellent, potius de præsentē quæstio haberetur, quam absens invidiæ crimine accusaretur. Inimici vero ejus quiescendum in præsentē, quia noceri non posse intelligebant, et illud tempus expectandum decreverunt quo exisset, ut sic absentem aggredierentur; itaque fecerunt. Nam, postquam in Siciliam eum pervenisse crediderunt, absentem, quod sacra violasset, reum fecerunt. Qua de re quum ei nuntius a magistratu in Siciliam missus esset, ut domum ad causam dicendam rediret, essetque in magna spe provincie bene administrandæ, non parere noluit, et in triremem, quæ ad eum erat deportandum missa, ascendit. Hæc Thurios in Italiam pervectus, multa secum reputans de immoderata civium suorum licentia, crudelitatemque erga nobiles, utilissimum ratus impendentem evitare tempestatem, clam se a custodibus subduxit, et inde primum Elidem, deinde Thebas venit. Postquam autem se capitis damnatum, bonis publicatis, audivit, et, id quod usu venerat, Eumolpidas sacerdotes a populo coactos ut se devoverent, ejusque devotionis quo testatior esset memoria, exemplum in pila lapidea incisum esse positum in publico, Lacedæmonem demigravit. Ibi, ut ipse prædicare consueverat, non adversus patriam, sed inimicos suos, bellum gessit, quod iidem hostes essent civitati. Nam, quum intelligerent, se plurimum prodesse posse reipublicæ, ex ea eiecisse, plusque iræ suæ quam utilitati communi paruisse. Itaque hujus consilio

Lacedæmonii cum Persarum rege amicitiam fecerunt; deinde Dece-
liam in Attica munierunt, præsidioque perpetuo ibi posito, in obsi-
dione Athenas tenuerunt. Ejusdem opera Ioniam a societate averte-
runt Atheniensium : quo facto, multo superiores bello esse cœperunt.

V. NEQUE vero his rebus tam amici Alcibiadi sunt facti quam timore ab eo alienati. Nam quum acerrimi viri præstantem pruden-
tiam in omnibus rebus cognoscerent, pertimuerunt ne, caritate
patriæ ductus, aliquando ab ipsis descisset, et cum suis in gratiam
rediret. Itaque tempus ejus interficiendi quærere instituerunt. Id
Alcibiadi diutius celari non potuit : erat enim ea sagacitate ut decipi
non posset, præsertim quum animum attendisset ad cavendum. Ita-
que ad Tissaphernem, præfectum regis Darii, se contulit. Cujus quum
in intimam amicitiam pervenisset, et Atheniensium, male gestis in
Sicilia rebus, opes senescere, contra Lacedæmoniorum crescere vide-
ret, initio cum Pisandro prætore, qui apud Samum exercitum habe-
bat, per internuntios colloquitur, et de reditu suo facit mentionem.
Erat enim eodem quo Alcibiades sensu, populi potentiæ non amicus,
et optimatum fautor. Ab hoc destitutus, primum per Thrasybulum,
Lyci filium, ab exercitu recipitur, prætorque fit apud Samum. Post,
suffragante Theramene, populiscito restituitur, parique absens impe-
rio præficitur simul cum Thrasybulo et Theramene. Horum in imperio
tanta commutatio rerum facta est, ut Lacedæmonii, qui paulo ante
victores vigerant, perterriti pacem peterent. Victi enim erant
quinque præliis terrestribus, tribus navalibus, in quibus ducentas
naves triremes amiserant, quæ captæ in hostium venerant potesta-
tem. Alcibiades simul cum collegis receperat Ioniam, Hellespontum,
multas præterea urbes Græcas, quæ in ora sitæ sunt Asiæ, quarum
expugnantur complures; in his Byzantium : neque minus multas
consilio ad amicitiam adjunxerant, quod in captos elementia fuerant
usi. Inde præda onusti, locupletato exercitu, maximis rebus gestis,
Athenas venerunt.

VI. His quum obviam universa civitas in Piræum descendisset, tanta fuit omnium expectatio visendi Alcibiadis, ut ad ejus triremem vulgus conflueret, perinde ac si solus advenisset. Sic enim populo erat persuasum, et adversas superiores et præsentēs secundas res accidisse ejus opera. Itaque et Siciliae amissum et Lacedæmoniorum victorias culpæ suæ tribuebant, quod talem virum e civitate expulissent. Neque id sine causa arbitrari videbantur: nam postquam exercitui præesse cœperat, neque terra neque mari hostes pares esse potuerant. Hic ut navi egressus est, quanquam Theramenes et Thrasybulus eisdem rebus præfuerant, simulque venerant in Piræum, tamen illum omnes prosequébantur, et id quod nunquam antea usu venerat nisi Olympiæ victoribus, coronis aureis æneisque vulgò donabatur. Ille lacrymans talem benevolentiam civium suorum accipiebat, reminiscens pristini temporis acerbitatem. Postquam Astu venit, concione advocata, sic verba fecit, ut nemo tam ferus fuerit quin ejus casum lacrymarit, inimicumque his se ostenderit quorum opera patria pulsus fuerat; proinde ac si alius populus, non ille ipse qui tum flebat, eum sacrilegii damnasset. Restituta ergo huic sunt publicæ bona; iidemque illi Eumolpidæ sacerdotes rursus resacrare sunt coacti, qui eum devoverant, pilæque illæ, in quibus devotio fuerat scripta, in mare præcipitatæ.

VII. HÆC Alcibiadi lætitia non nimis fuit diuturna. Nam, quum ei omnes essent honores decreti, totaque respublica domi bellique tradita, ut unius arbitrio gereretur; et ipse postulasset, ut duo sibi collegæ darentur, Thrasybulus et Adimantus, neque id negatum esset; classe jam in Asiam profectus, quod apud Cymen minus ex sententia rem gesserat, in invidiam recidit. Nihil enim eum non efficere posse ducebant. Ex quo fiebat, ut omnia minus prospere gesta ejus culpæ tribuerent, quum eum aut negligenter aut malitiose fecisse loquerentur, sicut tum accidit. Nam corruptum a rege capere Cymen noluisse arguebant. Itaque huic maxime putamus malo fuisse nimiam opinionem ingenii atque virtutis. Timebatur enim non minus quam diligebatur, ne, secunda fortuna, magnisque opibus elatus, tyrannidem concupisceret. Quibus rebus factum est, ut absenti magistratum abrogarent, et alium in ejus locum substituerent. Id ille ut audivit, domum reverti noluit, et se Paetyen contulit, ibique tria castella communivit, Bornos, Bysanthen, Neontichos;

manuque collecta primus Græciæ civitatis in Thraciam introiit, gloriosius existimans, barbarorum præda locupletari quam Graiorum. Qua ex re creverat quum fama, tum opibus, magnamque amicitiam sibi cum quibusdam regibus Thraciæ pepererat.

VIII. NEQUE tamen a caritate patriæ potuit recedere. Nam quum apud Ægos flumen Philocles, prætor Atheniensium, classem constituisset suam, neque longe abesset Lysander, prætor Lacedæmoniorum, qui in eo erat occupatus ut bellum quam diutissime duceret, quod ipsis pecunia a rege suppeditabatur, contra Atheniensibus exhaustis, præter arma et naves, nihil erat super; Alcibiades ad exercitum venit Atheniensium, ibique præsentem vulgo agere cepit, « si vellent, se coacturum Lysandrum aut dimicare, aut » pacem petere : Lacedæmonios eo nolle configere classe quod » pedestribus copiis plus quam navibus valerent; sibi autem esse » facile, Scuthen, regem Thracum, deducere, ut eos terra depelleret; quo facto, necessario aut classe conflicturos, aut bellum » composituros. » Id etsi vere dictum Philocles animadvertibat, tamen postulata facere noluit, quod sentiebat se, Alcibiade recepto, nullius momenti apud exercitum futurum; et, si quid secundi evenisset, nullam in ea re suam partem fore; contra ea, si quid adversi accidisset, se unum ejus delicti futurum reum. Ab hoc discedens Alcibiades, « Quoniam, inquit, victoriæ patriæ repugnans, illud » moneo, juxta hostes castra habeas nautica; periculum est enim, » ne immodestia militum nostrorum occasio detur Lysandro nostri » opprimendi exercitus. » Neque ea res illum fefellit. Nam Lysander, quum per speculatores comperisset vulgum Atheniensium in terram prædatum exisse, navesque pene inanes relictas, tempus rei gerendæ non dimisit, eoque impetu totum bellum delevit.

IX. AT Alcibiades, victis Atheniensibus, non satis tuta eadem loca sibi arbitratus, penitus in Thraciam se supra Propontidem abdidit, sperans ibi facillime suam fortunam oculi posse. Falso; nam Thracæ, postquam cum magna pecunia venisse senserunt, insidias ei fecerunt : qui ea quæ apportarat abstulerunt, ipsum capere non potuerunt. Ille, cernens nullum locum sibi tutum in Græcia propter potentiam Lacedæmoniorum, ad Pharnabazum in Asiam transit. Quem quidem adeo sua cepit humanitate, ut eum nemo in amicitia antecederet. Namque ei Grunium dederat, in Phrygia castrum, ex quo quinquagena talenta vectigalis capiebat. Qua fortuna

Alcibiades non erat contentus, neque Athenas victas Lacedæmoniis servire poterat pati. Itaque ad patriam liberandam omni ferebatur cogitatione; sed videbat, id sine rege Persarum non posse fieri; ideoque eum amicum sibi cupiebat adjungi; neque dubitabat facile se consequenturum, si modo ejus conveniendi habuisset potestatem. Nam Cyrum fratrem ei bellum clam parare, Lacedæmoniis adjuvantibus, sciebat; id si ei aperuisset, magnam se ab eo initurum gratiam videbat.

X. ΗΕC quum moliretur, peteretque a Pharnabazo ut ad regem mitteretur, eodem tempore Critias, ceterique tyranni Atheniensium, certos homines ad Lysandrum in Asiam miserunt, qui eum certiorum facerent, nisi Alcibiadem sustulisset, nihil earum rerum fore ratum, quas ipse Athenis constituisset. Quare, si suas res gestas manere vellet, illum persequeretur. His Laco rebus commotus, statuit accuratius sibi agendum cum Pharnabazo. Huic ergo renuntiat, quæ regi cum Lacedæmoniis essent, irrita futura, nisi Alcibiadem vivum aut mortuum tradidisset. Non tulit hoc satrapes, et violare elementiam quam regis opes minui maluit. Itaque misit Sysmithren et Bageum ad Alcibiadem interficiendum, quum ille esset in Phrygia, iterque ad regem compararet. Missi clam viciniam, in qua tum Alcibiades erat, dant negotium ut eum interficiant. Illi, quum eum ferro aggredi non auderent, noctu ligna contulerunt circa casam eam in qua quiescebat, eamque succenderunt, ut incendio conficerent quem manu superari posse diffidebant. Ille autem, ut sonitu flammæ est excitatus, etsi gladius ei erat subductus, familiaris sui subalare telum eripuit. Namque erat cum eo quidam ex Arcadia hospes, qui nunquam discedere voluerat. Hunc sequi se jubet, et id quod in præsentia vestimentorum fuit arripuit. His in ignem ejectis, flammæ vim transiit. Quem ut barbari incendium effugisse eminus viderunt, telis missis interfecerunt, caputque ejus ad Pharnabazum retulerunt. At mulier quæ cum eo vivere consueverat, muliebri sua veste contactum ædificii incendio mortuum eremavit, quod ad vivum interimendum erat comparatum. Sic Alcibiades, annos circiter quadraginta natus, diem obiit supremum.

XI. Hæc, infamatum a plerisque, tres gravissimi historici summis laudibus extulerunt: Thueydides, qui ejusdem ætatis fuit; Theopompus, qui fuit post aliquanto natus, et Timæus; qui quidem duo maledicentissimi, nescio quo modo, in illo uno laudando con-

senserunt. Nam ea quæ supra diximus de eo prædicarunt, atque hoc amplius : quum Athenis, splendidissima civitate, natus esset, omnes Athenienses splendore ac dignitate vitæ superasse ; postquam inde expulsus Thebas venerit, adeo studiis eorum inservisse, ut nemo eum labore corporisque viribus posset æquiparare. Omnes enim Bœotii magis firmitati corporis quam ingenii acumini inseruiunt. Eundem apud Lacedæmonios, quorum moribus summa virtus in patientia ponebatur, sic duritiæ se dedisse, ut parcimonia victus atque cultus omnes Lacedæmonios vinceret. Fuisse apud Thracas, homines vinolentos, rebusque venereis deditos; hos quoque in his rebus antecessisse. Venisse ad Persas, apud quos summa laus esset fortiter venari, luxuriose vivere; horum sic imitatum consuetudinem, ut illi ipsi eum in his maxime admirarentur. Quibus rebus effecisse ut, apud quoscumque esset, princeps poneretur, habereturque carissimus. Sed satis de hoc : reliquos ordiamur.

THRASYBULUS.

ARGUMENTUM. I Thrasybulus, virtute clarus, patriam a triginta tyrannis liberat. — II. Phlyen confugit; Munchiam occupat; parcat civibus. — III. Pace facta, legem fert oblivionis. — IV. Corona olivæ, non aliter ac Pittacus agello modico, contentus. In Cilicia a barbaris interficitur.

Olymp. 93. 4. — U. C. 347. — A. Chr. 405.

THRASYBULUS, Lysi filius, Atheniensis. Si per se virtus sine fortuna ponderanda sit, dubito an hunc primum omnium ponam. Illi sine dubio neminem præfero fide, constantia, magnitudine animi, in patriam amore. Nam quod multi voluerunt pauci potuerunt, ab uno tyranno patriam liberare; huic contigit, ut a triginta oppressam tyrannis ex servitute in libertatem vindicaret. Sed nescio quo modo, quum eum nemo anteiret his virtutibus, multi nobilitate præcucurrerunt. Primum, Peloponnesio bello multa hic sine Alcibiade gessit, ille nullam rem sine hoc, quæ ille universa naturali quodam bono fecit lucri. Sed illa tamen omnia communia imperatoribus cum militibus et fortuna, quod in prælii concursu abit res a consilio ad vires vimque pugnantium. Itaque jure suo nonnulla ab imperatore miles, plurima vero

fortuna vindicat, seque hic plus valuisse quam ducis prudentiam, vere potest prædicare. Quare illud magnificentissimum factum proprium est Thrasybuli. Nam quum triginta tyranni, præpositi a Lacedæmoniis, servitute oppressas tenerent Athenas, plurimos cives, quibus in bello pepererat fortuna partim expulissent, partim interfecissent, plurimorum bona publicata inter se divisissent, non solum princeps, sed et solus initio, bellum his indixit.

II. Hic enim, quum Phylon confugisset, quod est castellum in Attica munitissimum, non plus habuit secum quam triginta de suis. Hoc initium fuit salutis Atticorum; hoc robur libertatis clarissimæ civitatis. Neque vero hic non contemptus est primo a tyrannis, atque ejus solitudo: quæ quidem res et illis contemnentibus perniciosi, et huic despecto saluti fuit. Hæc enim illos ad persequendum segnes, hos autem, tempore ad comparandum dato, fecit robustiores. Quo magis præceptum illud omnium in animis esse debet: « nihil in bello » oportere contemni; » nec sine causa dici, « matrem timidi flere » non solere. » Neque tamen pro opinione Thrasybuli auctæ sunt opes. Nam jam tum illis temporibus fortius boni pro libertate loquebantur, quam pugnabant. Hinc in Piræum transiit, Munychiamque munivit. Hanc bis tyranni oppugnare sunt adorti; ab eaque turpiter repulsi, protinus in urbem, armis impedimentisque amissis, refugerunt. Usus est Thrasybulus non minus prudentia quam fortitudine: nam cedentes violari vetuit; cives enim civibus parere æquum censebat: neque quisquam est vulneratus, nisi qui prior impugnare voluit. Neminem jaentem veste spoliavit; nil attigit, nisi arma, quorum indigebat, et quæ ad victum pertinebant. In secundo prælio cecidit Critias, dux tyrannorum, quum quidem exadversus Thrasybulum fortissime pugnaret.

III. Hoc dejecto, Pausanias venit Atticis auxilio, rex Lacedæmoniorum. Is inter Thrasybulum et eos qui urbem tenebant, fecit pacem, his conditionibus: Ne qui, præter triginta tyrannos et decem qui postea, prætores creati, superioris more crudelitatis erant usi, afficerentur exilio; neve bona publicarentur; reipublicæ procuratio populo redderetur. Præclarum hoc quoque Thrasybuli, quod, reconciliata pace, quum plurimum in civitate posset, legem tulit: Ne quis anteaactarum rerum accusaretur, neve multaretur; eamque illi legem oblivionis appellarunt. Neque vero hanc tantum ferendam curavit, sed etiam ut valeret effectit.

Nam quum quidam ex his qui simul cum eo in exilio fuerant eedem facere eorum vellent cum quibus in gratiam reditum erat, publice prohibuit, et id quod pollicitus erat præstitit.

IV. Huc pro tantis meritis honoris corona a populo data est, facta duabus virgulis oleaginis : quæ, quod amor civium, non vis, expresserat, nullam habuit invidiam, magnaque fuit gloria. Bene ergo Pittatus ille, qui septem sapientum numero est habitus, quum ei Mitylenæi multa nulla jugerum agri numeri darent : « Nolite, oro » vos, inquit, id mihi dare quod multi invident, plures etiam concupiscant. Quare ex istis nolo amplius quam centum jugera, quæ et meam animi æquitatem et vestram voluntatem indicent; nam parva munera diutina, locupletia non propria esse consueverunt. » Illa igitur corona contentus Thrasybulus, neque amplius requisivit, neque quemquam honore se antecessisse existimavit. Hic sequenti tempore quum prætor classem ad Ciliciam appulisset, neque satis diligenter in castris ejus agerentur vigiliæ, a barbaris, ex oppido noctu eruptione facta, in tabernaculo interfectus est.

CONON.

ARGUMENTUM. I. Peloponnesio bello bene de republica meretur Conon. — II. Afflictis patriæ rebus, cum Pharnabazo bellum contra Spartanos gerit. — III. Tissaphernem accusaturus, per litteras agit cum Artaxerxe. — IV. Spartanos vincit apud Cnidum; Græcia liberata, et muri Atheniensium refecti. — V. Conon in vincula conjicitur.

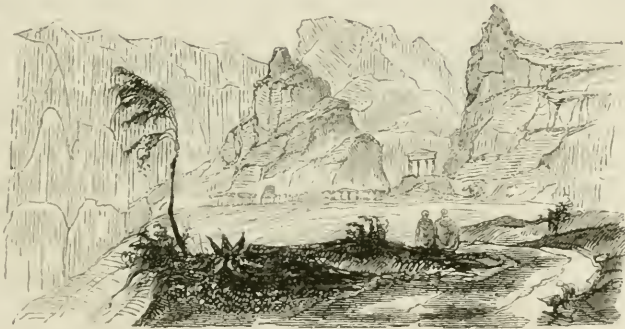
Olymp. 93. 4 — L. C. 347. — A. Chr. 405.

CONON, Atheniensis, Peloponnesio bello accessit ad rempublicam, in eoque ejus opera magni fuit. Nam et prætor pedestribus exercitiis præfuit, et præfectus classis res magnas mari gessit. Quas ob causas, præcipuus ei honos habitus est: namque omnibus unus insulis præfuit. In qua potestate Pheras cepit, coloniam Lacedæmoniorum. Fuit etiam extremo Peloponnesio bello prætor, quum apud Ægos flumen copiae Atheniensium a Lysandro sunt devictæ. Sed tum absfuit, eoque

pejus res administrata est. Nam et prudens rei militaris, et diligens erat imperii. Itaque nemini erat his temporibus dubium, si adfuisset, illam Athenienses calamitatem accepturos non fuisse.

II. REBUS autem afflictis, quum patriam obsideri audisset, non quaesivit ubi ipse tuto viveret, sed unde praesidio posset esse civibus suis. Itaque contulit se ad Pharnabazum, satrapem Ioniae et Lydiae, eundemque generum regis et propinquum : apud quem, ut multum gratia valeret multo labore multisque effecit periculis. Nam quum Laedæmonii, Atheniensibus devictis, in societate non manerent quam cum Artaxerxe fecerant, Agesilaumque bellatum misissent in Asiam, maxime impulsus a Tissapherne, qui ex intimis regis ab amicitia ejus defecerat, et cum Laedæmoniis coierat societatem, hunc adversus Pharnabazum habitus est imperator; re quidem vera exercitui praefuit Conon, ejusque omnia arbitrio gesta sunt. Ille multum duces summam Agesilaum impedivit, saepeque ejus consiliis obstitit : neque vero non fuit apertum, si ille non fuisset, Agesilaum Asiam Tauro tenus, regi fuisse erepturum. Qui posteaquam domum

a suis civibus revocatus est, quod Bœotii et Athenienses Laedæmoniis bellum indixerant, Conon nihilo secius apud praefectos regis versabatur, hisque omnibus maximo erat usui.

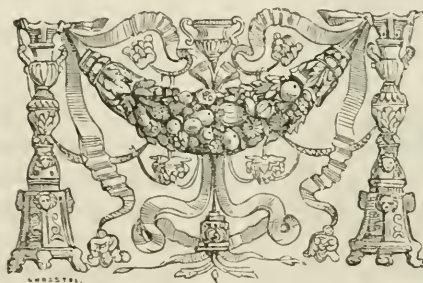
III. DEFECERAT a rege Tissaphernes; neque id tam Artaxerxi quam ceteris erat apertum. Multis enim magnisque meritis apud regem,

etiam quum in officio non maneret, valebat. Neque id mirandum si non facile ad credendum adducebatur, reminiscens ejus se opera Cyrum fratrem superasse. Hujus accusandi gratia Conon a Pharnabazo ad regem missus, posteaquam venit, primum ex more Persarum ad chiliarchum, qui secundum gradum imperii tenebat, Tithrausten accessit, seque ostendit cum rege colloqui velle: nemo enim sine hoc admittitur. Huic ille: « Nulla, inquit, mora est: sed » tu delibera utrum colloqui malis, an per litteras agere quæ cogi- » tas. Necesse est enim, si in conspectum veneris, venerari te regem » (quod *πρόστυλιεῖν* illi vocant). Hoc si tibi grave est, per me nihilo » secius, editis mandatis, conficies quod studes. » Tum Conon: « Enim vero, inquit, non est grave, quemvis honorem habere regi; » sed vereor ne civitati meæ sit opprobrium, si quum ex ea sim pro- » fectus, quæ ceteris gentibus imperare consueverit, potius barba- » rorum quam illius more fungar. » Itaque huic quæ volebat scripta tradidit.

IV. QUIBUS cognitis, rex tantum auctoritate ejus motus est ut et Tissaphernem hostem judicaverit, et Lacedæmonios bello persequi jusserit, et ei permiserit quem vellet eligere ad dispensandam pecuniam. Id arbitrium Conon negavit sui esse consilii, sed ipsius qui optime suos nosse deberet; sed se suadere, Pharnabazo id negotii daret. Hinc, magnis muneribus donatus, ad mare est missus, ut Cypriis et Phœnicibus, ceterisque maritimis civitatibus naves longas imperaret, classemque, qua proxima æstate mare tueri posset, compararet, dato adjutore Pharnabazo, sicut ipse voluerat. Id ut Lacedæmoniis est nuntiatum, non sine cura rem administrarunt, quod majus bellum imminere arbitrabantur quam si cum barbaro solum contenderent. Nam ducem fortem et prudentem regis opibus præfuturum, ac secum dimicaturum videbant, quem neque consilio, neque copiis superare possent. Hac mente magnam contrahunt classem; proficiscuntur Pisandro duce. Hos Conon, apud Cnidum adortus, magno prælio fugat, multas naves capit, complures deprimit. Qua victoria non solum Athenæ, sed etiam euneta Græcia, quæ sub Lacedæmoniorum fuerat imperio, liberata est. Conon cum parte navium in patriam venit; muros dirutos a Lysandro, utrosque et Piræi et Athenarum, reficiendos curat, pecunieque quinquaginta talenta, quæ a Pharnabazo acceperat, civibus suis donat.

V. ACCURR huic quod cæteris mortalibus, ut inconsideratio in

secunda quam in adversa esset fortuna. Nam, classe Peloponnesiorum devicta, quum ultum se injurias patriæ putaret, plura concupivit quam efficere potuit. Neque tamen ea non pia et probanda fuerunt, quod potius patriæ opes augeri quam regis maluit. Nam quum magnam auctoritatem sibi pugna sua navali, quam apud Cnidum fecerat, constituisset, non solum inter barbaros, sed etiam inter omnes Græciæ civitates, clam dare operam cepit ut Ioniam et Æoliam restitueret Atheniensibus. Id quum minus diligenter esset celatum, Tiribazus, qui Sardibus præerat, Cononem evocavit, simulans ad regem eum se mittere velle, magna de re. Hujus nuntio parens quum venisset, in vincula coniectus est, in quibus aliquandiu fuit. Inde nonnulli eum ad regem abductum, ibique periisse, scriptum reliquerunt. Contra ea Dinon historicus, cui nos plurimum de Persicis rebus credimus, effugisse scripsit. Illud addubitat utrum Tiribazo sciente an imprudente sit factum.

DION.

ARGUMENTUM. I. Dionysiorum affinis et intimus Dion. — II. Platonis discipulus et amicus. — III. Minorem Dionysium offendit; Platonis obtinet reditum; ei Philistus adversatur. — IV. Corinthum deportatur. Uxor alii tradita; filius corruptus voluptatibus. — V. Syracusarum potitur Dion; tyrannumque ad pactiones adigit. — VI. Morte filii tristatur. Heraclidis cæde populam a se alienat. — VII. Largitionibus militem sibi conciliat, sed amittit optimates. — VIII. Callicratis insidiis deceptus. — IX. Domi suæ die festo occiditur.

Olymp. 102. 4. — U. C. 382. — A. Chr. 370

ION, Hipparini filius, Syracusanus, nobili genere natus, utraque implicatus tyrannide Dionysiorum. Namque ille superior Aristomachen, sororem Dionis, habuit in matrimonio: ex qua duos filios, Hipparinum et Nysæum procreavit; totidemque filias, nomine Sophrosynen et Areten. Quarum priorem Dionysio filio, eidem cui regnum reliquit, nuptum dedit; alteram, Areten, Dioni. Dion autem, præter nobilem propinquitatem generosamque majorum famam, multa alia ab natura habuit bona: in his ingenium docile,

come, aptum ad artes optimas; magnam corporis dignitatem, quæ non minimum commendatur, magnas præterea divitias a patre relictas, quas ipse tyranni muneribus auxerat. Erat intimus Dionysio priori, neque minus propter mores quam affinitatem. Namque,

etsi Dionysii crudelitas ei displicebat, tamen saluum esse propter necessitudinem, magis etiam suorum causa, studebat. Aderat in magnis rebus, ejusque consilio multum movebatur tyrannus, nisi qua in re major ipsius cupiditas intercesserat. Legationes vero quæ essent illustriores per Dionem administrabantur, quas quidem ille diligenter obeundo, fideliter administrando, crudelissimum nomen tyranni sua humanitate tegebat. Hunc a Dionysio missum Carthaginienses suspexerunt, ut neminem unquam Græca lingua loquentem magis sint admirati.¹

II. NEQUE vero hæc Dionysium fugiebant. Nam quanto esset sibi ornamento sentiebat. Quo fiebat ut uni huic maxime indulgeret, neque eum secus diligeret ac filium. Qui quidem quum Platonem Tarentum venisse fama in Siciliam esset perlata, adolescenti negare non potuit quin eum aresseret, quum Dion ejus audiendi cupiditate flagraret. Dedit ergo huic veniam, magnaque eum ambitione Syracusas perduxit. Quem Dion adeo admiratus est atque adamavit, ut se totum ei traderet. Neque vero minus Plato delecta-

tus est Dione. Itaque quum a Dionysio tyranno crudeliter violatus esset, quippe quem venundari jussisset, tamen eodem rediit, ejusdem

Dionis precibus adductus. Interim in morbum incidit Dionysius. Quo quum graviter conflictaretur, quæsivit a medicis Dion quemadmodum se haberet; simulque ab his petiit : « si forte majori esset » periculo, ut sibi faterentur. Nam velle se cum eo colloqui de » partiendo regno; quod sororis suæ filios, ex illo natos, partem » regni putabat debere habere. » Id medici non tacuerunt, et ad Dionysium filium sermonem retulerunt. Quo ille commotus, ne agendi cum eo esset Dioni potestas, patri soporem medicos dare coegit. Hoc æger sumpto, ut somno sopitus, diem obiit supremum.

III. TALE initium fuit Dionis et Dionysii simultatis, eaque multis rebus aucta est : sed tamen primis temporibus aliquandiu simulata inter eos amicitia mansit. Quumque Dion non desisteret obsecrare Dionysium ut Platonem Athenis arcesseret, et ejus consilii uteretur, ille, qui in aliqua re vellet patrem imitari, morem ei gessit. Eodemque tempore Philistum historicum Syracusas rednixit, hominem amicum non magis tyranno quam tyrannidi. Sed de hoc in eo meo libro plura sunt exposita, qui de historicis conscriptus est. Plato autem tantum apud Dionysium auctoritate potuit, valuitque eloquentia, ut ei persuaserit tyrannidis facere finem, libertatemque

reddere Syracusanis; a qua voluntate Philisti consilio deterritus, aliquanto crudelior esse cepit.

IV. Qui quidem, quum a Dione se superari videret ingenio, auctoritate, amore populi; verens ne, si eum secum haberet, aliquam occasionem sui daret opprimendi, navem et triremem dedit qua Corinthum deveheretur; ostendens se id utriusque facere causa, ne, quum inter se timerent, alteruter alterum præoccuparet. Id quum factum multi indignarentur, magnæque esset invidiæ tyranno, Dionysius omnia quæ moveri poterant Dionis, in naves imposuit, ad eumque misit. Sic enim existimari volebat id se, non odio hominis, sed suæ salutis fecisse causa. Postea vero quam audivit eum in Peloponneso manum comparare, sibi que bellum facere conari, Areten, Dionis uxorem, alii nuptum dedit, filiumque ejus sic educari jussit, ut indulgendo turpissimis imbueretur cupiditatibus. Nam puero, priusquam pubes esset, scorta adducebantur, vino epulisque obruebatur, neque ullum tempus sobrio relinquebatur. Is usque eo vitæ statum commutatum ferre non potuit, postquam in patriam rediit pater (namque appositi erant custodes qui eum pristino victu deducerent), ut se e superiore parte ædium deiecerit, atque ita interierit. Sed illuc revertor.

V. POSTQUAM Corinthum pervenit Dion, et eodem perfugit Heracles, ab eodem expulsus Dionysio, qui præfectus fuerat equitum, omni ratione bellum comparare ceperunt. Sed non multum proficiebant, quod multorum annorum tyrannis magnarum opum putabatur. Quam ob causam pauci ad societatem perducebantur. Sed Dion, fretus non tam suis copiis quam odio tyranni, maximo animo, duabus onerariis navibus, quinquaginta annorum imperium, munitum quingentis longis navibus, decem equitum, centum peditum millibus, profectus oppugnatum, quod omnibus gentibus admirabile est visum, adeo facile percudit, ut post diem tertium quam Siciliam attigerat, Syracusas introierit. Ex quo intelligi potest nullum esse imperium tutum, nisi benevolentia munitum. Eo tempore aberat Dionysius, et in Italia classem opperiebatur, adversariorum ratus neminem sine magnis copiis ad se venturum: quæ res eum fefellit. Nam Dion iis ipsis qui sub adversarii fuerant potestate, regios spiritus repressit, totiusque ejus partis Siciliæ potitus est quæ sub potestate Dionysii fuerat: parique modo urbis Syracusarum, præter arcem et insulam adjunctam oppido;

eoque rem perduxit ut talibus pactionibus pacem tyrannus facere vellet : Siciliam Dion obtineret , Italiam Dionysius , Syracusas Apollocrates , cui maximam fidem uni habebat Dion.

VI. HAS tam prosperas tamque inopinatas res consecuta est subita commutatio , quod fortuna , sua mobilitate , quem paulo ante extulerat demergere est adorta . Primum in filio , de quo commemoravi supra , suam vim exercuit . Nam quum uxorem reduxisset , quæ alii fuerat tradita , filiumque vellet revocare ad virtutem a perdita luxuria , accepit gravissimum parens vulnus morte filii ; deinde orta dissensio est inter eum et Heraclidem , qui , quod principatum non concedebat , factionem comparavit . Neque is minus valebat apud optimates , quorum consensu præerat classi , quum Dion exercitum pedestrem teneret . Non tulit hoc animo æquo Dion , et versum illum Homeri retulit ex secunda rhapsodia , in quo hæc sententia est : « Non posse bene geri rempublicam multorum imperiis . » Quod dictum magna invidia consecuta est . Namque aperuisse videbatur se omnia in sua potestate esse velle . Hanc ille non lenire obsequio , sed acerbitate opprimere studuit , Heraclidemque , quum Syracusas venisset , interficiendum curavit .

VII. QUOD factum omnibus maximum timorem injecit . Nemo enim , illo interfecto , se tutum putabat . Ille autem , adversario remoto , licentius eorum bona , quos sciebat adversus se sensisse , militibus dispertivit . Quibus divisis , quum quotidiani maximi fierent sumptus , celeriter pecunia deesse cœpit ; neque quo manus porrigeret suppetebat , nisi in amicorum possessiones . Id hujusmodi erat , ut quum milites reconciliasset , amitteret optimates . Quarum rerum cura frangebatur , et , insuetus male audiendi , non æquo animo ferebat de se ab iis male existimari quorum paulo ante in cœlum fuerat elatus laudibus . Vulgus autem , offensa in eum militum voluntate , liberius loquebatur , et tyrannum non ferendum dictitabat .

VIII. HÆC ille intuens , quum quemadmodum sedaret nesciret , et quorsum evaderent , timeret , Callicrates quidam , civis Atheniensis , qui simul cum eo ex Peloponneso in Siciliam venerat , homo et callidus et ad fraudem acutus , sine ulla religione ac fide , adit ad Dionem , et ait , « eum in magno periculo esse propter offensionem » populi , et odium militum ; quod nullo modo evitare posset , nisi » alicui suorum negotium daret , qui se simularet illi inimicum :

» quem si invenisset idoneum, facile omnium animos cogniturum,
» adversariosque sublaturum, quod inimici ejus dissidenti suos
» sensus aperturi forent. » Tali consilio probato, excipit has partes
ipse Callierates, et se armat imprudentia Dionis : ad eum interficien-
dum socios conquirat ; adversarios ejus convenit, conjurationem
confirmat. Res, multis consiliis quæ gereretur, elata defertur ad
Aristomachen, sororem Dionis, uxoremque Areten. Illæ, timore per-
territæ conveniunt, ejus de periculo timebant. At ille negat a
Callierate fieri sibi insidias ; sed illa, quæ agerentur, fieri præcepto
suo. Mulieres nihilo secius Callieratem in ædem Proserpinæ dedu-
cunt, ac jurare cogunt, nihil ab illo periculi fore Dioni. Ille hæc
religione non modo ab inepto non deterritus, sed ad maturandum
concoctatus est, verens ne prius consilium suum aperiretur quam
conata perfecisset.

IX. Hac mente, proximo die festo, quum a conventu remotum se
Dion domi teneret, atque in conclavi edito recubisset, consiliis loca
munitiora oppidi tradit, domum custodibus sepi, a foribus qui non

discedant certos praeficit, navem triremem armatis ornat, Philostratoque fratri suo tradit, eamque in portu agitari jubet, ut si exercere remiges vellet; cogitans, si forte consiliis obstitisset fortuna, ut haberet quo fugeret ad salutem. Suorum autem e numero Zaeynthios adolescentes quosdam eligit, quum audacissimos, tum viribus maximis, hisque dat negotium ad Dionem eant inermes, sicuti conveniendi ejus gratia viderentur venire. Ili propter notitiam sunt intromissi. At illi, ut limen ejus intrarunt, foribus obseratis, in lecto cubantem invadunt, colligant: fit strepitus, adeo ut exaudiri posset foris. Hic, sicut ante dictum est, quam invisa sit singularis potentia, et miseranda vita, qui se metui quam amari malunt, cuivis facile intellectu fuit. Namque illi ipsi custodes, si propitia fuissent voluntate, foribus effractis, servare eum potuissent; quod illi inermes, telum foris flagitantes, vivum tenebant. Cui quum succurreret nemo, Lyco quidam Syracusanus per fenestras gladium dedit, quo Dion interfectus est.

X. CONFECTA caede, quum multitudo visendi gratia introisset, nonnulli ab insciis pro noxiis conciduntur. Nam, celeri rumore dilato Dioni vim allatam, multi concurrerant quibus tale facinus displicebat. Hi, falsa suspicione ducti, immerentes ut sceleratos occidunt. Hujus de morte ut palam factum est, mirabiliter vulgi mutata est voluntas. Nam qui vivum eum tyrannum vocitarant, eundem liberatorem patriae tyrannique expulsorem praedicabant. Sic subito misericordia odio successerat, ut eum suo sanguine, si possent, ab Acheronte cuperent redimere. Itaque in urbe, celeberrimo loco elatus, publice sepulcri monumento donatus est. Diem obiit circiter annos quinquaginta quinque natus; quartum post annum quam ex Peloponneso in Siciliam redierat.

IPHICRATES.

ARGUMENTUM. I. Iphicrates disciplina militari nobilis. — II. Bellum gerit cum Thracibus; Lacedæmonios fugat, Persarum conductitius præest; Epaminondam retardat. — III. Ejus indoles et dotes; filii exprobratio de uxore barbara.

Olymp. 98. 3. — U. C. 358. — A. Chr. 391.

IPHICRATES, Atheniensis, non tam magnitudine rerum gestarum quam disciplina militari nobilitatus est. Fuit enim talis dux, ut non solum ætatis suæ eum primis compararetur, sed ne de majoribus natu quidem quisquam antepo-neretur. Multum vero in bello est versatus; sæpe exerciti- bus præfuit; nusquam culpa sua male rem gessit; semper consilio vicit; tantumque eo valuit, ut multa in re militari partim nova attulerit, partim meliora fecerit. Namque ille pedestria arma mutavit, quum ante illum imperatorem maximis clypeis, brevibus hastis, minutis gladiis uterentur. Ille e contrario peltam pro parma fecit, a quo postea peltastæ pedites appellantur, ut ad motus concursusque essent leviores. Hastæ modum duplicavit, gladios longiores fecit. Idem genus loricarum mutavit, et pro sertis atque æneis linteas dedit. Quo facto expeditiores milites reddidit. Nam, pondere detracto, quod æque corpus tegeret et leve esset curavit.

II. BELLUM cum Thracibus gessit : Scuthen, socium Atheniensium, in regnum restituit. Apud Corinthum tanta severitate exercitui præfuit, ut nullæ unquam in Græcia neque exercitatiores copie, neque magis dicto audientes fuerint duci; in eamque consuetudinem adduxit, ut, quum prælii signum ab imperatore esset datum, sine ducis opera sic ordinatæ consisterent, ut singuli ab peritissimo imperatore dispositi viderentur. Hoc exercitu moram Lacedæmoniorum intercepit : quod maxime tota celebratum est Græcia. Iterum eodem bello omnes copias eorum fugavit : quo facto magnam adeptus est gloriam. Quum Artaxerxes Ægyptio regi bellum inferre voluit, Iphicratem ab Atheniensibus petivit ducem, quem præficeret exercitui conductitio, cujus numerus duodecim millium fuit. Quem quidem sic omni disciplina militari erudit, ut, quemadmodum quondam Fabiani milites romani appellati sunt, sic Iphicratenses apud Græcos in summa laude fuerint. Idem, subsidio Lacedæmoniis profectus, Epaminondæ retardavit impetus. Nam nisi ejus adventus appropinquasset, non prius Thebani Sparta abscessissent quam captam incendio delessent.

III. Fuit autem et animo magno et corpore, imperatoriaque forma, ut ipso aspectu cuius injiceret admirationem sui; sed in labore remissus nimis, parumque patiens, ut Theopompus memorie prodidit; bonus vero civis, fideque magna : quod quum in aliis rebus declaravit, tum maxime in Amyntæ Macedonis liberis tuendis. Namque Eurydice, mater Perdiceæ et Philippi, cum his duobus pueris, Amynta mortuo, ad Iphicratem confugit, ejusque opibus defensa est. Vixit ad senectutem, placatis in se suorum civium animis. Causam capitis semel dixit, bello sociali, simul cum Timotheo, eoque judicio est absolutus. Menestea filium reliquit, ex Thressa natum, Coti regis filia. Is, quum interrogaretur utrum pluris patrem matremne faceret, « Matrem, » inquit. Id quum omnibus mirum videretur, at ille: « Merito, inquit, facio. Nam pater, quantum « in se fuit, Thracem me genuit; contra ea, mater Atheniensem. »

CHABRIAS.

ARGUMENTUM. I. Chabrias novo pugnandi modo clarus. — II. Res ejus cum Nectanebo Ægyptio, et Evagora Cyprio. Classi Ægyptiæ præest. — III. Datum revocatur; propter invidiam plerumque abest. — IV. In bello sociali a suis desertus, interficitur.

Olymp. 160. v. — F. C. 375. — A. Chr. 377.

CHABRIAS Atheniensis. Hic quoque in summis habitus est ducibus, resque multas memoria dignas gessit. Sed ex his elucet maxime inventum ejus in prælio, quod apud Thebas fecit, quum Bæotiis subsidio venisset. Namque in eo, victoria fidente summo duce Agesilao, fugatis jam ab eo conductitiis catervis, reliquam phalangem loco vetuit cedere, obnixoque genu seuto, projectaque hasta, impetum excipere hostium docuit. Id novum Agesilaus contuens, progredi non est ausus, suosque jam ineurrentes tuba revocavit. Hoc usque eo tota Græcia fama celebratum est, ut illo statu Chabrias sibi statuam fieri voluerit, quæ publice ei ab Atheniensibus in foro constituta est. Ex quo factum est ut postea, athlete ceterique artifices his statibus in statuâ ponendis uterentur in quibus victoriam essent adepti.

II. CHABRIAS autem multa in Europa bella administravit quum dux Atheniensium esset; in Ægypto sua sponte gessit. Nam Nectanebum adjectum profectus, regnum ei constituit. Feecit idem Cypri, sed publice ab Atheniensibus Evagoræ adjutor datus; neque prius inde discessit quam totam insulam bello devinceret: qua ex re Athenienses magnam gloriam sunt adepti. Interim bellum inter Ægyptios et Persas conflatum est. Athenienses cum Artaxerxe societatem habebant, Laedæmonii cum Ægyptiis: a quibus magnas prædas Agesilaus, rex eorum, faciebat. Id intuens Chabrias, quum in re nulla Agesilao cederet, sua sponte eos adjectum profectus, Ægyptiæ classi præfuit; pedestribus copiis, Agesilaus.

III. Tum præfecti regis Persiæ legatos miserunt Athenas, questum quod Chabrias adversum regem bellum gereret cum Ægyptiis. Athenienses diem certam Chabriæ præstituerunt, quam ante domum nisi redisset, capitis se illum damnaturos denuntiarunt. Hoc ille nuntio Athenas rediit; neque ibi diutius est moratus quam fuit necesse. Non enim libenter erat ante oculos civium suorum; quod et vivebat laute, et indulgebat sibi liberalius quam ut invidiam vulgi posset effugere. Est enim hoc commune vitium in magnis liberisque civitatibus, ut invidia gloriæ comes sit, et libenter de his

detrahant quos eminere videant altius, neque animo æquo pauperes alienam opulentium intueantur fortunam. Itaque Chabrias, quoad ei licebat, plurimum aberat. Neque vero solus ille aberat Athenis libenter, sed omnes fere principes fecerunt idem, quod tantum se ab invidia putabant futuros quantum a conspectu suorum recessissent. Itaque Conon plurimum Cypri vixit, Iphicrates in Thracia, Timotheus Lesbi, Chares in Sigæo. Dissimilis quidem Chares horum et factis et moribus, sed tamen Athenis et honoratus et potens.

IV. CHABRIAS autem periit bello sociali tali modo: oppugnabant Athenienses Chium; erat in classe Chabrias privatus, sed omnes qui in magistratu erant auctoritate anteibat; eumque magis milites quam qui præerant aspiciabant. Quæ res ei maturavit mortem. Nam dum primus studet portum intrare, et gubernatorem jubet eo dirigere navem, ipse sibi perniciosus fuit. Quum enim eo penetrasset, ceteræ non sunt secutæ. Quo facto, circumfusus hostium concursu, quum fortissime pugnaret, navis rostro percussa cepit sidere. Hinc refugere quum posset si se in mare dejecisset, quod suberat classis Atheniensium quæ exciperet natantes, perire maluit quam, armis abjectis, navem relinquere in qua fuerat vectus. Id ceteri facere noluerunt, qui nando in tutum pervenerunt. At ille, præstare honestam mortem existimans turpi vitæ, cominus pugnans telis hostium interfectus est.

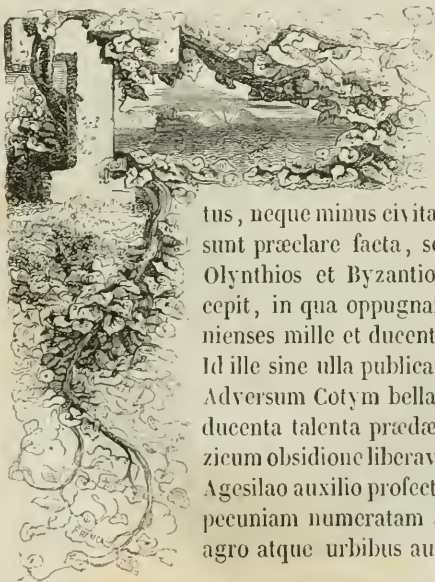

TIMOTHEUS.

ARGUMENTUM. I. Timothei virtutes et res gestæ. — II. Ipsi, Lacedæmoniorum victori, statua ponitur. — III. Senex Menestheo prætori in consilium datur. A Charete prætore accusatus damnatur. — IV. Filius ejus Conon muros reficere cogitur. Jasonis erga Timotheum fides.

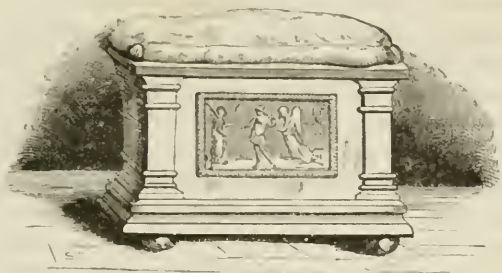
Olymp. 404. 4. — U. C. 376. — A. Chr. 376.

TIMOTHEUS, Cononis filius, Atheniensis. Hic a patre acceptam gloriam multis auxit virtutibus: fuit enim disertus, impiger, laboriosus, rei militaris peritus, neque minus civitatis regendæ. Multa hujus sunt præclare facta, sed hæc maxime illustria. Olynthios et Byzantios bello subegit. Samum cepit, in qua oppugnanda superiore bello Athenienses mille et ducenta talenta consumpserant. Id ille sine ulla publica impensa populo restituit. Adversum Cotym bella gessit, ab eoque mille et ducenta talenta prædæ in publicum detulit. Cyzicum obsidione liberavit. Ariobarzani simul cum Agesilao auxilio profectus est: a quo quum Laeo pecuniam numeratam accepisset, ille cives suos agro atque urbibus augeri maluit, quam id su-

mere cuius partem domum suam ferre posset. Itaque accepit Crithoten et Sestum.

II. *Idem*, classi praefectus, circumvehens Peloponnesum, Lacedaemoneam populatus, classem eorum fugavit. Coreyram sub imperium Atheniensium redegit, sociosque idem adjunxit Epirotas, Athamanas, Chaonas, omnesque eas gentes quae mare illud adjacent. Quo facto Lacedaemonii de diutina contentione destiterunt, et sua sponte Atheniensibus imperii maritimi principatum concesserunt; pacemque his legibus constituerunt, « ut Athenienses mari duces essent. » Quae victoria tantae fuit Atticis laetitiae, ut tum primum arce Paei publice sint factae, eique Deae pulvinar sit institutum. Cujus laudis ut

memoria maneret, Timotheo publice statuam in foro posuerunt : qui honos huic uni ante id tempus contigit, ut, quum patri populus statuam posuisset, filio quoque daret. Sic juxta posita recens filii, veterem patris renovavit memoriam.

III. Hic quum esset magno natu, et magistratus gerere desisset, bello Athenienses undique premi sunt coepti. Defecerat Samus : descierat Hellespontus : Philippus jam tum valens Macedo multa moliebatur ; cui oppositus Chares quum esset, non satis in eo praesidii putabatur. Fit Menestheus praetor, filius Iphieratis, gener Timothei ; et, ut ad bellum proficiscatur, decernitur. Huic in consilium dantur duo usu et sapientia praestantes (quorum consilio uteretur), pater et socer : quod in his tanta erat auctoritas ut magna spes esset per eos amissa posse recuperari. Ii quum Samum profecti essent, et eodem Chares, adventu eorum cognito, cum suis

copiis proficisceretur, ne quid absente se gestum videretur, accidit, quum ad insulam appropinquarent, ut magna tempestas oriretur: quam evitare duo veteres imperatores utile arbitrati, suam classem suppresserunt. At ille, temeraria usus ratione, non cessit majorum natu auctoritati; et, ut in sua navi esset fortuna, quo contenderat pervenit; eodemque ut sequerentur ad Thimotheum et Iphricatem nuntium misit. Hinc male re gesta, compluribus amissis navibus, eodem, unde erat profectus, se recepit, litterasque Athenas publice misit, « sibi proclive fuisse Samum capere, » nisi a Timotheo et Iphicrate desertus esset. » Ob eam rem in crimen vocabantur. Populus acer, suspicax, mobilis, adversarius, invidus etiam potentiae, domum revocat: accusantur prodicionis. Hoc judicio damnatur Timotheus, lisque ejus aestimatur centum talentis. Ille, odio ingratae civitatis coactus, Chaleidem se contulit.

IV. Hujus post mortem, quum populum judicii sui poeniteret, multae novem partes detraxit, et decem talenta Cononem, filium ejus, ad muri quamdam partem reficiendam jussit dare. In quo fortunae varietas est animadversa: nam quos avus Conon muros ex hostium praeda patriae restituerat, eosdem nepos, cum summa ignominia familiae, ex sua re familiari reficere coactus est. Timothei autem moderatae sapientisque vitae quum pleraque possimus proferre testimonia, uno erimus contenti; quod ex eo facile conjici poterit quam carus suis fuerit. Quum Athenis adolescentulus causam diceret non solum amici privatique hospites ad eum defendendum convenerunt, sed etiam in eis Jason tyrannus, qui illo tempore fuit omnium potentissimus. Ille quum in patria sine satellitibus se tutum non arbitraretur, Athenas sine ullo praesidio venit, tantique hospitem fecit, ut mallet se capitis periculum adire, quam Timotheo de fama dimicanti deesse. Hunc adversus tamen Timotheus postea populi jussu bellum gessit, patriaeque sanctora jura quam hospitii esse duxit. Hae extrema fuit aetas imperatorum atheniensium, Iphicratis, Chabriae, Timothei: neque post illorum obitum quisquam dux in illa urbe fuit dignus memoria.

DATAMES.

ARGUMENTUM. I. Datames barbarorum clarissimus. Bello Artaxerxis contra Cadusios, Ciliciæ partem, meretur. — II. Thyum vivum capit. — III. Captum ad regem ducit. Copiis contra Ægyptios præficitur. — IV. Revocatur. Aspim Cappadocem capit. — V. Aulicorum insidias edoctus, Cappadociam sibi et Paphlagoniam occupat. — VI. In bello adversus Pisidas amittit filium. — VII. A filio natu maximo proditur. — VIII. Autophradatem, contra se missum, vincit. — IX. Regis insidias callide declinat. — X. Mithridatis dolo capitur. — XI. In colloquio per fraudem occiditur.

Olymp. 98. 4. — U. C. 367. — A. Chr. 381.

VENIO nunc ad fortissimum virum, maximique consilii omnium barbarorum, exceptis duobus Carthaginensibus, Hamileare et Hannibale. De quo hoc plura referemus, quod et obscuriora sunt ejus gesta pleraque; et ea quæ prospere ei cesserunt non magnitudine copiarum sed consilii, quo tum omnes superabat, acciderunt; quorum nisi ratio explicata fuerit, res apparere non poterunt.

Datames, patre Camissare, natione Care, matre Scythissa natus, primum militum numero fuit apud Artaxerxem, eorum qui regiam tuebantur. Pater ejus Camissares, quod et manu fortis, et bello strenuus, et regi multis locis fidelis erat repertus, habuit provinciam partem Ciliciæ juxta Cappadociam, quam incolunt Leucosyri.

Datames militare munus fungens primum, qualis esset aperuit in bello quod rex adversus Cadusios gessit. Namque hic multis millibus hostium, regionum quoque non paucis interfectis, magni fuit ejus opera: quo factum est ut, quum in eo bello cecidisset Camissares, paterna ei traderetur provincia.

II. PARI se virtute postea præbuit, quum Autophradates, jussu regis, bello persequeretur eos qui defeecerant. Namque hujus opera hostes, quum castra jam intrassent, profligati sunt, exercitusque reliquis conservatus regis est: qua ex re majoribus rebus præesse cepit. Erat eo tempore Thyus dynastes Paphlagoniæ, antiquo genere natus a Pykemene illo, quem Homerus Troico bello a Patrolo interfectum ait. Is regi dicto audiens non erat. Quam ob causam bello eum persequi constituit, eique rei præfecit Datamem, propinquum Paphlagonis: namque ex fratre et sorore erant nati. Quam ob causam Datames omnia primum experiri voluit, ut sine armis propinquum ad officium reduceret. Ad quem quum venisset sine præsidio, quod ab amico nullas vereretur insidias, pene interiit: nam Thyus eum clam interficere voluit. Erat mater cum Datame, amita Paphlagonis: ea quid ageretur rescit, filiumque monuit. Ille fuga periculum evitavit, bellumque indixit Thyo. In quo quum ab Ariobarzane, præfecto Lydiæ et Ioniæ totiusque Phrygiæ, desertus esset, nihilo segnius perseveravit, vivumque Thyum cepit eum uxore et liberis.

III. CURS facti ne prius fama ad regem quam ipse perveniret dedit operam. Itaque, omnibus insciis, eo ubi erat rex venit: posteroque die Thyum, hominem maximi corporis, terribilique facie, quod et niger, et capillo longo, barbaque erat promissa, optima veste textit, quam satrapæ regii gerere consueverant; ornavitque etiam torque et armillis aureis ceteroque regio cultu. Ipse agresti duplicique amiculo circumdatus, hirtaque tunica, gerens in capite galeam venatoriam, dextra manu clavam, sinistra copulam, qua vinctum ante se Thyum agebat, ut si feram bestiam captam duceret. Quem quum omnes prospicerent propter novitatem ornatus ignotamque formam, ob eamque rem magnus esset concursus, fuit non nemo qui agnosceret Thyum regique nuntiaret. Primo non acceperat. Itaque Pharnabazum misit exploratum: a quo ut rem gestam comperit, statim admitti jussit, magnopere delectatus quum facto, tum ornatu, in primis quod nobilis rex in potestatem inopinanti venerat. Itaque magnifice Datamem donatum ad exercitum misit, qui tum contrahebatur, duce Pharnabazo et Tithrauste, ad bellum Ægyptium; parique eum, atque illos, imperio esse jussit. Postea vero quam Pharnabazum rex revocavit, illi summa imperii tradita est.

IV. Hic quum maximo studio compararet exercitum, Ægyptumque proficisci pararet, subito a rege litteræ sunt ei missæ, uti Aspm aggrediretur, qui Cataoniam tenebat: quæ gens jacet supra Ciliciam, confinis Cappadocicæ. Namque Aspis saltuosam regionem, castellisque munitam incolens, non solum imperio regis non parebat, sed etiam finitimas regiones vexabat, et quæ regi portarentur abripiebat. Datames, etsi longe aberat ab his regionibus, et a majore re abstrahebatur, tamen regis voluntati morem gerendum putavit. Itaque eum paucis, sed viris fortibus, navem conscendit; existimans, id quod accidit, facilius se imprudentem parva manu oppressurum, quam paratum, quamvis magno exercitu. Hac delatus in Ciliciam, egressus inde, dies noctesque iter faciens, Taurum transit, eoque quo studuerat venit: quærit quibus locis sit Aspis: cognoscit, haud longe abesse, profectumque eum venatum. Quem dum speculatur, adventus ejus causa cognoscitur. Pisidas eum iis quos secum habebat, ad resistendum Aspis comparat. Id Datames ubi audivit arma sumit, suosque sequi jubet: ipse equo concitato ad hostem vehitur. Quem procul Aspis conspiciens ad se

ferentem pertimescit, atque a conatu resistendi deterritus, sese dedit. Hunc Datames vinctum ad regem ducendum tradit Mithridati.

V. HÆC dum geruntur, Artaxerxes, reminiscens a quanto bello ad quam parvam rem principem ducum misisset, se ipse reprehendit, et nuntium ad exercitum Acen misit, quod nondum Datamen profectum putabat, qui diceret ne ab exercitu discederet. Hic, priusquam perveniret quo erat profectus, in itinere convenit qui Aspim ducebant. Qua celeritate quam magnam benevolentiam regis Datames consecutus esset, non minorem invidiam aulicorum excepit, qui illum unum pluris quam se omnes fieri videbant. Quo facto cuncti ad eum opprimendum consenserunt. Hæc Pandates, gazæ custos regiae, amicus Datami, prescripta ei mittit: in quibus docet, « eum magno fore periculo, si quid illo imperante in Ægypto » adversi accidisset. Namque eam esse consuetudinem regiam, ut » casus adversos hominibus tribuant, secundos fortunæ suæ: quo » fieri, ut facile impellantur ad eorum perniciem quorum ductu » res male gestæ nuntientur. Illum hoc majore fore in discrimine, quod quibus rex maxime obediat eos habebat inimicissimos. » Talibus ille litteris cognitis, quum jam ad exercitum Acen venisset, quod non ignorabat ea vere scripta, desciscere a rege constituit: neque tamen quidquam fecit, quod fide sua esset indignum. Nam Mandroelem Magnetem exercitui præfecit: ipse cum suis in Cappadociam discedit, conjunctamque huic Paphlagoniam occupat, celans qua voluntate esset in regem: clam cum Ariobarzane facit amicitiam, manum comparat, urbes munitas suis tuendas tradit.

VI. SED hæc propter hiemale tempus minus prospere procedebant. Audit Pisidas quasdam copias adversus se parare: filium eo Arsidæum cum exercitu mittit. Cadit in prælio adolescens: proficiscitur eo pater, non ita cum magna manu, celans quantum vulnus accepisset; quod prius ad hostem pervenire cupiebat, quam de re male gesta fama ad suos perveniret: ne, cognita filii morte, animi debilitarentur militum. Quo contenderat pervenit, hisque locis castra ponit, ut neque circumveniri multitudine adversariorum posset, neque impediri, quominus ad dimicandum manum haberet expeditam. Erat cum eo Mithrobarzanes, socer ejus, præfectus equitum. Is, desperatis generi rebus, ad hostes transfugit.

Id Datames ut audivit, sensit, si in turbam exisset ab homine tam necessario se relictum, futurum ut ceteri consilium sequerentur. In vulgus edit, « suo jussu Mithrobarzanem profectum pro perfuga, » quo facilius receptus interficeret hostes : quare relinqui eum non » par esse, sed omnes confestim sequi. Quod si animo strenuo fecis- » sent, futurum ut adversarii non possent resistere, quum et intra » vallum et foris caederentur. » Hae re probata, exercitum educit, Mithrobarzanem persequitur : qui tantum quod ad hostes pervenerat, Datames signa inferri jubet. Pisidæ, nova re commoti, in opinionem adducuntur, perfugas mala fide compositoque fecisse ut recepti essent majori calamitati : primum eos adorantur. Illi quum quid ageretur, aut quare fieret, ignorarent, coacti sunt cum eis pugnare ad quos transierant, ab hisque stare quos reliquerant. Quibus quum neutri parcerent, celeriter sunt conceisi. Reliquos Pisidas resistentes Datames invadit : primo impetu pellit, fugientes persequitur, multos interfecit, castra hostium capit. Tali consilio uno tempore et proditores pereulit, et hostes profligavit : et quod ad perniciem fuerat cogitatum, id ad salutem convertit : quo neque acutius ullius imperatoris cogitatum, neque celerius factum usquam legimus.

VII. AB hoc tamen viro Scismas, maximo natu filius, descit, ad regemque transit et de defectione patris detulit. Quo nuntio Artaxerxes commotus, quod intelligebat sibi cum viro forti ac strenuo negotium esse, qui, quum cogitasset facere auderet, et prius cogitare quam conari consuisset, Autophradatem in Cappadociam mittit. Hic ne intrare posset, saltum in quo Ciliciæ portæ sunt sitæ Datames præoccupare studuit; sed tam subito copias contrahere non potuit. A qua re depulsus, cum ea manu quam contraxerat locum delegit talem, ut neque circumiretur ab hostibus, neque præteriret adversarius, quin anceps locis premeretur; et, si dimicare cum eo vellet, non multum obesse multitudo hostium suæ paucitati posset.

VIII. HÆC etsi Autophradates videbat, satius tamen statuit congre-
di, quam cum tantis copiis refugere, aut tam diu uno loco se-
dere. Habebat barbarorum equitum viginti, peditum centum mil-
lia : quos illi Cardacas appellant; ejusdemque generis tria fundito-
rum; præterea Cappadocum octo, Armeniorum decem, Paphla-
gonum quinque, Phrygum decem, Lydorum quinque, Aspendiorum
et Pisidarum circiter tria, Cilieum duo, Captianorum totidem,

ex Græcia conductorum tria millia; levis armaturæ maximum numerum. Has adversus copias spes omnis consistebat Datami in se locique natura: namque hujus partem non habebat vicesimam militum. Quibus fretus conflixit, adversariorumque multa millia concidit, quum de ipsius exercitu non amplius hominum mille cecidisset. Quam ob causam postero die tropæum posuit, quo loco pridie pugnatum erat. Hinc quum castra movisset, semperque inferior copiis, superior omnibus præliis discederet, quod nunquam manum consereret, nisi quum adversarios locorum angustiis clausisset: quod perito regionum callideque cogitanti sæpe accidebat. Autophradates, quum bellum duci majore regis calamitate quam adversariorum videret, ad pacem amicitiamque hortatus est ut cum rege in gratiam rediret. Quam ille etsi fidam non fore putabat, tamen conditionem accepit, seque ad Artaxerxem legatos missurum dixit. Sic bellum, quod rex adversus Datam suscepit, sedatum: Autophradates in Phrygiam se recepit.

IX. At rex, quod implacabile odium in Datam suscepit, postquam bello eum opprimi non posse animadvertit, insidiis interficere studuit: quas ille plerasque vitavit. Sicut quum nuntiatum esset, quosdam sibi insidari qui in amicorum erant numero, de quibus, quod inimici detulerant, neque credendum, neque negligendum putavit: experiri voluit verum falsumne esset relatum. Itaque eo profectus est quo itinere futuras insidias dixerant. Sed elegit corpore et statura simillimum sui, eique vestitum suum dedit, atque eo loco ire quo ipse consueverat jussit. Ipse autem ornatu vestituque militari inter corporis custodes iter facere cepit. At insidiatores, postquam in eum locum pervenit, decepti ordine atque vestitu, in eum faciunt impetum qui suppositus erat. Prædixerat autem his Datames, cum quibus iter faciebat, ut parati essent facere quod ipsam vidissent. Ipse, ut concurrentes insidiatores animadvertit, tela in eos conjecit. Hoc idem quum universi fecissent, priusquam pervenirent ad eum quem aggredi volebant, confixi ceciderunt.

X. Hic tamen tam callidus vir extremo tempore captus est Mithridatis Ariobarzani filii, dolo. Namque is pollicitus est regi, « se » cum interfectorum, si ei rex permitteret ut, quodcumque vellet, » liceret impune facere: fidemque de ea re, more Persarum, dextra » dedisset. » Hanc ut accepit a rege missam, copias parat, et absens

amicitiam cum Datame facit, regis provincias vexat, castella expugnat, magnas prædas capit: quarum partem suis dispertit, partem ad Datamem mittit: pari modo complura castella ei tradit. Hæc diu faciendo persuasit homini, se infinitum adversus regem suscepisse bellum: quum nihilo magis, ne quam suspicionem illi præberet insidiarum, neque colloquium ejus petivit, neque in conspectum venire studuit. Sic absens amicitiæ gerebat ut, non beneficiis mutuis, sed odio communi quod erga regem susceperat, contineri viderentur.

XI. In quum satis se confirmasse arbitratus est, certio rem facit Datamem, tempus esse majores exercitus parari, bellum cum ipso rege suscipi: deque ea re, si ei videretur, quo loco vellet, in colloquium veniret. Probata re, colloquendi tempus sumitur, locusque quo conveniretur. Huc Mithridates cum uno, cui maximam habebat fidem, ante aliquot dies venit, compluribusque locis separatim gladios obruit, eaque loca diligenter notat. Ipso autem colloquendi die, utrique, locum qui explorarent, atque ipsos scrutarentur, mittunt. Deinde ipsi sunt congressi. Hic quum aliquandiu in colloquio fuissent, et diversi discessissent, jamque procul Datames abesset; Mithridates, priusquam ad suos perveniret, ne quam suspicionem pareret, in eundem locum revertitur, atque ibi, ubi telum erat impositum, resedit, ut si a lassitudine euperet acquiescere; Datamemque revocavit, simulans se quiddam in colloquio esse oblitum. Interim telum, quod latebat, protulit, nudatumque vagina veste texit, ac Datami venienti ait, digredientem se animadvertisse locum quemdam, qui erat in conspectu, ad castra ponenda esse idoneum. Quem quum digito monstraret, et ille conspiceret, aversum ferro transfixit; priusque quam quisquam posset succurrere, interfecit. Ita vir, qui multos consilio, neminem perfidia ceperat, simulata captus est amicitia.

EPAMINONDAS.

ARGUMENTUM. I. De moribus Græcorum. — II. Epaminondæ pueritia et adolescentia. — III. Ejus animi virtutes. — IV. Ejus abstinentiæ exemplum. — V. Arguta contra Meneclidem dicta. — VI. Contra Callistratum, maxime contra Spartanos. — VII. Injuriarum inimemor, exercitum incolumem domum reducit. — VIII. Accusati defensio. — IX. Apud Mantineam invictus moritur. — X. Celibatus criminatio diluta. Horror a civili victoria. Thebarum gloria.

Olymp. 98. 4. — T. C. 364. — A. Chr. 388.

EPAMINONDAS, Polymni filius, Thebanus. De hoc priusquam scribamus, hæc præcipienda videntur lectoribus, ne alienos mores ad suos referant; neve ea quæ ipsis leviora sunt pari modo apud ceteros fuisse arbitrentur. Scimus enim musicen nostris moribus abesse a principis persona; saltare vero etiam in vitiis poni: quæ omnia apud Græcos et grata et laude digna ducuntur. Quum autem exprimere imaginem consuetudinis atque vitæ velimus Epaminondæ, nihil videmur debere prætermittere quod pertineat ad eam declarandam. Quare dicemus primum de genere ejus: deinde quibus disciplinis, et a quibus sit eruditus: tum de moribus, ingenique facultatibus, et quæ alia di-

gna memoria erunt : postremo de rebus gestis quæ a plurimis omnium anteponuntur virtutibus.

II. Nares igitur patre, quo diximus, honesto genere, pauper jam a majoribus relictus. Eruditus autem sic ut nemo Thebanus magis.

Nam et citharizare, et cantare ad chordarum sonum doctus est a Dionysio, qui non minore fuit in musicis gloria, quam Damon, aut Lamprus, quorum pervulgata sunt nomina : carmina cantare tibiis ab Olympiodoro, saltare a Calliphrone. At philosophiæ præceptorem habuit Lysim Tarentinum, Pythagoreum : cui quidem sic fuit deditus, ut adolescens tristem et severum senem omnibus æqualibus suis in familiaritate anteposuerit ; neque prius eum a se dimiserit quam in doctrinam antecesserit condiscipulos, ut facile intelligi posset pari modo superaturum omnes in ceteris artibus. Atque hæc ad nostram consuetudinem sunt levia, et potius contemnenda ; at in Græcia utique olim magnæ laudi erant. Postquam ephēbus factus est, et palestræ dare operam cœpit, non tam magnitudini virium servivit quam velocitati. Illam enim ad athletarum usum, hanc ad belli existimabat utilitatem pertinere. Itaque exercebatur plurimum currendo et luctando, ad eum finem quo adstans complecti posset atque contendere. In armis plurimum studii consumebat.

III. Ad hanc corporis firmitatem plurima etiam animi bona accesserant. Erat enim modestus, prudens, gravis, temporibus sapienter utens, peritus belli, fortis manu, animo maximo ; adeo veritatis diligens ut ne joco quidem mentiretur. Idem continens,

clemens, p̄tiensque admirandum in modum : non solum populi , sed etiam amicorum ferens injurias , imprimisque commissa celans ; quod interdum non minus prodest , quam diserte dicere. Studiosus audiendi ; ex hoc enim facillime disci arbitrabatur. Itaque quum in circulum venisset , in quo aut de republica disputaretur , aut de philosophia sermo haberetur , nunquam inde prius discessit quam ad finem sermo esset adductus. Paupertatem adeo facile peressus est , ut de republica nihil , praeter gloriam , ceperit. Amicorum in se tuendo caruit facultatibus : fide ad alios sublevandos saepe sic usus est ut possit judicari omnia ei cum amicis fuisse communia. Nam quum aut civium suorum aliquis ab hostibus esset captus , aut virgo amici nubilus propter paupertatem collocari non posset , amicorum concilium habebat , et quantum quisque daret , pro cuiusque facultatibus imperabat ; eamque summam quum fecerat , priusquam acciperet pecuniam , adducebat eum qui quaerebat ad eos qui conferebant ; eique ut ipsi numerarent faciebat ; ut ille , ad quem ea res perveniebat , sciret quantum cuique deberet.

IV. TENTATA autem ejus est abstinentia a Diomedonte Cyziceno. Namque is , rogatu Artaxerxis , Epaminondam pecunia corrumpendum susceperat. Hic magno eum pondere auri Thebas venit , et Micythum adolescentulum quinque talentis ad suam perduxit voluntatem , quem tum Epaminondas plurimum diligebat. Micythus Epaminondam convenit , et causam adventus Diomedontis ostendit. At

ille Diomedonte coram : « Nihil, inquit, opus pecunia est. Nam si
» ea rex vult quæ Thebanis sint utilia, gratis facere sum paratus :
» sin autem contraria, non habet auri atque argenti satis; namque
» orbis terrarum divitias accipere nolo pro patriæ caritate. Te,
» quod me incognitum tentasti, tuique similem existimasti, non
» miror, tibi que ignosco : sed egredere propere, ne alios corrup-
» pas quum me non potueris. Tu, Micythe, argentum huic redde :
» nisi id confestim facis, ego te tradam magistratui. » Hunc
Diomedon quum rogaret ut tuto exire, suaque, quæ attulisset,
liceret efferre : « Istud, inquit, faciam, neque tua causa, sed mea :
» ne, si tibi sit pecunia adempta, aliquis dicat, id ad me ereptum
» pervenisse quod delatum accipere noluissem. » A quo quum
quæsisset, quo se duci vellet, et ille, Athenas dixisset; præsi-
dium dedit, ut eo tuto perveniret. Neque vero id satis habuit, sed
etiam, ut inviolatus in navem ascenderet, per Chabriam Athenien-
sem, de quo supra mentionem fecimus, effecit. Abstinentiæ erit
hoc satis testimonium. Plurima quidem proferre possemus; sed mo-
dus adhibendus est : quoniam uno hoc volumine vitas excellentium
virorum concludere constituimus, quorum separatim multis millibus
versuum complures scriptores ante nos explicarunt.

V. FERT et disertus ut nemo Thebanus ei par esset eloquentia :
neque minus concinnus in brevitate respondendi, quam in perpetua
oratione ornatus. Habuit obtrectatorem Meneclidem quemdam, in-
didem Thebis, et adversarium in administranda republica, satis
exercitatum in dicendo, ut Thebanum scilicet : namque illi genti
plus inest virium quam ingenii. Is, quod in re militari florere Epa-
minondam videbat, hortari solebat Thebanos ut pacem bello ante-
ferrent, ne illius imperatoris opera desideraretur. Huic ille : « Fallis,
» inquit, verbo cives tuos, quod hos a bello avocas : otii enim nomine
» servitutem concilias; nam paritur pax bello; itaque qui ea diutina
» volunt frui, bello exercitati esse debent. Quare si principes Gre-
» ciæ esse vultis, castris est vobis utendum, non palaestra. » Idem
ille Meneclides quum huic objiceret « quod liberos non haberet,
» neque uxorem duxisset; maximeque insolentiam, quod sibi Aga-
» memnonis belli gloriam videretur consecutus; » at ille : « Desine,
» inquit, Meneclide, de uxore mihi exprobrare; nam nullius in
» ista re minus uti consilio volo. » Habebat enim Meneclides suspi-
cionem adulterii. « Quod autem me Agamemnonem æmulari putas,

» falleris : namque ille cum universa Græcia vix decem annis unam
» cepit urbem ; ego contra ea, una urbe nostra, dieque uno, totam
» Græciam, Lacedæmoniis fugatis, liberavi. »

VI. IDEM quum in conventum venisset Arcadum, petens, ut societatem cum Thebanis et Argivis facerent ; contraque Callistratus, Atheniensium legatus, qui eloquentia omnes eo præstabat tempore, postulare ut potius amicitiam sequerentur Atticorum, et in oratione sua multa invecus esset in Thebanos et Argivos, in eisque hoc posuisset, « animadvertere debere Arcadas, quales utraque civitas
» cives procreasset, ex quibus de ceteris possent judicare. Argivos
» enim fuisse Orestem et Alemæonem, matricidas : Thebis OEdipum
» natum, qui, quum patrem suum interfecisset, ex matre liberos pro-
» creasset. » Hic in respondendo Epaminondas, quum de ceteris perorasset, postquam ad illa duo opprobria pervenit ; « admirari se,
» dixit, stultitiam rhetoris attici, qui non animadverterit innocen-
» tes illos natos, domi scelere admissio, quum patria essent expulsi
» receptos esse ab Atheniensibus. » Sed maxime ejus eloquentia eluxit Spartæ legati, ante pugnam Leutricam. Quo quum omnium sociorum convenissent legati, coram frequentissimo legationum conventu, sic Lacedæmoniorum tyrannidem coarguit, ut non minus illa oratione opes eorum concusserit, quam Leutrica pugna. Tum enim perfecit, quod post apparuit, ut auxilio sociorum Lacedæmonii privarentur.

VII. Fuisse patientem, suorumque injurias ferentem civium, quod se patriæ irasci nefas esse duceret, hæc sunt testimonia : Quum eum propter invidiam cives præficere exercitui nolissent, duxque esset delectus belli imperitus, cujus errore eo esset deducta illa multitudo militum ut omnes de salute pertimescerent, quod locorum angustiis clausi ab hostibus obsidebantur, desiderari cœpta est Epaminondæ diligentia. Erat enim ibi privatus numero militum. A quo quum peterent opem, nullam adhibuit memoriam contumeliæ, et exercitum, obsidione liberatum, domum reduxit incolumem. Neque vero hoc semel fecit sed sæpius. Maxime autem fuit illustre, quum in Peloponnesum exercitum duxisset adversus Lacedæmonios, haberetque collegas duos, quorum alter erat Pelopidas, vir fortis ac strenuus. Hic, quum criminibus adversariorum omnes in invidiam venissent, ob eamque rem imperium his esset abrogatum, atque in eorum locum alii prætores successissent, Epaminondas populiseito

non paruit, idemque ut facerent persuasit collegis, et bellum quod susceperat gessit; namque animadvertibat, nisi id fecisset, totum exercitum, propter prætorum imprudentiam inscientiamque belli, periturum. Lex erat Thebis quæ morte multabat si quis imperium diutius retinisset, quam lege præfinitum foret. Hanc Epaminondas, quum reipublicæ conservandæ causa latam videret, ad perniciem civitatis conferre noluit, et quatuor mensibus diutius quam populus jusserat gessit imperium.

VIII. POSTQUAM domum reditum est, collegæ ejus hoc crimine accusabantur. Quibus ille permisit ut omnem causam in se transferrent suaque opera factum contenderent ut legi non obedirent. Qua defensione illis periculo liberatis, nemo Epaminondam responsurum putabat, quod quid diceret non haberet. At ille in judicium venit; nihil eorum negavit quæ adversarii crimini dabant; omniaque quæ collegæ dixerant confessus est; neque recusavit quominus legis pœnam subiret; sed unum ab iis petivit, ut in periculo suo inseriberent: « Epaminondas a Thebanis morte multatus est quod » eos coegit apud Leuctra superare Lacedæmonios, quos ante se » imperatorem nemo Bœotiorum ausus fuit aspiciere in acie: quod- » que uno prælio non solum Thebas ab interitu retraxit, sed etiam » universam Græciam in libertatem vindicavit, eoque res utròrum » que perduxit, ut Thebani Spartam oppugnarent, Lacedæmonii » satis haberent si salvi esse possent; neque prius bellare destitit, » quam, Messene constituta, urbem eorum obsidione clausit. » Hæc quum dixisset, risus omnium eum hilaritate coortus est; neque quisquam judex ausus est de eo ferre suffragium. Sic a judicio capitis maxima discessit gloria.

IX. Hic extremo tempore imperator apud Mantineam, quum acie instructa, audacius instaret hostes, cognitus a Lacedæmoniiis, quod in unius perniciæ ejus patriæ sitam putabant salutem, universi in unum impetum fecerunt neque prius abscesserunt quam, magna cæde facta multisque occisis, fortissime ipsum Epaminondam pugnantem, sparo eminus percussum, concidere viderunt. Hujus casu aliquantum retardati sunt Bœotii: neque tamen prius pugna excesserunt quam repugnantes profligarunt. At Epaminondas quum animadverteret mortiferum se vulnus acceperisse, simulque si ferrum quod ex hastili in corpore remanserat extraxisset, animam statim emissurum, usque eo retinuit, quoad renuntiatum est vicisse Bœo-

tios. Id postquam audivit : « Satis, inquit, vixi : invictus enim mo-
» rior. » Tum, ferro extracto, confestim exanimatus est.

X. Hic uxorem nunquam duxit. In quo quum reprehenderetur quod liberos non relinqueret, a Pelopida qui filium habebat infamem, maleque eum in eo patriæ consulere diceret : « Vide, inquit, » ne tu pejus consulas, qui talem ex te natum relicturus sis. Neque » vero stirps mihi potest deesse. Namque ex me natam relinquo » pugnam Leutricam, quæ non modo mihi superstes, sed etiam » immortalis sit necesse est. » Quo tempore, duce Pelopida, exules Thebas occuparunt, et præsidium Lacedæmoniorum ex arce expulerunt, Epaminondas, quamdiu facta est cædes civium, domo se tenuit; quod neque malos defendere volebat, neque impugnare, ne manus suorum sanguine eruentaret; namque omnem civilem victoriam funestam putabat. Idem, postquam apud Cadmeam pugnatum cum Lacedæmoniis cœpit, in primis stetit. Hujus de virtutibus vitæque satis erit dictum, si hoc unum adjuuxero, quod nemo eat inficias, Thebas et ante Epaminondam natum, et post ejus interitum, perpetuo alieno paruisse imperio : contra ea, quamdiu ille præfuerit reipublicæ, caput fuisse totius Græciæ. Ex quo intelligi potest, unum hominem pluris quam civitatem fuisse.

PELOPIDAS.

ARGUMENTUM I. Pelopidae exilium. — II. Cum duodecim adolescentibus clam Thebas revertitur. — III. Interfectis tyrannis, libertatem patriæ restituit. — IV. Reliquæ ejus expeditiones communes cum Epaminonda. — V. Praelio adversus Alexandrum Phœacum cadit.

Olymp. 99. 3. — 1. C. 370. — A. Chr. 382

PELOPIDAS, Thebanus, magis historicis quam vulgo notus. Cujus de virtutibus dubito quemadmodum exponam, quod vereor ne, si res explicare incipiam, non vitam ejus enarrare, sed historiam videar scribere; si tantummodo summas attigero, ne rudibus litterarum Græcarum minus lucide appareat quantus fuerit ille vir. Itaque utrique rei occurram, quantum poterō, et medebor quum satietati, tum ignorantie lectorum. Phœbidas Lacedæmonius, quum exercitum Olynthum duceret, iterque per Thebas faceret,

arcem oppidi, quæ Cadmea nominatur, occupavit impulsu perpau-
corum Thebanorum, qui, adversariæ factioni quo facilius resiste-
rent, Laconum rebus studebant: idque suo privato, non publico,
fecit consilio. Quo facto eum Lacedæmonii ab exercitu removerunt,
pecuniaque multarunt. Neque eo magis arcem Thebanis reddide-
runt, quod, susceptis inimicitiiis, satius ducebant eos obsideri
quam liberari. Nam post Peloponnesium bellum, Athenasque
devictas, cum Thebanis sibi rem esse existimabant, et eos esse so-
los qui adversus resistere auderent. Hac mente amicis suis summas
potestates dederant, alteriusque factionis principes partim interfe-
cerant, alios in exilium eiecerant: in quibus Pelopidas hic, de quo
scribere exorsi sumus, pulsus patria carebat.

II. Hi omnes fere Athenas se contulerant, non quo sequerentur
otium, sed ut quemque ex proximo locum fors obtulisset, eo pa-
triam recuperare niterentur. Itaque, quum tempus est visum rei
gerendæ, communiter cum his qui Thebis idem sentiebant, diem
delegerunt, ad inimicos opprimendos civitatemque liberandam,
eum, quo maximi magistratus simul consueverant epulari. Magnæ
sæpe res non ita magnis copiis sunt gestæ: sed profecto nunquam
ab tam tenui initio tantæ opes sunt profligatæ. Nam duodecim ado-
lescentuli coierunt ex his qui exilio erant multati, quum omnino
non essent amplius centum qui tanto se offerrent periculo. Qua
paucitate percussa est Lacedæmoniorum potentia. Hi enim, non
magis adversariorum factioni quam Spartanis, eo tempore, bellum
intulerunt, qui principes erant totius Græciæ. Quorum imperii ma-
jestas, neque ita multo post, Leuctrica pugna, ab hoc initio per-
culsa, concidit. Illi igitur duodecim, quorum erat dux Pelopidas,
quum Athenis interdiu exissent, ut vesperscente cœlo Thebas pos-
sent pervenire, cum canibus venaticis exierunt, retia ferentes, ves-
titu agresti, quo minore suspicione facerent iter: qui quum tempore
ipso quo studuerant pervenissent, domum Charonis devenerunt,
a quo et tempus et dies erat datus.

III. Hoc loco libet interponere, etsi sejunctum ab re proposita
est, nimia fiducia quantæ calamitati soleat esse. Nam magistratum
Thebanorum statim ad aures pervenit, exules in urbem devenisse.
Id illi, vino epulisque dediti, usque eo despexerunt, ut ne quæ-
rere quidem de tanta re laborarint. Accessit etiam quod magis ape-
risset eorum dementiam. Allata est enim epistola Athenis ab Archia

hierophante, uni ex his, Archie, qui tum maximum magistratum Thebis obtinebat : in qua omnia de protectione exulum perscripta erant. Quæ quum jam accubanti in convivio esset data, sicut erat signata, sub pulvinum subiciens, « In crastinum, inquit, differo » res severas. » At illi omnes, quum jam nox processisset, vinolenti ab exilibus, duce Pelopida, sunt interfecti. Quibus rebus confectis, vulgo ad arma libertatemque vocato, non solum qui in urbe erant, sed etiam undique ex agris concurrerunt, præsidium Lacedæmoniorum ex arce pepulerunt, patriam obsidione liberaverunt, auctores Cadmeæ occupandæ partim occiderunt, partim in exilium eiecerunt.

IV. Hoc tam turbido tempore, sicut supra docuimus, Epaminondas, quoad eum civibus dimicatum est, domi quietus fuit. Itaque hæc liberandarum Thebarum propria laus est Pelopidæ : ceteræ fere omnes communes cum Epaminonda. Namque Leuctrica pugna, imperatore Epaminonda, hic fuit dux delectæ manus, quæ prima phalangem prostravit Laconum. Omnibus præterea periculis adfuit. Sicut Spartam quum oppugnavit, alterum tenuit cornu : quoque Messena celerius restitueretur, legatus in Persas est profectus. Denique hæc fuit altera persona a Thebis, sed tamen secunda, ita ut proxima esset Epaminondæ.

V. CONFLICTATUS autem est cum adversa fortuna : nam et initio, sicut ostendimus, exul patria caruit ; et quum Thessaliam in potestatem Thebanorum euperet redigere, legationisque jure satis cectum se arbitraretur, quod apud omnes gentes sanctum esse consuisset, a tyranno Alexandro Pheræo simul cum Ismenia comprehensus, in vincula conjectus est. Hunc Epaminondas recuperavit, bello persequens Alexandrum. Post id factum, numquam is animo placari potuit in eum a quo erat violatus. Itaque persuasit Thebanis, ut subsidio Thessaliæ proficiscerentur, tyrannosque ejus expellerent. Cujus belli quum ei summa esset data, eoque eum exercitu profectus esset, non dubitavit, simul ac conspexit hostem, conflagrare. In quo prælio Alexandrum ut animadvertit, incensus ira equum in eum conceitavit, proculque digressus a suis, conjectu telorum confossus concidit. Atque hoc secunda victoria accidit : nam jam inclinatæ erant tyrannorum copiæ. Quo facto, omnes Thessaliæ civitates interfectum Pelopidam coronis aureis, et statuis æneis liberosque ejus multo agro donarunt.

AGESILAUS.

ARGUMENTUM. I. Agesilai cum Leotychide de honore regni contentio. — II. Pactas cum Tissapherne inducias religiose servat. — III. Phrygiam depopulatur. Semper in Asia victor. — IV. Domum revocatus, Bœotios vincit, iisque parcat. — V. Bello circa Corinthum victor, miseratur cædem Græcorum. — VI. Ad pugnam Leutricam ire recusat. — VII. Patriam sublevat pecunia. — VIII. In portu Menclai moritur.

Olymp. 95. 1. — U. C. 352. — A. Chr. 400.

AGESILAUS, Lacedæmonius, quum a ceteris scriptoribus, tum eximie a Xenophonte Socratico collaudatus est; eo enim usus est familiarissime. Hic primum de regno cum Leotychide, fratris filio, habuit contentionem. Mos est enim a majoribus Lacedæmoniis traditus, ut duos haberent semper reges, nomine magis quam imperio, ex duabus familiis Proeli et Eurysthenis, qui principes, ex progenie Herculis, Spartæ reges fuerunt. Horum ex altera in alterius familiæ locum fieri non licebat. Itaque utraque suum retinebat ordinem. Primum ratio habebatur, qui maximus natu esset ex liberis ejus qui regnans decessisset. Sin is virilem

sexum non reliquisset, tum deligebatur qui proximus esset propinquitate. Mortuus erat Agis rex, frater Agesilai. Filium reliquerat Leotychedem, quem ille natum non agnorat, eundem moriens suum esse dixerat. Is de honore regni cum Agesilao, suo patruo, contendit; neque id quod petivit consecutus est. Nam Lysandro suffragante, homine, ut ostendimus supra, factioso, et his temporibus potente, Agesilaus antelatus est.

II. Hic, simul atque imperii potitus est, persuasit Lacedæmoniis, ut exercitum emitterent in Asiam, bellumque regi facerent, docens satius esse in Asia quam in Europa dimicare. Namque fama exierat Artaxerxem comparare classes, pedestresque exercitus, quos in Græciam mitteret. Data potestate, tanta celeritate usus est, ut prius in Asiam cum copiis pervenerit quam regii satrapæ cum seirent profectum. Quo factum est, ut omnes imparatos imprudentesque offenderet. Id ut cognovit Tissaphernes, qui summum imperium tum inter prefectos habebat regios, inducias a Lacone petivit, simulans se dare operam ut Lacedæmoniis cum rege conveniret; re autem vera, ad copias comparandas: easque impetravit trimesures. Juravit autem uterque se sine dolo inducias conservaturum. In qua pactione, summa fide mansit Agesilaus; contra ea Tissaphernes nihil aliud quam bellum comparavit. Id etsi sentiebat Laco, tamen jusjurandum servabat, multumque in eo se consequi dicebat, quod Tissaphernes perjurio suo et homines suis rebus abalienaret et Deos sibi iratos redderet: se autem, servata religione, confirmare exercitum, quum animadverteret Deorum numen facere secum, hominesque sibi conciliari amiciores, quod his studere consuessent, quos conservare fidem viderent.

III. POSTQUAM induciarum præterit dies, barbarus non dubitans quod ipsius erant plurima domicilia in Caria, et ea regio his temporibus multo putabatur locupletissima, eo potissimum hostes impetum facturos; omnes suas copias eo contraxerat. At Agesilaus in Phrygiam se convertit, eamque prius depopulatus est quam Tissaphernes usquam se moveret. Magna præda militibus locupletatis, Ephesum hiematum exercitum reduxit: atque, ibi officinis armorum institutis, magna industria bellum apparavit et quo studiosius armentur, insigniusque ornarentur, præmia proposuit, quibus donarentur, quorum egregia in ea re fuisset industria. Fecit idem in exercitationum generibus, ut qui ceteris præstitissent eos magnis

afficeret muneribus. His igitur rebus effecit ut et ornatissimum et

exercitatissimum haberet exercitum. Huic quum tempus esset visum copias extrahere ex hibernaculis, vidit si, quo esset iter facturus, palam pronuntiasset, hostes non credituros, aliasque regiones praesidiis occupaturos, nec dubituros, aliud esse facturum, ac pronuntiasset. Itaque, quum ille Sardis iturum se dixisset, Tissaphernes eandem Cariam defendendam putavit. In quo quum eum opinio fefellisset, victumque se vidisset consilio, sero suis praesidio profectus est: nam, quum illo venisset, jam Agesilaus, multis locis expugnatis, magna erat praeda potitus. Laeo autem, quum videret hostes equitatu superare, nunquam in campo sui fecit potestatem, et his locis manum conseruit, quibus plus pedestres copiae valerent. Pepulit ergo, quotiescumque congressus est, multo majores adversariorum copias, et sic in Asia versatus est, ut omnium opinione victor duceretur.

IV. Illic quum jam animo meditaretur proficisci in Persas et ipsum regem adoriri; nuntius ei domo venit ephorum jussu, bellum Athenienses et Bœotios indixisse Lacedaemoniis; quare venire ne dubitaret. In hoc non minus ejus pietas suspicienda est, quam virtus bellica: qui, quum victori praesset exercitui, maximamque haberet fiduciam regni Persarum potiundi, tanta modestia dicto audiens fuit jussis absentium magistratum, ut si privatus in comitio esset Sparta. Cujus exemplum utinam imperatores nostri sequi voluissent! Sed illuc redeamus. Agesilaus opulentissimo regno

præposuit bonam existimationem; multoque gloriosius duxit si institutis patriæ paruisset quam si bello superasset Asiam. Hac igitur mente Hellespontum copias trajecit, tantaque usus est celeritate, ut, quod iter Xerxes anno vertente confecerat, hic transierit triginta diebus. Quum jam haud ita longe abesset a Peloponneso, obsistere ei conati sunt Athenienses et Bœotii, ceterique eorum socii, apud Coroneam: quos omnes gravi prælio vicit. Hujus victoriae vel maxima fuit laus, quod, quum plerique ex fuga se in templum Minervæ conjecissent, quaerereturque ab eo, quid his fieri vellet; etsi aliquot vulnera acceperat eo prælio, et iratus videbatur omnibus qui adversus arma tulerant; tamen antetulit iræ religionem, et eos vetuit violari. Neque vero hoc solum in Græciâ fecit, ut templâ Deorum sancta haberet: sed etiam apud barbaros summa religione omnia simulacra arasque conservavit. Itaque prædicabat mirari se non sacrilegorum numero haberi qui supplicibus eorum nocuissent; aut non gravioribus pœnis affici, qui religionem minuerent, quam qui fana spoliarent.

V. Post hoc prælium collatum est omne bellum circa Corinthum, ideoque Corinthium est appellatum. Hic, quum una pugna decem millia hostium Agesilao duce cecidissent, eoque facto opes adversariorum debilitatæ viderentur, tantum abfuit ab insolentia gloriæ, ut commiseratus sit fortunam Græciæ, quod tam multi a se victi vitio adversariorum concidissent: namque illa multitudine, si sana mens esset Græciæ, supplicium Persas dare potuisset. Idem quum adversarios intra mœnia compulsisset, et, ut Corinthum oppugnaret, multi hortarentur; negavit id suæ virtuti convenire. « Se enim » eum esse dixit, qui ad officium peccantes redire cogeret, non qui » urbes nobilissimas expugnaret Græciæ. Nam si, inquit, eos » tinguere voluerimus, qui nobiscum adversus barbaros steterunt, » nosmetipsi nos expugnaverimus, illis quiescentibus. Quo facto, » sine negotio, quum voluerint, nos oppriment. »

VI. INTERIM accidit illa calamitas apud Leuctra Lacedæmoniis: quo ne proficisceretur, quum a plerisque ad exeundum premeretur, ut si de exitu divinaret, exire noluit. Idem, quum Epaminondas Spartam oppugnaret, essetque sine muris oppidum, talem se imperatorem præbuit, ut eo tempore omnibus apparuerit, nisi ille fuisset, Spartam futuram non fuisse. In quo quidem discrimine celeritas ejus consilii saluti fuit universis. Nam quum quidam adolescentuli, hos-

tium adventu perterriti, ad Thebanos transfugere vellent, et locum extra urbem editum cepissent, Agesilaus, qui perniciosissimum fore videret, si animadversum esset quemquam ad hostes transfugere conari, cum suis eo venit, atque, ut si bono animo fecissent, laudavit consilium eorum, quod eum locum occupassent, et se id quoque fieri debere animadvertisse. Sic adolescentulos simulata laudatione recuperavit, et, adjunctis de suis comitibus, locum tutum reliquit. Namque illi, aucto numero eorum qui expertes erant consilii, commovere se non sunt ausi, eoque libentius, quod latere arbitrabantur quæ cogitant.

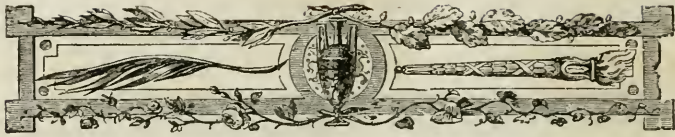
VII. SINE dubio post Leutricam pugnam Lacedæmonii se nunquam refecerunt, neque pristinum imperium recuperarunt: quum interim Agesilaus non destitit, quibuscumque rebus posset, patriam juvare. Nam quum præcipue Lacedæmonii indigerent pecunia, ille omnibus, qui a rege defecerant, præsidio fuit: a quibus magna donatus pecunia, patriam sublevavit. Atque in hoc illud imprimis fuit admirabile, quum maxima munera ei ab regibus, et dynastis, civitatibusque conferrentur; nihil unquam domum suam contulit, nihil de victu, nihil de vestitu Laconum mutavit. Domo eadem fuit contentus, qua Eurysthenes, progenitor majorum suorum, fuerat usus: quam qui intrarat, nullum signum libidinis, nullum luxuriæ videre poterat, contra ea plurima patientiæ atque abstinentiæ. Sic enim erat instructa, ut nulla in re differret a cujusvis inopis atque privati.

VIII. ATQUE hic tantus vir, ut naturam faultricem habuerat in tribuendis animi virtutibus, sic maleficam nactus est in corpore fingendo. Nam et statura fuit humili, et corpore exiguo, et claudus altero pede. Quæ res etiam nonnullam afferebat deformitatem: atque ignoti faciem ejus quum intuerentur, contemnebant: qui autem virtutes noverant, non poterant admirari satis. Quod ei usu venit, quum annorum octoginta, subsidio Tacho in Ægyptum isset, et in acta cum suis accubuisset, sine ullo tecto; stratumque haberet tale, ut terra tecta esset stramentis; neque huc amplius quam pellis esset injecta, eodemque comites omnes accubuissent, vestitu humili atque obsoleto, ut eorum ornatus non modo in his regem neminem significaret, sed hominis non beatissimi suspicionem præberet. Hujus de adventu fama quum ad regios esset perlata, celeriter munera eo cujusque generis sunt allata. His, quærentibus Agesilaum, vi

fides facta est, unum esse ex his qui tum aceubabant. Qui, quum regis verbis, quæ attulerant, dedissent, ille, præter vitulina et hujusmodi genera obsonii, quæ præsens tempus desiderabat, nihil accepit; unguenta, coronas, secundamque mensam servis dispertit; cetera referri jussit. Quo facto eum barbari magis etiam contempserunt, quod eum ignorantia bonarum rerum illa potissimum sumpsisse arbitrabantur. Hic quum ex Ægypto reverteretur, donatus a rege Nectanebo ducentis viginti talentis, quæ ille muneri populo suo daret; venissetque in portum, qui Menelai vocatur, jacens inter Cyrenas et Ægyptum, in morbum implicitus decessit. Ibi eum amici, quo Spartam facilius perferre possent, quod mel non habebant, cera circumfuderunt, atque ita domum retulerunt.

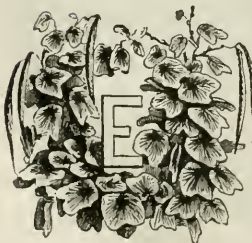

EUMENES.

ARGUMENTUM. I. Eumenes primum Philippi et Alexandri scriba, postea præfectus equitum. — II. Cappadociam sortitur provinciam. — III. A Perdicca Europæis adversariis opponitur. — IV. Ejus cum Neoptolemo singularis pugna: Craterum amplo funere effert. — V. Absens capitis damnatur. Obsessus callide se suosque expedit. — VI. Olympiadi consulit, ac liberis Alexandri. — VII. Bellum adversus Antigonum parat. — VIII. Antigoni victor, veteranorum licentia impeditur. — IX. Ejusdem impetum refrenat. — X. A suis proditus in custodiam traditur. — XI. Ejus in vinculis dignitas et constantia. — XII. A custodibus jugulatur. — XIII. Honestum funus.

Olymp. 409. 2. — U. C. 409. — A. Chr. 333

EUMENES, Cardianus. Hujus si virtuti par data esset fortuna, non ille quidem major, sed multo illustrior, atque etiam honoratior; quod magnos homines virtute metimur, non fortuna. Nam, quum ætas ejus incidisset in ea tempora, quibus Macedones florent, multum ei detraxit inter hos viventi, quod alienæ erat civitatis; neque aliud huic defuit, quam generosa stirps. Etsi ille domesticum summo genere erat; tamen Macedones eum sibi aliquando

anteponi indigne ferebant; neque tamen non patiebantur. Vincebat enim omnes cura, vigilantia, patientia, calliditate, et celeritate ingenii. Hic peradolescens ad amicitiam accessit Philippi, Amyntæ filii: brevique tempore in intimam pervenit familiaritatem. Fulgebat enim jam in adolescentulo indoles virtutis. Itaque eum habuit ad manum scribæ loco: quod multo apud Graecos honorificentius est, quam apud Romanos. Nam apud nos revera, sicut sunt, mercenarii scribæ existimantur: at apud illos contrario nemo ad id officium admittitur, nisi honesto loco, et fide, et industria cognita; quod necesse est omnium consiliorum eum esse participem. Hunc locum tenuit amicitiae apud Philippum annos septem. Illo interfecto, eodem gradu fuit apud Alexandrum annos tredecim. Novissimo tempore praefuit etiam alteræ equitum aë, quæ heterice appellabatur. Utrique autem in consilio semper adfuit, et omnium rerum habitus est particeps.

II. ALEXANDRO Babylone mortuo, quum regna singulis familiaribus dispartirentur, et summa rerum tradita esset tuenda eidem, cui Alexander moriens anulum suum dederat, Perdicæ; ex quo omnes conjecerant, eum regnum ei commendasse, quoad liberi ejus in suam tutelam pervenissent; aberant enim Craæterus et Antipater, qui antecedere hunc videbantur, mortuus erat Hephæstio, quem unum Alexander, quod facile intelligi posset, plurimi fecerat; hoc tempore data est Eumeni Cappadocia, sive potius diæta, nam tum in hostium erat potestate. Hunc sibi Perdicæ adjunxerat magno studio, quod in homine fidem et industriam magnam videbat; non dubitans, si eum pellexisset, magno usui fore sibi in his rebus, quas apparabat. Cogitabat enim, quod fere omnes in magnis imperiis concupiscunt, omnium partes corripere atque complecti. Neque vero hoc ille solus fecit; sed ceteri quoque omnes, qui Alexandri fuerant amici. Primus Leonnatus Macedoniam præoccupare destinaverat. Is multis magnisque pollicitationibus persuadere Eumeni studuit, ut Perdicæ desereret, ac secum faceret societatem. Quum perducere eum non posset, interficere conatus est; et fecisset, nisi ille clam noctu ex præsiidiis ejus effugisset.

III. INTERIM conflata sunt illa bella, quæ ad interuccionem post Alexandri mortem gesta sunt, omnesque concurrerunt ad Perdicæam opprimendum. Quem etsi infirmum videbat, quod unus omnibus resistere cogebatur, tamen amicum non deseruit, neque salutis

quam fidei, fuit cupidior. Præfererat eum Perdicas ei parti Asiæ, quæ inter Taurum montem jacet atque Hellespontum; et illum unum opposuerat Europæis adversariis: ipse Ægyptum oppugnatum adversus Ptolemæum erat profectus. Eumenes quum neque magnas copias, neque firmas haberet, quod et inexercitatæ, et non multo ante erant contractæ; adventare autem dicerentur, Hellespontumque transisse Antipater et Craterus magno cum exercitu Macedonum, viri quum claritate, tum usu belli præstantes (Macedones vero milites ea tunc erant fama, qua nunc Romani feruntur; etenim semper habiti sunt fortissimi, qui summam imperii potirentur): Eumenes intelligebat, si copiæ suæ cognosset adversus quos ducerentur, non modo non ituras, sed simul cum nuntio dilapsuras. Itaque hoc ejus fuit prudentissimum consilium, ut deviis itineribus milites duceret, in quibus vera audire non possent; et his persuaderet, se contra quosdam barbaros proficisci. Itaque tenuit hoc propositum, et prius in aciem exercitum eduxit, præliumque commisit, quam milites sui scirent eum quibus arma conferrent. Effecit etiam illud locorum præoccupatione, ut equitatu potius dimicaret, quo plus valebat, quam peditatu, quo erat deterior.

IV. QUORUM acerrimo concursu quum magnam partem diei esset pugnatum, cadit Craterus dux, et Neoptolemus, qui secundum locum imperii tenebat. Cum hoc concurrit ipse Eumenes. Qui quum

inter se complexi, in terram ex equis decidissent, ut facile intelligi posset, inimica mente contendisse, animoque magis etiam pugnassem quam corpore; non prius distracti sunt, quam alterum animam reliquerit. Ab hoc aliquot plagis Eumenes vulneratur, neque eo magis ex praelio excessit, sed acrius hostes instilit. Hic equitibus profligatis, interfecto duce Cratero, multis præterea et maxime nobilibus captis, pedester exercitus, quod in ea loca erat deductus, ut invito Eumene elabi non posset, pacem ab eo petiit. Quam quum impetrasset, in fide non mansit, et se, simul ac potuit, ad Antipatrum recepit. Eumenes Craterum, ex acie semivivum elatum recreare studuit. Quum id non posset, pro hominis dignitate, proque pristina amicitia (namque illo usus erat, Alexandro vivo, familiariter), amplo funere extulit, ossaque in Macedoniam uxori ejus ac liberis remisit.

V. HÆC dum apud Hellespontum geruntur, Perdiccas apud flumen Nilum interficitur a Seleuco et Antigono; rerumque summa ad Antipatrum defertur. Hic, qui deseruerant, exercitu suffragium ferente, capitis absentes damnantur: in his Eumenes. Hac ille percussus plaga non succubuit, neque eo secius bellum administravit. Sed exiles res animi magnitudinem, etsi non frangebant, tamen imminuebant. Hunc persequens Antigonus, quum omni genere copiarum abundaret, sæpe in itineribus vexabatur; neque unquam ad manum accedere licebat, nisi his locis, quibus pauci possent multis resistere. Sed extremo tempore, quum consilio capi non posset, multitudine circumventus est. Hinc tamen multis suis amissis, se expedivit, et in castellum Phrygiæ, quod Nora appellatur, confugit. In quo quum circum sederetur, et vereretur ne, uno loco manens, equos militares perderet, quod spatium non esset agitandi, callidum fuit ejus inventum, quemadmodum stans jumentum calefieri exereerique posset, quo libentius et cibo uteretur, et a corporis motu non removeretur. Substringebat caput loro altius, quam ut prioribus pedibus plane terram posset attingere. Deinde post verberibus cogebat exsultare, et calces remittere. Qui motus non minus sudorem excutiebat, quam si in spatio decurreret. Quo factum est, quod omnibus mirabile est visum, ut jumenta æque nitida ex castello educeret, quum complures menses in obsidione fuisset, ac si in campestribus ea locis habuisset. In hac conclusione, quotiescumque voluit, apparatus et munitiones Antigoni alias incendit, alias disiecit. Tenuit autem se uno loco, quamdiu fuit hiems. Sed quod castrum subsidia

habere non poterat, et ver appropinquabat, simulata deditioe, dum de conditionibus tractat, praefectis Antigoni imposuit, seque ac suos omnes extraxit incolumes.

VI. Ad hunc Olympias, mater quae fuerat Alexandri, quum litteras et nuntios misisset in Asiam, consultum, utrum repetitum Macedoniam veniret (nam tum in Epiro habitabat), et eas res occuparet; huic ille primum suavitatis ne se moveret, et expectaret quoad Alexandri filii regnum adipisceretur. Sin aliqua cupiditate raperetur in Macedoniam, omnium injuriam oblivisceretur, et in neminem acerbioreretur imperio. Horum nihil ea fecit; nam et in Macedoniam profecta est, et ibi crudelissime se gessit. Petiit autem ab Eumene absente, « ne pateretur Philippi domus et familiae inimicissimos stirpem quoque interimere, ferretque opem liberis Alexandri. Quam » veniam si sibi daret, quam primum exercitus pararet, quos sibi » subsidio adduceret: id quo facilius faceret, se, omnibus praefectis » qui in officio manebant, misisse litteras, ut ei parerent, ejusque » consiliis uterentur. » Illis rebus Eumenes permotus, satius duxit, si ita tulisset fortuna, perire bene meritis referentem gratiam, quam ingratum vivere.

VII. ITAQUE copias contraxit, bellum adversus Antigonum comparavit. Quod una erant Macedones complures nobiles, in his Peucesetes, qui corporis custos fuerat Alexandri, tum autem obtinebat Persidem; Antigenes, cujus sub imperio phalanx erat Macedonum: invidiam verens (quam tamen effugere non potuit), si potius ipse alienigena summi imperii potiretur, quam alii Macedonum, quorum ibi erat multitudo; in principiis nomine Alexandri statuit tabernaculum, in eoque sellam auream cum sceptro ac diademate jussit poni, eoque omnes quotidie convenire, ut ibi de summis rebus consilia caperentur; credens, minore se invidia fore, si specie imperii, nominisque simulatione Alexandri, bellum videretur administrare: quod et fecit. Nam, quum non ad Eumenis principia, sed ad regia conveniretur, atque ibi de rebus deliberaretur, quodammodo latebat, quum tamen per eum unum gererentur omnia.

VIII. Hic in Paratacis cum Antigono conflavit, non acie instructa, sed in itinere: eumque male acceptum in Mediam hiematum coegit redire. Ipse in finitima regione Persidis hiematum copias divisit, non ut voluit, sed ut militum coegit voluntas. Namque illa phalanx Alexandri Magni, quae Asiam peragravit, deviceratque Persas, in-

veterata quum gloria, tum etiam licentia, non parere se ducebus, sed imperare postulabat, ut nunc veterani faciunt nostri. Itaque periculum est, ne faciant, quod illi fecerunt, sua intemperantia, nimiaque licentia, ut omnia perdant; neque minus eos cum quibus steterint, quam adversus quos fecerint. Quod si quis illorum veteranorum legat facta, paria horum cognoscat: neque rem ullam, nisi tempus, interesse iudicet: sed ad illos revertar. Hiberna sumpserant, non ad usum belli, sed ad ipsorum luxuriam; longeque inter se discesserant. Hoc Antigonus quum comperisset, intelligeretque se parum non esse paratis adversariis; statuit aliquid sibi consilii novi esse capiendum. Duæ erant viæ, qua ex Medis, ubi ille hiemabat, ad adversariorum hibernacula posset perveniri: quarum brevior per loca deserta, quæ nemo incolebat propter aquæ inopiam, ceterum dierum erat fere decem: illa autem, qua omnes commuebant, altero tanto longiorem habebat anfractum; sed erat copiosa, omniumque rerum abundans. Hæc si proficisceretur, intelligebat, prius adversarios rescituros de suo adventu, quam ipse tertiam partem confecisset itineris. Sin per loca sola contenderet, sperabat, se imprudentem hostem oppressurum. Ad hanc rem conficiendam, imperavit, quam plurimos utres atque etiam euleos comparari; post hæc pabulum; præterea cibaria cocta dierum decem; utque quam minime fieret ignis in castris: iter, quod habebat, omnes celat. Sic paratus, qua constituerat, proficiscitur.

IX. DIMIDIUM fere spatium confecerat, quum ex fumo castrorum ejus suspicio allata est ad Eumenem, hostem appropinquare. Conveniunt duces: quaeritur, quid opus sit facto. Intelligebant omnes, tam celeriter copias ipsorum contrahi non posse, quam Antigonus affuturus videbatur. Hic, omnibus titubantibus, et de rebus summis desperantibus, Eumenes ait, « si celeritatem velint adhibere, et imperata facere, quod ante non fecerint, se rem expediturum. Nam, » quod diebus quinque hostis transisse posset, se effecturum ut non » minus totidem dierum spatio retardaretur: quare circumirent, » suas quisque copias contraheret. » Ad Antigoni autem refrenandum impetum, tale capit consilium. Certos mittit homines ad infimos montes, qui obvii erant itineri adversariorum; hisque præcepit, ut prima nocte, quam latissime possint, ignes faciant quam maximos; atque hos secunda vigilia minuant, tertia perexiguos reddant; et, assimilata castrorum consuetudine, suspicionem injiciant hostibus,

his locis esse castra, ac de eorum adventu esse prænuntiatum; idemque postera nocte faciant. Quibus imperatum erat, diligenter præceptum curant. Antigonus, tenebris obortis, ignes conspicitur: credit de suo adventu esse auditum, et adversarios illuc suas contraxisse copias. Mutat consilium, et, quoniam imprudentes adoriri non posset, flectit iter suum, et illum anfractum longiorem copiosæ viæ capit, ibique diem unum opperitur, ad lassitudinem sedandam militum, ac reficienda jumenta, quo integriore exercitu decerneret.

X. Hic Eumenes callidum imperatorem vicit consilio, celeritatemque impedivit ejus; neque tamen multum profecit. Nam invidia ducum, cum quibus erat, perfidiaque militum Macedonum veteranorum, quum superior prælio discessisset, Antigono est deditus: quum exercitus ei ter ante, separatis temporibus, jurasset se eum defensurum, nec unquam deserturum. Sed tanta fuit nonnullorum virtutis obtrectatio, ut fidem amittere mallent quam eum non prodere. Atque hunc Antigonus, quum ei fuisset infestissimus, conservasset, si per suos esset licitum; quod ab nullo se plus adjuvari posse intelligebat in his rebus, quas impendere jam apparebat omnibus. Imminebant enim Seleucus, Lysimachus, Ptolemæus, opibus jam valentes, cum quibus ei de summis rebus erat dimicandum. Sed non passi sunt hi, qui circa erant; quod videbant, Eumene recepto, omnes præ illo parvi futuros. Ipse autem Antigonus adeo erat incensus, ut, nisi magna spe maximarum rerum, leniri non posset.

XI. ITAQUE, quum eum in custodiam dedisset, et præfectus custodum quæsisset, quemadmodum servari vellet? « Ut acerrimum, » inquit, leonem, aut feroeissimum elephantum. » Nondum enim statuerat, servaret eum, necne. Veniebat autem ad Eumenem utrumque genus hominum: et qui propter odium fructum oculis ex ejus casu capere vellent, et qui propter veterem amicitiam colloqui consolarique cuperent; multi etiam, qui ejus formam cognoscere studebant, qualis esset, quem tamdiu tamque valde timuissent, cujus in pernicie positam spem habuissent victoriæ. At Eumenes, quum diutius in vinculis esset, ait Onomarcho, penes quem summa imperii erat custodiæ, « se mirari, quare jam tertium diem sic teneretur; » non enim hoc convenire Antigoni prudentiæ, ut sic deuteretur victo: quin aut interfei, aut missum fieri juberet. » Hic quum ferocius Onomarcho loqui videretur, « Quid? tu, inquit, animo si isto

» eras, cur non in prælio cecidisti potius, quam in potestatem inimici venires? » Huic Eumenes, « Utinam quidem istud evenisset! » inquit: sed eo non accidit, quod nunquam eum fortiore sum congressus. Non enim eum quoquam arma contuli, quin is mihi succubuerit. Non enim virtute hostium, sed amicorum perfidia decidi. » Neque id falsum..... Nam et dignitate fuit honesta, et viribus ad laborem ferendum firmis, neque tam magno corpore, quam figura venusta.

XII. De hoc Antigonus quum solus constituere non auderet, ad concilium retulit. Hic quum plerique omnes primo perturbati admirarentur, non jam de eo sumptum esse supplicium, a quo tot annos adeo essent male habiti, ut sæpe ad desperationem forent adducti; quique maximos duces interfecisset; denique in quo uno esset tantum, ut, quoad ille viveret, ipsi securi esse non possent, interfecto nihil habituri negotii essent: postremo, si illi redderet salutem, quærebant, quibus amicis esset usurus? sese enim cum Eumene apud eum non futuros. Hic, cognita concilii voluntate, tamen usque ad septimum diem deliberandi sibi spatium reliquit. Tum autem, quum jam vereretur, ne qua seditio exercitus oriretur, vetuit ad eum quemquam admitti, et quotidianum vietum amoveri jussit; nam ne gabat, se ei vim allaturum, qui aliquando fuisset amicus. Hic tamen non amplius, quam triduum, fame fatigatus, quum castra moverentur, insciente Antigono, jugulatus est à custodibus.

XIII. Sic Eumenes annorum quinque et quadraginta, quum ab anno vicesimo, uti supra ostendimus, septem annos Philippo apparuisset, et tredecim apud Alexandrum eundem locum obtinuisset, in his uni equitum alæ præfuisse, post autem Alexandri Magni mortem imperator exercitus duxisset, summosque duces partim repulisset, partim interfecisset; captus non Antigoni virtute, sed Macedonum perjurio, talem habuit exitum vitæ. In quo quanta fuerit omnium opinio eorum, qui post Alexandrum Magnum reges sunt appellati, ex hoc facillime potest judicari, quod nemo Eumene vivo rex appellatus est, sed præfectus: iidem post hujus occasum, statim regium ornatum nomenque sumpserunt: neque, quod initio prædicarunt, se Alexandri liberis regnum servare, id præstare voluerunt; et, uno propugnatore sublato, quid sentirent, aperuerunt. Hujus sceleris principes fuerunt Antigonus, Ptolemæus, Seleucus, Lysi-

machus, Cassander. Antigonus autem Eumenem mortuum propinquis ejus sepeliendum tradidit. Hi militari honesto funere, comitante toto exercitu, humaverunt; ossaque ejus in Cappadociam ad matrem atque uxorem liberosque ejus deportanda curarunt.

PHOCION.

ARGUMENTUM. I. Phocion clarior integritate vitæ quam re militari. — II. Senex in civium invidiam incidit. Exilium Demosthenis. Proditum Piræum. — III. Exilio multatus causam dicit apud Philippum; Athenas deducitur. — IV. Capite damnati supplicium et sepultura.

Olymp. 107. 2. — U. C. 397. — A. Chr. 355.

PHOCION, Atheniensis, etsi sæpe exercitiis præfuit, summosque magistratus cepit, tamen multo ejus notior integritas est vitæ quam rei militaris labor. Itaque hujus memoria est nulla, illius autem magna fama: ex quo cognomine *Bonus* est appellatus. Fuit enim perpetuo pauper, quum divitissimus esse posset, propter frequentes delatos honores, potestatesque summas quæ ei a populo dabantur. Hic quum a rege Philippo munera magnæ pecuniæ repudiaret, legati que hortarentur accipere, simulque admonerent, si ipse his facile careret, liberis tamen suis prospiceret, quibus difficile esset in summa paupertate tantam paternam tueri gloriam; his ille: « Si mei similes erunt, idem hic, inquit, agellus illos alet. » qui me ad hanc dignitatem perduxit: sin dissimiles sunt futuri, « nolo meis impensis illorum ali augerique luxuriam. »

II. IDEM quum prope ad annum octogesimum prospera pervenisset fortuna, extremis temporibus magnum in odium pervenit suorum civium. Primo quod cum Demade de urbe tradenda Antipatro consenserat; ejusque consilio Demosthenes cum ceteris, qui bene de republica mereri existimabantur, populiscito in exilium erant expulsi. Neque in eo solum offenderat quod patriæ male consuluerat; sed etiam quod amicitiae fidem non præstiterat. Namque, auctus adjutusque a Demosthene, eum quem tenebat ascenderat gradum, quum adversus Charetem eum subornaret: ab eodem in judiciis, quum capitis causam diceret, defensus, aliquoties liberatus discesserat. Hunc non solum in periculis non defendit, sed etiam prodidit. Concidit autem maxime uno crimine: quod, quum apud eum summum esset imperium populi, et Nicanorem, Cassandri præfectum, insidiari Piræo Atheniensium a Dercyllo moneretur; idemque postulare ut provideret ne comeatibus civitas privaretur; hic, audiente populo, Phocion negavit esse periculum, seque ejus rei obsidem fore pollicitus est. Neque ita multo post Nicanor Piræo est potitus: ad quem recuperandum, sine quo Athenæ omnino esse non possunt, quum populus armatus concurrisset, ille non modo neminem ad arma vocavit, sed ne armatis quidem præesse voluit.

III. ERANT eo tempore Athenis duæ factiones, quarum una populi causam agebat, altera optimatum: in hac erant Phocion et Deme-

trius Phalereus. Harum utraque Macedonum patrociniis nitebatur. Nam populares Polysperchonti favebant; optimates cum Cassandro sentiebant. Interim a Polysperchonte Cassander Macedonia pulsus est: quo facto populus superior factus, statim duces adversariæ factionis capitis damnatos patria pepulit; in his Phocionem et Demetrium Phalereum: deque ea re legatos ad Polysperchontem misit, qui ab eo peterent, ut sua decreta confirmaret. Huc eodem profectus est Phocion. Quo ut venit, causam apud Philippum regem verbo, re ipsa quidem apud Polysperchontem jussus est dicere: namque is tum regis rebus præerat. Hic ab Agnonide accusatus, quod Piræum Nicanori prodidisset, ex concilii sententia in custodiam coniectus, Athenas deductus est, ut ibi de eo legibus fieret iudicium.

IV. Hæc ubi perventum est, quum propter ætatem pedibus jam non valeret, vehiculoque portaretur, magni concursus sunt facti: quum alii reminiscetes veteris famæ, ætatis misererentur; plurimi vero ira exacererentur, propter proditionis suspitionem Piræi; maximeque quod adversus populi commoda in senectute steterat. Qua de re ne perorandi quidem ei data est facultas, et dicendi causam. Inde iudicio, legitimis quibusdam confectis, damnatus, traditus est

undecim viris, quibus ad supplicium, more Atheniensium, publice damnati tradi solent. Illic quum ad mortem duceretur, obuius ei fuit

Emphyletus, quo familiariter fuerat usus. Is quum lacrymans dixisset : « O quam indigna perpeteris, Phocion! » huic ille : « At non » inopinata, inquit : hunc enim exitum plerique clari viri habuerunt Athenienses. » In hoc tantum fuit odium multitudinis, ut nemo ausus sit eum liber sepelire. Itaque a servis sepultus est.

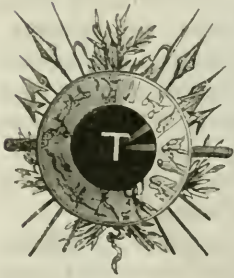

TIMOLEON.

ARGUMENTUM. I. Timoleon, patria liberata, tyrannum fratrem tollit. — II. Dionysium, Sicilia depulsum, Corinthum mittit. Icetam superat; Pœnos fundit; Mamercum capit. — III. Instauratis insulæ rebus, imperium deponit. — IV. Oculis captus, reipublicæ consulit. — V. Patientiæ ejus exempla. Funus.

Olymp. 466. t. — C. C. 396. — A. Chr. 356.

TIMOLEON, Corinthius. Sine dubio magnus omnium judicio hic vir extitit : namque huic uni contigit, quod nescio an ulli, ut et patriam, in qua erat natus, oppressam a tyranno liberaret, et a Syracensis, quibus auxilio erat missus, inveteratam servitutem depelleret ; totamque Siciliam, multos annos bello vexatam, a barbarisque oppressam, suo adventu in pristinum restitueret. Sed in his rebus non simplici fortuna conflatus est, et, id quod difficilius putatur, multo sapientius tulit secundam, quam adversam fortunam. Nam quum frater ejus Timophanes, dux a Corinthiis delectus, tyrannidem per milites mercenarios occupasset, particepsque regni

posset esse, tantum abfuit a societate sceleris, ut antetulerit suorum civium libertatem fratris saluti, et patriæ parere legibus quam imperare satius duxerit. Hæc mente, per aruspice[m] communemque affinem, cui soror, ex eisdem parentibus nata, nupta erat, fratrem tyrannum interficiendum curavit. Ipse non modo manus non attulit, sed ne aspicere quidem fratrum sanguinem voluit. Nam, dum res conficeretur, procul in præsidio fuit, ne quis satellites posset succurrere. Hoc præclarissimum ejus facinus non pari modo probatum est ab omnibus. Nonnulli enim læsam ab eo pietatem putabant, et invidia laudem virtutis obtrebant. Mater vero, post id factum, neque domum ad se filium admisit, neque aspexit, quin eum fratricidam impiumque detestans compellaret. Quibus rebus ille adeo est commotus, ut nonnunquam vitæ finem facere voluerit, atque ex ingratorum hominum conspectu morte decedere.

II. INTERIM Dione Syracusis interfecto, Dionysius rursus Syracusarum potitus est: cujus adversarii opem a Corinthiis petierunt, ducemque, quo in bello uterentur, postularunt. Huc Timoleon missus, incredibili felicitate Dionysium tota Sicilia depulit: quum interficere posset, noluit; tutoque ut Corinthum perveniret effecit: quod utrorumque Dionysiorum opibus Corinthii sæpe adjuti fuerant; cujus benignitatis memoriam volebat extare: eamque præclaram victoriam ducebat, in qua plus esset clementiæ quam crudelitatis: postremo, ut non solum auribus acciperetur, sed etiam oculis cernere, quem et ex quanto regno, ad quam fortunam detrusisset. Post Dionysii decessum, cum Iæta bellavit, qui adversatus fuerat Dionysio: quem non odio tyrannidis dissensisse, sed cupiditate, indicio fuit, quod ipse, expulso Dionysio, imperium dimittere noluit. Hoc superato, Timoleon maximas copias Carthaginiensium apud Crimessum flumen fugavit, ac satis habere coegit si liceret Africam obtinere, qui jam complures annos possessionem Siciliæ tenebant. Cepit etiam Mamercum, Italicum ducem, hominem bellicosum et potentem, qui tyrannos adjutum in Siciliam venerat.

III. QUIBUS rebus confectis, quum propter diuturnitatem belli non solum regiones, sed etiam urbes desertas videret, acquisivit, quos potuit, primum Siculos; deinde Corintho accessit colonos, quod ab his initio Syracusæ erant conditæ. Civibus veteribus sua restituit; novis bello vacuæ factas possessiones divisit, urbium mœnia disjecta fanaque deserta refecit, civitatibus leges libertatemque reddidit: ex

maximo bello tantum otium toti insulæ conciliavit, ut hic conditor urbium earum, non illi qui initio deduxerant, videretur. Arcem Syracusis, quam munierat Dionysius ad urbem obsidendam, a fundamentis disjecit : cetera tyrannidis propugnacula demolitus est, deditque operam, ut quam minime multa vestigia servitutis manerent. Quum tantis esset opibus, ut etiam invitis imperare posset, tantum autem haberet amorem omnium Siculorum, ut nullo recusante regnum obtineret, maluit se diligi quam metui. Itaque quum primum potuit, imperium deposuit, et privatus Syracusis, quod reliquum vitæ fuit, vixit : neque vero id imperite fecit ; nam, quod ceteri reges imperio vix potuerunt, hic benevolentia tenuit. Nullus honos huic defuit, neque postea res ulla Syracusis gesta est publice, de qua prius sit decretum quam Timoleontis sententia cognita. Nulli is unquam consilium non modo antelatum, sed ne comparatum quidem est : neque id magis benevolentia factum est quam prudentia.

IV. Hic quum ætate jam provectus esset, sine ullo morbo lumina oculorum amisit. Quam calamitatem ita moderate tulit, ut neque eum querentem quisquam audierit, neque eo minus privatis publicisque rebus interfuerit. Veniebat autem in theatrum, quum ibi concilium populi haberetur, propter valetudinem vectus jumentis junctis, atque ita de vehiculo quæ videbantur dicebat. Neque hoc illi

quisquam tribuebat superbæ. Nihil enim unquam neque insolens, neque gloriosum, ex ore ejus exiit : qui quidem quum suas laudes audiret prædicari nunquam aliud dixit, quam se in ea re maximas Diis gratias agere atque habere, quod, quum Siciliam recreare constituissent, tum se potissimum ducem esse voluissent. Nihil enim rerum humanarum sine Deorum numine geri putabat. Itaque suæ domi sacellum *Ἀποροπτείου* constituerat, idque sanctissime colebat.

V. Ad hanc hominis excellentem bonitatem mirabiles accesserunt casus. Nam prælia maxima natali die suo fecit omnia : quo factum est, ut ejusdem natalem festum haberet universa Sicilia. Huic quidam Lamestius, homo petulans et ingratus, vadimonium quum vellet imponere, quod cum illo se lege agere diceret ; et complures concurrissent, qui procacitatem hominis manibus coercere conarentur ; Timoleon oravit omnes ne id facerent. « Namque id ut Lamestio » ceterisque liceret, se maximos labores summaque adisse pericula. » Hanc enim speciem libertatis esse, si omnibus, quod quisque vellet, legibus experiri liceret. » Idem, quum quidam Lamestii similis, nomine Demænetus, in concione populi de rebus gestis ejus detrahere cœpisset, ac nonnulla inveteretur in Timoleonta, dixit, « nunc demum se voti esse damnatum. Namque hoc a Diis immor- » talibus semper precatum, ut talem libertatem restituerent Syra- » cusanis, in qua cuius liceret, de quo vellet, impune dicere. » Illic quum diem supremum obiisset, publice a Syracusanis in gymnasium, quod Timoleonteum appellatur, tota celebrante Sicilia, sepultus est.

DE REGIBUS.

ARGUMENTUM. I. De Spartanis regibus. Excellentissimi Persarum reges. — II. Macedonum reges clariore. Unus rex Siciliae vere illustris. III. Reges ex amicis Alexandri Magni.

Olymp. 441. A. — U. C. 446. — A. Chr. 336.

I fere fuerunt Græciæ gentis duces, qui memoria digni videbantur, præter reges; namque eos attingere noluimus, quod omnium res gestæ separatim sunt relatæ. Neque tamen hi admodum sunt multi. Lacedæmonius autem Agesilaus, nomine non potestate fuit rex, sicuti ceteri Spartani. Ex his vero, qui dominatum imperio tenuerunt, excellentissimi fuerunt,

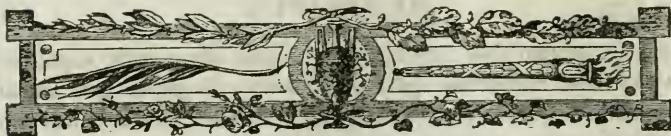
ut nos judicamus, Persarum Cyrus, et Darius, Hystaspis filius; quorum uterque privatus virtute regnum est adeptus. Prior horum apud Massagetas in prælio cecidit. Darius senectute diem obiit supremum. Tres sunt præterea ejusdem generis, Xerxes, et duo Artaxerxes, Macrochir et Mnemon. Xerxi maxime est illustre, quod maximis post hominum memoriam exercitibus terra marique bellum intulit Græciæ. At Macrochir præcipuam habet laudem amplissimæ pulcherrimæque corporis formæ, quam incredibili ornavit virtute belli: namque illo Persarum nemo fuit manu fortior. Mnemon autem justitiæ fama floruit: nam, quum matris suæ scelere amisisset uxorem, tantum indulsit dolori, ut eum pietas vinceret. Ex his duo eodem nomine, morbo naturæ debitum reddiderunt: tertius ab Artabano præfecto ferro interemptus est.

II. Ex Macedonum autem genere duo multo ceteros antecesserunt rerum gestarum gloria: Philippus, Amyntæ filius, et Alexander Magnus. Horum alter Babylone morbo consumptus; Philippus Ægis a Pausania, quum spectatum ludos iret, juxta theatrum occisus est. Unus Epirotes, Pyrrhus, qui cum populo Romano bellavit. Is quum Argos oppidum oppugnaret in Peloponneso, lapide ictus interiit. Unus item Siculus, Dionysius prior. Nam et manu fortis, et belli peritus fuit, et, id quod in tyranno non facile reperitur, minime libidinosus, non luxuriosus, non avarus, nullius rei denique cupidus, nisi singularis perpetuique imperii; ob eamque rem crudelis. Nam, dum id studuit munire, nullius pepercit vitæ, quem ejus insidiatorum putaret. Hic quum virtute tyrannidem sibi peperisset, magna retinuit felicitate; majorque annos sexaginta natus, decessit florente regno: neque in tam multis annis cujusquam ex sua stirpe funus vidit, quum ex tribus uxoribus liberos procreasset, multique ei nati essent nepotes.

III. FUERUNT præterea magni reges ex amicis Alexandri Magni, qui post obitum ejus imperia ceperunt. In his Antigonus, et hujus filius Demetrius; Lysimachus, Seleucus, Ptolemæus. Ex his Antigonus, quum adversus Seleucum Lysimachumque dimicaret, in prælio occisus est. Pari letho affectus est Lysimachus a Seleuco: nam, societate dissoluta, bellum inter se gesserunt. At Demetrius, quum filiam suam Seleuco in matrimonium dedisset, neque eo magis fida inter eos amicitia manere potuisset, captus bello, in custodia socer generi periit morbo. Neque ita multo post Seleucus a Plo-

lemæo Ceramo dolo interfectus est; quem ille a patre expulsam Alexandria, alienarum opum indigentem, receperat. Ipse autem Ptolemæus, quum vivus filio regnum tradidisset, ab illo eodem vita privatus dicitur. De quibus quoniam satis dictum putamus, non incommodum videtur non præterire Hamilearem et Hannibalem; quos et animi magnitudine et calliditate omnes in Africa natos præstitisse constat.

HAMILCAR.

ARGUMENTUM. I. Hamilcar Erycem defendit : pacem constantia sua patriæ conciliat. — II. Remotis a Carthagine militibus mercenariis, otium toti Africæ restituit. — III. Filium Hannibalem in Hispaniam ducit. Hasdrubal ejus gener et in imperio successor. — IV. In Hispania prælio adversus Vettones cadit.

Olymp. 428. 4. — U. C. 487. — A. Chr. 265.

HAMILCAR, Hannibalis filius, cognomine Barcas, Carthaginiensis, primo Punico bello, sed temporibus extremis, admodum adolescentulus in Sicilia præesse cœpit exercitui. Quum ante ejus adventum et mari et terra male res gererentur Carthaginiensium, ipse, ubi adfuit, nunquam hosti cessit, neque locum nocendi dedit, sæpeque e contrario occasione data lacessivit, semperque superior discessit. Quo facto, quum pene omnia in Sicilia Pœni amisissent, ille Erycem sic defendit, ut bellum eo loco gestum non videretur. Interim Carthaginienses, classe apud insulas Ægates a C. Lutatio consule Romanorum superati, statuerunt belli finem facere, eamque rem arbitrio pemiserunt Hamilcaris. Ille etsi flagrabat bellandi cu-

piditate, tamen paci serviendum putavit, quod patriam, exhaustam sumptibus, diutius calamitatem belli ferre non posse intelligebat : sed ita ut statim mente agitaret, si paulum modo res essent refectæ, bellum renovare Romanosque armis persequi, donecum aut certe vicissent, aut victi manus dedissent. Hoc consilio pacem conciliavit : in qua tanta fuit ferocia ut, quum Catulus negaret se bellum compositurum, nisi ille cum suis qui Erycem tenuerant, armis relictis, Sicilia decederent, succumbente patria, ipse periturum se potius dixerit, quam cum tanto flagitio domum rediret : non enim suæ esse virtutis arma a patria accepta adversus hostes adversariis tradere. Hujus pertinaciæ cessit Catulus.

II. AT ille, ut Carthaginem venit, multo aliter ac sperabat republicam se habentem cognovit. Namque diuturnitate externi mali tantum exarsit intestinum bellum, ut nunquam pari periculo fuerit Carthago, nisi quum deleta est. Primo mercenarii milites, qui adversus Romanos fuerant, deseiverunt; quorum numerus erat viginti millium. Hi totam abalienarunt Africam, ipsam Carthaginem oppugnarunt. Quibus malis adeo sunt Pœni perterriti, ut etiam auxilia a Romanis petiverint, eaque impetrarint. Sed extremo, quum prope jam ad desperationem pervenissent, Hamilcarem imperatorem fecerunt. Is non solum hostes a muris Carthaginis removit, quum amplius centum millia facta essent armatorum, sed etiam eo compulsi ut, locorum angustiis clausi, plures fame quam ferro interirent; omnia oppida abalienata, in his Uticam atque Hipponem, valentissima totius Africæ, restituit patriæ: neque eo fuit contentus, sed etiam fines imperii propagavit, tota Africa tantum otium reddidit, ut nullum in ea bellum videretur multis annis fuisse.

III. REBVS his ex sententia peractis, fidenti animo atque infesto Romanis, quo facilius causam bellandi reperiret, effecit ut imperator cum exercitu in Hispaniam mitteretur, eoque secum duxit filium Hannibalem, annorum novem. Erat præterea cum eo adolescens illustri et formosus, Hasdrubal, quem nonnulli diligi turpius quam par erat ab Hamilcare, loquebantur: non enim maledici tanto viro deesse poterant. Quo factum est ut a præfecto morum Hasdrubal cum eo vetaretur esse. Huic ille filiam suam in matrimonium dedit, quod moribus eorum non poterat interdici socero gener. De hoc ideo mentionem fecimus, quod, Hamilcare occiso, ille exercitui præfuit, resque magnas gessit, et princeps largitione vetustos pervertit mores

Carthaginiensium; ejusdemque post mortem Hannibal ab exercitu accepit imperium.

IV. At Hamilcar, posteaquam mare transiit in Hispaniamque venit, magnas res secunda gessit fortuna; maximas bellicosissimasque gentes subegit: equis, armis, viris, pecunia totam locupletavit Africam. Hic quum in Italiam bellum inferre meditaretur, nono anno postquam in Hispaniam venerat, in prælio, pugnans adversus Vettones, occisus est. Hujus perpetuum odium erga Romanos maxime concitasse videtur secundum bellum Punicum. Namque Hannibal, filius ejus, assiduis patris obstestationibus eo est perductus, ut intirere quam Romanos non experiri mallet.

HANNIBAL.

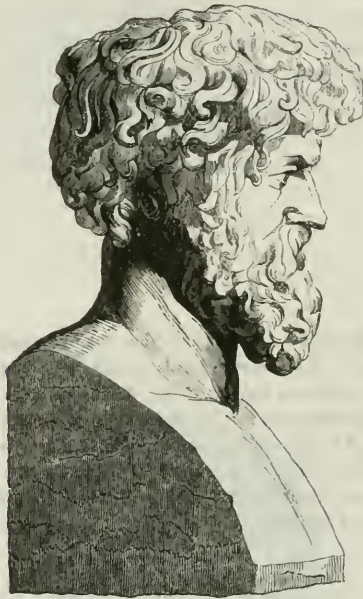
ARGUMENTUM. I. Hannibal, omnibus ducibus major, suorum invidia debilitatur. — II. Capitalis Romanorum hostis. — III. Hispaniam subigit; Saguntum expugnat; in Italiam transit. — IV. Sæpius feliciter pugnat. — V. Res quæ ab eo in Italia gestæ. — VI. Patriam defensum revocatus, a Scipione vincitur. — VII. Ad Antiochum profugit. — VIII. Cives suos ad bellum frustra tentat inducere. — IX. Cretensium avaritiam deludit. — X. Regem Ponti adversus Romanos armat. — XI. Dolo pugnat adversus Eumenem. — XII. Hausto veneno, ne Romanis tradatur, perit. — XIII. Ejus amor litterarum.

Olymp. 137 A. — U. C. 504 — A. Chr. 218.

ANNIBAL, Hamilcaris filius, Carthaginiensis. Si verum est, quod nemo dubitat, ut populus Romanus omnes gentes virtute superarit; non est inficiandum Hannibalem tanto præstitisse ceteros imperatores prudentia, quanto populus Romanus antecedit fortitudine cunctas nationes. Nam quotiescumque cum eo congressus est in Italia, semper discessit superior. Quod nisi domi eivum suorum invidia debilitatus esset, Romanos videretur superare potuisse; sed multorum obtrectatio devieit unius virtutem. Hic autem velut hereditate relictum odium paternum erga Romanos sic

conservavit, ut prius animam quam id deposuerit : qui quidem, quum patria pulsus esset, et alienarum opum indigeret, nunquam destiterit animo bellare cum Romanis.

II. NAM, ut omittam Philippum, quem absens hostem reddidit Romanis; omnium his temporibus potentissimus rex Antiochus fuit. Hunc tanta cupiditate incendit bellandi, ut usque a rubro mari arma conatus sit inferre Italiae. Ad quem quum legati venissent Romani, qui de ejus voluntate explorarent, darentque operam consiliis clandestinis, ut Hannibalem in suspicionem regi adducerent, tanquam ab ipsis corruptum, alia atque antea sentire; neque id frustra fecissent, idque Hannibal comperisset, seque ab interioribus consiliis segregari vidisset : tempore dato adiit ad regem, eique quum multa de fide sua et odio in Romanos commemorasset, hoc adjunxit : « Pater, inquit, meus, Hamilear, puerulo me, utpote non » amplius novem annos nato, in Hispaniam imperator profiscens

» Carthagine, Jovi optimo maximo hostias immolavit. Quæ divina
» res dum conficiebatur, quesivit a me, vellemne secum in castra
» proficisci? Id quum libenter accepissem, atque ab eo petere cõ-
» pisset ne dubitaret ducere; tum ille: faciam, inquit, si fidem
» mihi quam postulo dederis. Simul me ad aram adduxit, apud
» quam sacrificare instituerat; eamque, ceteris remotis, tenentem
» jurare jussit, nunquam me in amicitia cum Romanis fore. Id ego
» jusjurandum, patri datum, usque ad hanc ætatem ita conservavi,
» ut nemini dubium esse debeat quin reliquo tempore eadem mente
» sim futurus. Quare si quid amice de Romanis cogitabis, non im-
» prudenter feceris si me celaris; quum quidem bellum parabis, te
» ipsum frustraberis, si non me in eo principem posueris. »

III. Hæc igitur qua diximus ætate, cum patre in Hispaniam pro-
fectus est: cujus post obitum, Hasdrubale imperatore suffecto, equi-
tatu omni præfuit. Hoc quoque interfecto, exercitus summam im-
perii ad eum detulit. Id, Carthaginem delatum, publice comproba-
tum est. Sic Hannibal, minor quinque et viginti annis natus, impe-
rator factus, proximo triennio omnes gentes Hispaniæ bello subegit;
Saguntum, sæderatam civitatem, vi expugnavit; tres exercitus
maximos comparavit. Ex his unum in Africam misit, alterum cum
Hasdrubale fratre in Hispania reliquit; tertium in Italiam secum
duxit; saltum Pyrenæum transiit. Quacumque iter fecit, cum omni-

bus incolis confligit; neminem nisi victum dimisit. Ad Alpes posteaquam venit, quae Italiam ab Gallia sejungunt, quas nemo unquam cum exercitu ante eum, praeter Herculem Graium, transierat (quo facto is hodie saltus Graius appellatur); Alpibus, conantes prohibere transitum, concidit, loca patefecit, itinera muniit, effecit ut ea elephantus ornatus ire posset, qua antea unus homo inermis vix poterat reperire. Haec copias traduxit, in Italiam pervenit.

IV. CONFLIXERAT apud Rhodanum cum P. Cornelio Scipione consule, eumque pepulerat. Cum hoc eodem de Clastidio apud Padum decernit: saucium inde ac fugatum dimittit. Tertio idem Scipio cum collega Tiberio Longo apud Trebiam adversus eum venit: cum his manum conseruit, utrosque profligavit: inde per Ligures Apenninum transiit, petens Etruriam. Hoc itinere adeo gravi morbo afficitur oculorum, ut postea nunquam dextero aequè bene usus sit. Qua valetudine quum etiam nunc premeretur, lecticaque ferretur, C. Flaminium consulem, apud Trasimenum cum exercitu insidiis circumventum, occidit: neque multo post, C. Centenium praetorem, cum delecta manu saltus occupantem. Hinc in Apuliam pervenit. Ibi obviam ei venerunt duo consules, C. Terentius et L. Paulus Aemilius. Utriusque exercitus uno praelio fugavit: Paulum consulem occidit, et aliquot praeterea consulares; in his Cn. Servilium Geminum, qui superiore anno fuerat consul.

V. HAC pugna pugnata, Romam profectus nullo resistente, in proximis urbis montibus moratus est. Quum aliquot ibi dies castra habuisset, et reverteretur Capuam, Quintus Fabius Maximus, dictator Romanus, in agro Falerno se ei objecit. Hic clausus locorum angustiis, noctu sine ullo detrimento exercitus se expedit. Fabio, callidissimo imperatori, verba dedit; namque, obducta nocte, sarmenta in cornibus juvencorum deligata incendit, ejusque generis multitudinem magnam dispalatam immisit; quo repentino objectu viso, tantum terrorem injecit exercitui Romanorum, ut egredi extra vallum nemo sit ausus. Hanc post rem gestam, non ita multis diebus, M. Minucium Rufum, magistrum equitum, pari ac dictatorem imperio, dolo productum in praedium, fugavit. T. Sempronium Gracchum, iterum consulem, in Lucanis absens, in insidias inductum sustulit. M. Claudium Marcellum quinquies consulem, apud Venusiam pari modo interfecit. Longum est enumerare praedia. Quare hoc unum satis erit dictum, ex quo intelligi possit, quantus ille fue-

rit. Quamdiu in Italia fuit, nemo ei in acie restitit, nemo adversus eum post Cannensem pugnam in campo castra posuit.

VI. Hic invictus patriam defensum revocatus, bellum gessit adversus P. Scipionem, filium ejus quem ipse primum apud Rhodanum, iterum apud Padum, tertio apud Trebiam fugaverat. Cum hoc, exhaustis jam patriæ facultatibus, cupivit in præsentiarum bellum componere, quo valentior postea congregaretur. In colloquium convenit; conditiones non convenerunt. Post id factum paucis diebus apud Zamam cum eodem conflixit: pulsus, (incredibile dictu) biduo et duabus noctibus, Adrumetum pervenit, quod abest a Zama circiter millia passuum trecenta. In hac fuga Numidæ, qui simul cum eo ex acie excesserant, insidiati sunt ei: quos non solum effugit, sed etiam ipsos oppressit. Adrumeti reliquos ex fuga collegit: novis delectibus, paucis diebus, multos contraxit.

VII. QUUM in apparando acerrime esset occupatus, Carthaginienses bellum cum Romanis composuerunt. Ille nihilo secius exercitui postea præfuit, resque in Africa gessit, itemque Mago, frater ejus, usque ad P. Sulpicium et C. Aurelium consules. His enim magistratibus legati Carthaginienses Romam venerunt, qui senatui populoque Romano gratias agerent, quod cum his pacem fecissent, ob eamque rem corona aurea eos donarent, simulque peterent ut obsides eorum Fregellis essent, captivique redderentur. His ex senatus-consulto responsum est, « munus eorum gratum acceptumque esse; ob-
» sides, quo loco rogarent, futuros; captivos non remissuros, quod
» Hannibalem, cujus opera susceptum bellum foret, inimicissimum
» nomini Romano, etiam nunc cum imperio apud exercitum habe-
» rent, itemque fratrem ejus Magonem. » Hoc responso Carthaginienses cognito, Hannibalem domum Magonemque revocarunt. Hic, ut rediit, prætor factus est, postquam rex fuerat, anno secundo et vicesimo. Ut enim Romæ consules, sic Carthagine quotannis annui bini reges creabantur. In eo magistratu pari diligentia se Hannibal præbuit, ac fuerat in bello. Namque effecit ex novis vectigalibus non solum ut esset pecunia, quæ Romanis ex fœdere penderetur, sed etiam superesset, quæ in arario reponeretur. Deinde anno post præturam, Marco Claudio, Lucio Furio consulibus, Romani legati Carthaginem venerunt. Hos Hannibal sui exposcendi gratia missos ratus, priusquam his senatus daretur, navem conscendit clam, atque in Syriam ad Antiochum profugit. Hac re palam facta, Pœni

naves duas, quæ eum comprehenderent, si possent consequi, miserunt, bona ejus publicarunt, domum a fundamentis disjecerunt, ipsum exulem judicarunt.

VIII. At Hannibal, anno tertio postquam domo profugerat, L. Cornelio, Quinto Minucio consulibus, cum quinque navibus Africam accessit, in finibus Cyrenæorum, si forte Carthaginienses ad bellum, Antiochi spe fiduciaque inducere posset, cui jam persuaserat ut cum exercitibus in Italiam proficisceretur. Huc Magonem fratrem exivit. Id ubi Pœni reseiverunt, Magonem eadem, qua fratrem, absentem pœna affecerunt. Illi, desperatis rebus, quum solvissent naves, ac vela ventis dedissent, Hannibal ad Antiochum pervenit. De Magonis interitu duplex memoria prodita est. Namque alii naufragio, alii a servis ipsius interfectum eum, scriptum reliquerunt. Antiochus autem, si tam in agendo bello parere voluisset consiliis ejus, quam in suscipiendo instituerat, propius Tiberi quam Thermopylis, de summa imperii dimicasset. Quem etsi multa stulte conari videbat, tamen nulla deseruit in re. Præfuit paucis navibus, quas ex Syria jussus erat in Asiam ducere, hisque adversus Rhodiorum classem in Pamphylia mari conflixit: quo quum multitudine adversariorum sui superarentur; ipse, quo cornu rem gessit, fuit superior.

IX. Antiocho fugato, verens ne dederetur, quod sine dubio accidisset, si sui fecisset potestatem, Cretam ad Gortynios venit, ut ibi, quo se conferret, consideraret. Vidit autem vir omnium callidissimus, magno se fore periculo, nisi quid providisset, propter avaritiam Cretensium; magnam enim secum pecuniam portabat, de qua sciebat exisse famam. Itaque capit tale consilium: amphoras complet plumbo; summas operit auro et argento; has, præsentibus principibus, deponit in templo Dianæ; simulans, se suas fortunas illorum fidei credere. His in errorem inductis, statuas æneas, quas secum portabat, omnes sua pecunia complet, easque in propatulo domi abjicit. Gortynii templum magna cura custodiunt, non tam a ceteris quam ab Hannibale, ne quid ille, inscientibus his, tollet, secumque duceret.

X. Sic, conservatis suis rebus, Pœnus, illasis Cretensibus omnibus, ad Prusiam in Pontum pervenit. Apud quem eodem animo fuit erga Italiam, neque aliud quidquam egit, quam regem armavit et exercuit adversus Romanos. Quem quum videret domesticis re-

bus minus esse robustum, conciliabat ceteros reges, adjugebatque bellicosas nationes. Dissidebat ab eo Pergamenus rex Eumenes, Romanis amicissimus, bellumque inter eos gerebatur et mari et terra: quo magis cupiebat eum Hannibal opprimi. Sed utrobique Eumenes plus valebat propter Romanorum societatem: quem si removisset, faciliora sibi cetera fore arbitrabatur. Ad hunc interficiendum talem inivit rationem. Classe paucis diebus erant decreturi. Superabatur navium multitudine. Dolo erat pugnandum, quum par non esset armis. Imperavit quam plurimas venenatas serpentes vivas colligi, easque in vasa fictilia conjici. Harum quum confecisset magnam multitudinem, die ipso, quo facturus erat navale praelium, classarios convocat, hisque praecepit, omnes ut in unam Eumenis regis concurrant navem, a ceteris tantum satis habeant se defendere: id facile illos serpentium multitudine consecuturos. Rex autem in qua nave veheretur ut scirent se facturum: quem si aut cepissent, aut interfecissent, magno his pollicetur praemio fore.

XI. TALI cohortatione militum facta, classis ab utrisque in praelium deducitur. Quarum acie constituta, priusquam signum pugnae daretur, Hannibal, ut palam faceret suis quo loco Eumenes esset, tabellarium in scapha eum caduceo mittit: qui ubi ad naves adversariorum pervenit, epistolam ostendens, se regem professus est quaerere. Statim ad Eumenem deductus est; quod nemo dubitabat, aliquid de pace esse scriptum. Tabellarius, ducis nave declarata suis, eodem unde ierat se recepit. At Eumenes, soluta epistola, nihil in ea reperit, nisi quod ad irridendum eum pertineret: ejus etsi causam mirabatur, neque reperiebatur, tamen praelium statim committere non dubitavit. Horum in concursu, Bithyni, Hannibalis praeepto, universi navem Eumenis adoriuntur: quorum vim quum rex sustinere non posset, fuga salutem petiit, quam consecutus non esset, nisi intra sua praesidia se recepisset, quae in proximo littore erant collocata. Reliquae Pergamenae naves quum adversarios premerent acrius, repente in eas vasa fictilia, de quibus supra mentionem fecimus, conjici coepta sunt: quae jacta initio risum pugnantis excitant; neque, quare id fieret, poterat intelligi. Postquam autem naves completas conspexerunt serpentibus, nova re perterriti, quum, quid potissimum vitarent, non viderent, puppes averterunt, seque ad sua castra nautica retu-

lerunt. Sic Hannibal consilio arma Pergamenorum superavit : neque tum solum, sed sæpe alias pedestribus copiis pari prudentia pepulit adversarios.

XII. QUÆ dum in Asia geruntur, accidit casu, ut legati Prusiae Romæ apud L. Quintium Flaminium consularem cœnarent, atque ibi, de Hannibale mentione facta, ex his unus diceret eum in Prusiae regno esse. Id postero die Flaminius senatui detulit. Patres conscripti, qui Hannibale vivo nunquam se sine insidiis futuros existimabant, legatos in Bithyniam miserunt, in his Flaminium, qui a rege peterent, ne inimicissimum suum secum haberet, sibi que dederet. His Prusias negare ausus non est : illud recusavit ne id a se fieri postularent, quod adversus jus hospitii esset : ipsi, si possent, comprehenderent : locum ubi esset facile inventuros. Hannibal enim uno loco se tenebat in castello, quod ei ab rege datum erat muneri : idque sic ædificarat, ut in omnibus partibus ædificii exitum sibi haberet, semper verens ne usu eveniret quod accidit. Iluc quum legati Romanorum venissent, ac multitudine domum ejus circumdedissent, puer ab janua prospiciens Hannibali dixit, plures præter consuetudinem armatos apparere ; qui imperavit ei, ut omnes fores ædificii circumiret, ac propere sibi renuntiaret, num eodem modo undique obsideretur. Puer quum celeriter quid esset renuntiasset, omnesque exitus occupatos ostendisset ; sensit, id non fortuito factum, sed se peti, neque sibi diutius vitam esse retinendam. Quam ne alieno arbitrio dimitteret, memor pristinarum virtutum, venenum, quod semper secum habere consueverat, sumpsit.

XIII. Sic vir fortissimus, multis variisque perfunctus laboribus, anno acquievit septuagesimo. Quibus consulibus interierit non convenit. Namque Atticus, Marco Claudio Marcello, Q. Fabio Labeone consulibus, mortuum in annali suo scriptum reliquit. At Polybius, L. Emilio Paulo et Cn. Bæbio Tamphilo ; Sulpicius autem P. Cornelio Cethego, M. Bæbio Tamphilo. Atque hic tantus vir, tantisque bellis districtus, nonnihil temporis tribuit litteris. Namque aliquot ejus libri sunt, Græco sermone confecti ; in his ad Rhodios de Cn. Manlii Vulsonis in Asia rebus gestis. Hujus bella gesta multi memoriæ prodiderunt ; sed ex his duo, qui cum eo in castris fuerunt, simulque vixerunt, quamdiu fortuna passa est, Silenus et Sosi-

Ius Lacedæmonius. Atque hoc Sosilo Hannibal litterarum Græcarum usus est doctore. Sed nos tempus est hujus libri facere finem, et Romanorum explicare imperatores, quo facilius, collatis utrorumque factis, qui viri præferendi sint possit judicari.

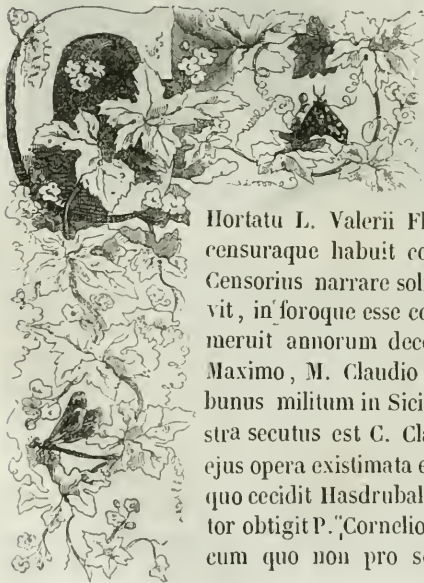

M. PORCIUS CATO.

ARGUMENTUM. I. Catonis ortus, adolescentia et officia. — II. In Hispania citeriore consul. Romæ censor gravissimus. — III. Ejus elogium, studia, scripta.

Olymp. 141. 3. — U. C. 538. — A. Chr. 215.

CATO, ortus municipio Tusculo, adolescentulus priusquam honoribus operam daret, versatus est in Sabinis, quod ibi hæredium a patre relictum habebat.

Hortatu L. Valerii Flacci, quem in consulatu censuraque habuit collegam, ut M. Perpenna Censorius narrare solitus est, Romam demigravit, in foroque esse cœpit. Primum stipendium meruit annorum decem septemque, Q. Fabio Maximo, M. Claudio Marcello consulibus. Tribunus militum in Sicilia fuit. Inde ut rediit, castra secutus est C. Claudii Neronis, magnique ejus opera existimata est in prælio apud Senam, quo cecidit Hasdrubal, frater Hannibalis. Quæstor obtigit P. Cornelio Scipioni Africano consuli, eum quo non pro sortis necessitudine vixit;

namque ab eo perpetua dissensit vita. Ædilis plebis factus est cum C. Helvio. Prætor provinciam obtinuit Sardiniam, ex qua quæstor superiore tempore ex Africa decedens, Q. Ennium poetam deduxerat; quod non minoris existimamus, quam quemlibet amplissimum Sardiniensem triumphum.

II. CONSULATUM gessit cum L. Valerio Flacco, sorte provinciam nactus Hispaniam citeriorem, exque ea triumphum deportavit. Ibi quum diutius moraretur, P. Scipio Africanus consul iterum, ejus in priore consulatu quæstor fuerat, voluit eum de provincia depellere et ipse ei succedere. Neque hoc per senatum efficere potuit; quum quidem Scipio in civitate principatum obtineret; quod tum non potentia, sed jure republica administrabatur. Qua ex re iratus senatui, consulatu peracto, privatus in urbe mansit. At Cato, censor cum eodem Flacco factus, severe præfuit ei potestati. Nam et in complures nobiles animadvertit, et multas res novas in edictum addidit, quare luxuria reprimeretur, quæ jam tum incipiebat pullulare. Circiter annos octoginta, usque ad extremam ætatem, ab adolescentia, reipublice causa suscipere inimicitias non destitit. A multis tentatus, non modo nullum detrimentum existimationis fecit, sed, quoad vixit, virtutum laude crevit.

III. In omnibus rebus singulari fuit prudentia et industria; nam et agricola solers, et reipublicæ peritus, et juris consultus, et magnus imperator, et probabilis orator, et cupidissimus litterarum fuit. Quarum studium etsi senior arripuerat, tamen tantum in eis progressum fecit, ut non facile reperire possis, neque de Græcis, neque de Italicis rebus, quod ei fuerit incognitum. Ab adolescentia confecit orationes. Senex scribere historias instituit, quarum sunt libri septem. Primus continet res gestas regum populi Romani; secundus et tertius, unde quæque civitas orta sit Italica; ob quam rem omnes *Origines* videtur appellasse; in quarto autem bellum Punicum primum; in quinto secundum, atque hæc omnia capitulatum sunt dicta. Reliquaque bella pari modo persecutus est, usque ad præturam Ser. Galbæ; qui diripuit Lusitanos; atque horum bellorum duces non nominavit, sed sine hominibus res notavit. In iisdem exposuit, quæ in Italia Hispanisque viderentur admiranda. In quibus multa industria et diligentia comparet, multa doctrina. Huius de vita et moribus plura in eo libro persecuti sumus, quem separatim de eo fecimus, rogatu Titi Pomponii Attici. Quare studiosos Catonis ad illud volumen relegamus.

T. POMPONIUS ATTICUS.

ARGUMENTUM. I. Atticus clarus parente, ingenio et studio. — II. Athenas se confert; Athenienses pecunia sublevat. — III. Athenis honoratus. — IV. Sulla acceptus Romam remigrat. — V. Ejus cum Cicerone et Hortensio amicitia. — VI. Honoribus, litibus, praefecturis abstinet. — VII. In civili bello neque Pompeium, neque Caesarem sequitur. — VIII. Occiso Caesare, Brutum pecunia adjuvat. — IX. Ne Antonio quidem infestus. — X. Proscriptionem effugit. — XI. Proscriptos tuctur. — XII. Vipsanio et Antonio tantum utitur in deprecandis amicorum periculis. — XIII. De vita Attici privata. — XIV. — XIX. Ejus indoles et mores. — XX. Caesaris et Antonii cum Attico familiaritas. — XXI. Extremus moribus. — XXII. Mors et sepultura.

Olymp. 467. A. — V. C. 643. — A. Chr. 109.

POMPONIUS ATTICUS, ab origine ultima stirpis Romanae generatus, perpetuo a majoribus acceptam equestrem obtinuit dignitatem. Patre usus est diligente, indulgente et, ut tum erant tempora, diti, in primisque studioso litterarum. Hic, prout ipse amabat litteras, omnibus doctrinis, quibus puerilis aetas impertiri debet, filium erudit. Erat autem in puero, praeter docilitatem ingenii, summa suavitas oris ac vocis, ut non solum celeriter acciperet quae tradebantur, sed etiam ex-

cellenter pronuntiaret. Qua ex re in pueritia nobilis inter æquales ferebatur, clariusque explendescbat, quam generosi condiscipuli animo æquo ferre possent. Itaque incitabat omnes studio suo; quo in numero fuerunt L. Torquatus, C. Marius filius, M. Cicero, quos consuetudine sua sic sibi devinxit, ut nemo iis perpetuo fuerit carior. Pater mature decessit.

II. IPSE adolescentulus, propter affinitatem P. Sulpicii, qui tribunus plebis interfectus est, non expers fuit illius periculi. Namque Anicia, Pomponii consobrina, nupserat M. Servio fratri Sulpicii. Itaque, interfecto Sulpicio, posteaquam vidit, Cinnano tumultu civitatem esse perturbatam, neque sibi dari facultatem pro dignitate vivendi, quin alterutram partem offenderet, dissociatis animis civium, quum alii Sullanis, alii Cinnanis faverent partibus; idoneum tempus ratus studiis obsequendi suis, Athenas se contulit. Neque eo secius

adolescentem Marium, hostem judicatum, juvit opibus suis, cujus fugam pecunia sublevavit. Ac ne illa peregrinatio detrimentum aliquod afferret rei familiari, eodem magnam partem fortunarum trajecit suarum. Hic ita vixit, ut universis Atheniensibus merito esset carissimus; nam, præter gratiam quæ jam in adolescentulo magna erat, sæpius suis opibus inopiam eorum publicam levavit. Quum enim versuram facere publice necesse esset, neque ejus conditio-

nem aquam haberent; semper se interposuit, atque ita ut neque usuram unquam ab iis acceperit, neque longius quam dictum esset eos debere passus sit. Quod utrumque erat iis salutare; nam neque indulgendo inveterascere eorum aes alienum patiebatur, neque multiplicandis usuris crescere. Auxit hoc officium alia quoque liberalitate; nam universos frumento donavit, ita ut singulis septem modii tritici darentur, qui modus mensurae *medimnus* Athenis appellatur.

III. Hic autem sic se gerebat, ut communis infimis, par principibus videretur. Quo factum est ut huic omnes honores quos possent publice haberent, civemque facere studerent; quo beneficio ille uti noluit; quod nonnulli ita interpretantur, amitti civitatem Romanam alia adseita. Quamdiu adfuit ne qua sibi statua poneretur restitit; absens prohibere non potuit. Itaque aliquot ipsi et Piliae locis sanctissimis posuerunt. Hunc enim in omni procuratione reipublicae auctorem actoremque habebant. Igitur primum illud munus fortunae, quod in ea potissimum urbe natus est, in qua domicilium orbis terrarum esset imperii, ut eandem et patriam haberet et domum. Hoc specimen prudentiae, quod quum in eam civitatem se contulisset, quae antiquitate, humanitate, doctrina praestaret omnes, unus ei ante alios fuerit carissimus.

IV. Hic ex Asia Sulla decedens quum venisset, quamdiu ibi fuit, secum habuit Pomponium, captus adolescentis et humanitate et doctrina. Sic enim Graece loquebatur, ut Athenis natus videretur. Tanta autem suavitas erat sermonis latini, ut appareret in eo nativum quemdam leporem esse, non adscitum. Idem poemata pronuntiabat et Graece et Latine sic, ut supra nihil posset addi. Quibus rebus factum est, ut Sulla nusquam eum ab se dimitteret, cuperetque secum deducere. Cui quum persuadere tentaret: « Noli, oro te, inquit Pomponius, adversum eos me velle ducere, cum quibus, ne contra te arma ferrem, Italiam reliqui. » At Sulla, adolescentis officio collaudato, omnia munera ei, quae Athenis acceperat, profisciscens iussit deferri. Hic complures annos moratus, quum et rei familiari tantum operae daret, quantum non indiligens deberet paterfamilias, et omnia reliqua tempora aut litteris, aut Atheniensium reipublicae tribueret, nihilominus amicis urbana officia praestitit. Nam et ad comitia eorum ventitavit; et si qua res major acta est, non defuit. Sicut Ciceroni in omnibus ejus periculis singularem fidem

præbuit; cui ex patria fugienti sestertium ducenta et quinquaginta millia donavit. Tranquillatis autem rebus Romanis, remigravit Romam, ut opinor, L. Cotta et L. Torquato consulibus; quem diem sic universa civitas Atheniensium prosecuta est, ut lacrymis desiderii futuri dolorem indicaret.

V. HABEBAT avunculum Q. Cæcilium, equitem Romanum, familiarem L. Luculli, divitem, difficillima natura: cujus sic asperitatem veritus est, ut quem nemo ferre posset, hujus sine offensione ad summam senectutem retinuerit benevolentiam: quo facto tulit pietatis fructum. Cæcilius enim moriens testamento adoptavit eum, heredemque fecit ex dodrante; ex qua hereditate accepit circiter centies sestertium. Erat nupta soror Attici Q. Tullio Ciceroni, easque nuptias M. Cicero conciliarat, cum quo a condiscipulatu vivebat conjunctissime, multo etiam familiarius quam cum Quinto: ut judicari possit, plus in amicitia valere similitudinem morum quam affinitatem. Utebatur autem intime Q. Hortensio, qui his temporibus principatum eloquentiæ tenebat; ut intelligi non posset, uter cum plus diligeret, Cicero an Hortensius; et id, quod erat difficillimum, efficiebat, ut inter quos tantæ laudis esset æmulatio, nulla intercederet obtrectatio, essetque talium virorum copula.

VI. In republica ita est versatus, ut semper optimarum partium et esset et existimaretur; neque tamen se civilibus fluctibus committeret, quod non magis eos in sua potestate existimabat esse, qui se iis dedissent, quam qui maritimis jactarentur. Honores non petiit, quum ei paterent propter vel gratiam vel dignitatem, quod neque peti more majorum, neque capi possent conservatis legibus, in tam effusis ambitus largitionibus; neque geri e republica sine periculo, corruptis civitatis moribus. Ad hastam publicam nunquam accessit. Nullius rei neque prææs, neque maniceps factus est. Neminem, neque suo nomine, neque subscribens, accusavit. In jus de sua re nunquam iit; iudicium nullum habuit. Multorum consulum prætorumque præfecturas delatas sic accepit, ut neminem in provinciam sit secutus, honore fuerit contentus, rei familiaris despexerit fructum. Qui ne cum Q. quidem Cicerone voluerit in Asiam, quum apud eum legati locum obtinere posset. Non enim decere se arbitrabatur, quum præturam gerere nolisset, asseclam esse prætoris. Qua in re non solum dignitati serviebat, sed etiam tranquillitati, quum suspiciones quoque vitaret criminum. Quo fiebat ut ejus observantia omnibus

esset carior, quum eam officio, non timori, neque spei, tribui viderent.

VII. INCENDIT Caesarianum civile bellum, quum haberet annos circiter sexaginta. Usus est ætatis vacatione, neque se quoquam movit ex urbe. Quæ amicis suis opus fuerant ad Pompeium proficiscentibus, omnia ex sua re familiari dedit. Ipsum Pompeium conjunctum non offendit; nullum ab eo habebat ornamentum, ut ceteri, qui per eum aut honores aut divitias ceperant: quorum partim invitissimi castra sunt secuti, partim summa eum ejus offensione domi remanserunt. Attici autem quies tantopere Caesari fuit grata, ut victor quum privatis pecunias per epistolas imperaret, huic non solum molestus non fuerit, sed etiam sororis filium et Q. Ciceronem ex Pompei castris concesserit. Sic vetere instituto vite effugit nova pericula.

VIII. SECUTUM est illud, occiso Caesare, quum respublica penes Brutos videretur esse et Cassium, ac tota civitas se ad eos convertisse videretur; sic M. Bruto usus est, ut nullo ille adolescens æquali familiaris quam hoc sene; neque solum eum principem consilii haberet, sed etiam in convictu. Excogitatum est a quibusdam, ut privatum ærarium Caesaris interfectores ab equitibus Romanis constitueretur. Id facile effici posse arbitrati sunt, si et principes illius ordinis pecunias contulissent. Itaque appellatus est a C. Flavio, Bruti familiaris, Atticus, ut ejus rei princeps esse vellet. At ille, qui officia amicis præstanda sine factione existimaret, semperque a talibus se consiliis removisset, respondit: « Si quid Brutus de suis facultatibus uti voluisset, usurum, quantum eæ paterentur: se neque eum quoquam de ea re collocuturum, neque coiturum. » Sic ille consensionis globus hujus unius dissensione disjectus est. Neque multo post superior esse cœpit Antonius; ita ut Brutus et Cassius provinciarum quæ iis necis causa datæ erant a consulibus, desperatis rebus, in exilium proficiscerentur. Atticus, qui pecuniam simul eum ceteris conferre noluerat florenti illi parti, abjecto Bruto, Italiaque cedenti, sestertium centum millia muneris misit; eidem in Epiro absens trecenta jussit dari, neque eo magis potenti adulatus est Antonio, neque desperatos reliquit.

IX. SECUTUM est bellum gestum apud Mutinam. In quo si tantum eum prudentem dicam, minus quam debeam prædicem, quum ille potius divinus fuerit; si divinatio appellanda est perpetua naturalis bonitas, quæ nullis casibus neque augetur, neque minuitur.

Hostis Antonius iudicatus Italia cesserat ; spes restituendi nulla erat. Non solum ejus inimici qui tum erant potentissimi et plurimi, sed etiam qui adversariis ejus se dabant, et in eo lædendo se aliquam consecuturos sperabant commendationem, Antonii familiares insequabantur ; uxorem Fulviam omnibus rebus spoliare cupiebant ; liberos etiam extinguere parabant. Atticus, quum Ciceronis intima familiaritate uteretur, amicissimus esset Bruto, non modo nihil iis indulsit ad Antonium violandum, sed e contrario familiares ejus, ex urbe profugientes, quantum potuit, texit ; quibus rebus indignuerunt, adjavit. P. vero Volumnio ea tribuit, ut plura a parente proficisci non potuerint. Ipsi autem Fulviæ, quum litibus distineretur, magnisque terroribus vexaretur, tanta diligentia officium suum præstitit, ut nullum illa stiterit vadimonium sine Attico ; hic sponsor omnium rerum fuerit. Quin etiam quum illa fundum secunda fortuna emisset in diem, neque post calamitatem versuram facere potuisset, ille se interposuit, pecuniamque sine fœnore, sineque ulla stipulatione ei credidit ; maximum existimans questum, memorem gratumque cognosci, simulque aperire, se non fortunæ sed hominibus solere esse amicum. Quæ quum faciebat, nemo eum temporis causa facere poterat existimare. Nemini enim in opinionem veniebat Antonium rerum potiturum. Sed sensim is a nonnullis optimatibus reprehendebatur, quod parum odisse malos cives videretur.

X. ILLE autem sui iudicii, potius quid se facere par esset, intuebatur, quam quid alii laudaturi forent. Conversa subito fortuna est. Ut Antonius rediit in Italiam, nemo non magno in periculo Atticum futurum putarat, propter intimam familiaritatem Ciceronis et Bruti. Itaque ad adventum imperatorum de foro decesserat, timens proscriptionem ; latebatque apud P. Volumnium, cui, ut ostendimus, paulo ante opem tulerat (tanta varietas iis temporibus fuit fortunæ, ut modo hi, modo illi in summo essent aut fastigio, aut periculo) ; habebatque secum Q. Gellium Canum, æqualem, simillimumque sui. Hoc quoque sit Attici bonitatis exemplum, quod eum eo, quem puerum in ludo cognoverat, adeo conjuncte vixit, ut ad extremam ætatem amicitia eorum creverit. Antonius autem, etsi tanto odio ferebatur in Ciceronem, ut non solum ei, sed omnibus etiam ejus amicis esset inimicus, eosque vellet proscribere ; multis hortantibus tamen, Attici memor fuit officii, et ei, quum requisisset ubinam es-

set, sua manu scripsit, ne timeret, statimque ad se veniret; se eum et illius causa Gellium Canum de proscriptorum numero exemisse. Ac, ne quod in periculum incideret, quod nocte fiebat, praesidium ei misit. Sic Atticus in summo timore non solum sibi, sed etiam ei, quem carissimum habebat, praesidio fuit. Neque enim suae solum a quoquam auxilium petiit salutis, sed conjunctim, ut appareret, nullam se junctam sibi ab eo velle fortunam. Quod si gubernator praecipua laude fertur, qui navem ex hieme marique scopuloso servat, cur non singularis ejus existimetur prudentia, qui ex tot tamque gravibus procellis civilibus ad incolunitatem pervenit?

XI. QUIBUS ex malis ut se emererat, nihil aliud egit, quam ut plurimis quibus rebus posset esset auxilio. Quum proscriptos praemiis imperatorum vulgus conquireret, nemo in Epirum venit cui res ulla defuerit; nemini non ibi perpetuo manendi potestas facta est. Quin etiam post praelium Philippense, interitumque C. Cassii et M. Bruti, L. Julium Mocillam praetorium, et ejus filium, Aulumque Torquatum, ceterosque pari fortuna percussos, instituit tueri, atque ex Epiro his omnia Samothraciam supportari jussit. Difficile est omnia persequi, et non necessaria. Illud unum intelligi volumus, illius liberalitatem neque temporariam, neque callidam fuisse. Id ex ipsis rebus ac temporibus judicari potest, quod non florentibus se vindicavit, sed afflictis semper succurrit. Qui quidem Servilium, Bruti matrem, non minus post mortem ejus quam florente, coluerit. Sic liberalitate utens, nullas inimicitias gessit; quod neque laedebat quemquam, neque, si quam injuriam acceperat, malebat ulcisci quam oblivisci. Idem immortalis memoria percepta retinebat beneficia, quae autem ipse tribuerat, tamdiu meminerat, quoad ille gratus erat, qui acceperat. Itaque hic fecit, ut vere dictum videatur, « Sui cui » quae mores fingunt fortunam. » Neque tamen prius ille fortunam, quam se ipse, finxit; qui cavet, ne qua in re jure plecteretur.

XII. His igitur rebus effecit, ut M. Vipsanius Agrippa, intima familiaritate conjunctus adolescenti Caesari, quum propter suam gratiam et Caesaris potentiam, nullius conditionis non haberet potestatem, potissimum ejus deligeret affinitatem, praeparetque equitis Romani filiam generosarum nuptiis; atque harum nuptiarum conciliator fuit (non est enim celandum) M. Antonius, triumvir reipublicae constituendae: cujus gratia quum augere possessiones posset

suas, tantum absuit a cupiditate pecuniæ, ut nulla in re usus sit ea, nisi in deprecandis amicorum aut periculis aut incommodis. Quod quidem sub ipsa proscriptione perillustre fuit. Nam quum L. Saufeii, equitis Romani, æqualis sui, qui cum eo complures annos, studio ductus philosophiæ, habitabat, habebatque in Italia pretiosas possessiones, triumviri bona vendidissent, consuetudine ea, qua tum res gerebantur; Attici labore atque industria factum, ut eodem nuntio Saufeius fieret certior, se patrimonium amisisse et recuperasse. Idem L. Julium Calidium, quem, post Lucretii Catullique mortem, multo elegantissimum poetam nostram tulisse ætatem, vere videor posse contendere, neque minus virum bonum, optimisque artibus eruditum, post proscriptionem equitum, propter magnas ejus Africanas possessiones, in proscriptorum numerum a P. Voluminio, præfecto fabrurum Antonii, absentem relatum, expedit. Quod in præsentem utrum ei laboriosius, an gloriosius fuerit, difficile fuit judicare; quod in eorum periculis non secus absentes quam præsentem amicos Attico esse curæ cognitum est.

XIII. NEQUE vero minus ille vir, bonus paterfamilias habitus est quam civis. Nam, quum esset pecuniosus, nemo illo minus fuit emax, minus ædificator. Neque tamen non in primis bene habitavit, omnibusque optimis rebus usus est; nam domum habuit in colle Quirinali Tamphilanam, ab avunculo hereditate relictam, cujus amœnitas non ædificio, sed silva constabat. Ipsum enim tectum, antiquitus constitutum, plus salis quam sumptus habebat; in quo nihil commutavit, nisi si quid vetustate coactus est. Usus est familia, si utilitate judicandum est, optima; si forma, vix medioeri. Namque in ea erant pueri litteratissimi, anagnostæ optimi, et plurimi librarii; ut ne pedisequus quidem quisquam esset, qui non utrumque horum pulchre facere posset. Pari modo artifices ceteri, quos cultus domesticus desiderat, apprime boni; neque tamen horum quemquam, nisi domi natum, domique factum, habuit; quod est signum non solum continentiæ, sed etiam diligentiæ. Nam et non intemperanter concupiscere, quod a plurimis videas, continentis debet duci, et potius diligentia quam pretio parare non medioeris est industriæ. Elegans, non magnificus; splendidus, non sumptuosus; omni diligentia munditiam, non affluentiam, affectabat; suppellex modica, non multa, ut in neutram partem conspici posset. Nec hoc præteribo, quamquam nonnullis leve visum iri putem, quum in primis lautus

esset eques Romanus, et non parum liberaliter donum suam omnium ordinum homines invitaret; scimus non amplius quam terna millia aeris peraeque in singulos menses, ex ephemeride eum expensum sumptui ferre solitum. Atque hoc non auditum, sed cognitum praedicamus. Saepe enim propter familiaritatem domesticis rebus interfuimus.

XIV. NEMO in convivio ejus aliud aëroama audivit, quam anagnosten, quod nos quidem jucundissimum arbitramur. Neque unquam sine aliqua lectione apud eum cenatum est, ut non minus animo quam ventre convivae delectarentur. Namque eos vocabat quorum mores a suis non abhorrent. Quum tanta pecuniae facta esset accessio, nihil de quotidiano cultu mutavit, nihil de vitae consuetudine; tantaque usus est moderatione, ut neque in sestertio vicies, quod a patre acceperat, parum se splendide gesserit, neque in sestertio centies affluentius vixerit quam instituerat; parique fastigio steterit in utraque fortuna. Nullos habuit hortos, nullam suburbanam, aut maritimam sumptuosam villam, neque in Italia, praeter Ardeatinum et Nomentanum, rusticum praedium; omnisque ejus pecuniae reditus constabat in Epiroticis et urbanis possessionibus. Ex quo cognosci potest eum usum pecuniae non magnitudine, sed ratione metiri solitum.

XV. MENDACIUM neque dicebat, neque pati poterat. Itaque ejus comitas non sine severitate erat, neque gravitas sine facilitate; ut difficile esset intellectu utrum eum amici magis vererentur an amarent. Quidquid rogabatur religiose promittebat, quod non liberalis, sed levis, arbitrabatur polliceri, quod præstare non posset. Idem in nitendo quod semel annuisset, tanta erat cura, ut non mandatum, sed suam rem videretur agere. Nunquam suscepti negotii eum pertasum est. Suam enim existimationem in ea re agi putabat qua nihil habebat carius. Quo fiebat, ut omnia Ciceronum, Catonis, Marii, Q. Hortensii, Auli Torquati, multorum præterea equitum Romanorum negotia procuraret. Ex quo judicari poterat non inertia sed judicio fugisse reipublicæ procuracionem.

XVI. HUMANITATIS vero nullum afferre majus testimonium possum quam quod adolescens idem seni Sullæ fuerit jucundissimus, senex adolescenti M. Bruto; cum æqualibus autem suis, Q. Hortensio et M. Cicerone, sic vixerit, ut judicare difficile sit cui ætati fuerit aptissimus. Quamquam eum præcipue dilexit Cicero, ut ne frater quidem ei Quintus carior fuerit aut familiarior. Ei rei sunt indicio, præter eos libros, in quibus de eo facit mentionem, qui in vulgus jam sunt editi, sexdecim volumina epistolarum, ab consulatu ejus usque ad extremum tempus ad Atticum missarum; quæ qui legat, non multum desideret historiam contextam illorum temporum. Sic enim omnia de studiis principum, vitiis duorum, mutationibus reipublicæ perscripta sunt, ut nihil in iis non appareat, et facile existimari possit, prudentiam quodammodo esse divinationem. Non enim Cicero ea solum quæ vivo se acciderunt futura prædixit, sed etiam quæ nunc usu veniunt, cecinit ut vates.

XVII. DE pietate autem Attici quid plura commemorem? quum hoc ipsum vere gloriantem audierim in funere matris suæ, quam extulit annorum nonaginta, quum esset septem et sexaginta, se nunquam cum matre in gratiam rediisse, nunquam cum sorore fuisse in similtate, quam prope æqualem habebat. Quod est signum, aut nullam unquam inter eos querimoniam intercessisse, aut hunc ea fuisse in suos indulgentia, ut, quos amare deberet, irasci eis nefas duceret. Neque id fecit natura solum, quamquam omnes ei paremus, sed etiam doctrina; nam et principum philosophorum ita percepta habuit præcepta, ut iis, ad vitam agendam, non ad ostentationem uteretur.

XVIII. *MORIS* etiam majorum summus imitator fuit, antiquitatisque amator; quam adeo diligenter habuit cognitam, ut eam totam in eo volumine exposuerit, quo magistratus ordinavit. Nulla enim lex, neque pax, neque bellum, neque res illustris est populi Romani, quæ non in eo suo tempore sit notata; et, quod difficillimum fuit, sic familiarum originem subtexit, ut ex eo clarorum virorum propagines possimus cognoscere. Fecit hoc idem separatim in aliis libris; *M. Bruti* rogatu, *Juniam* familiam a stirpe ad hanc ætatem ordine enumeravit, notans, qui a quo ortus, quos honores, quibusque temporibus cepisset. Pari modo *Marcelli Claudii*, *Marcellorum*; *Scipionis Cornelii*, et *Fabii Maximi*, *Fabiorum*, et *Æmiliorum* quoque; quibus libris nihil potest esse dulcius iis qui aliquam cupiditatem habent notitiæ clarorum virorum. Attigit quoque poetice: credimus, ne ejus expers esset suavitatis; namque versibus, qui honore rerumque gestarum amplitudine ceteros Romani populi præstiterunt, exposuit, ita ut sub singulorum imaginibus facta magistratusque eorum non amplius quaternis quinisque versibus descripserit; quod vix credendum sit, tantas res tam breviter potuisse declarari. Est etiam liber Græce confectus de consulatu *Ciceronis*. Hæcenus, *Attico* vivo, edita hæc a nobis sunt.

XIX. *Nuxe*, quoniam fortuna nos superstites ei esse voluit, reliqua persequemur; et quantum poterimus, rerum exemplis lectores docebimus, sicut supra significavimus, suos cuique mores plerumque conciliare fortunam. Namque hic contentus ordine equestri quo erat ortus, in affinitatem pervenit imperatoris *Divi Julii* filii, quum jam ante familiaritatem ejus esset consecutus nulla alia re quam elegantia vitæ, qua ceteros ceperat principes civitatis, dignitate pari, fortuna humiliore. Tanta enim prosperitas *Cæsarem* est consecuta, ut nihil ei non tribuerit fortuna quod cuiquam ante detulerit, et conciliarit quod civis Romanus quivit consequi. Nata est autem *Attico* neptis ex *Agrippa*, cui virginem filiam collocarat. Hanc *Cæsar*, vix anniculam, *Tiberio Claudio Neroni*, *Drusilla* nato, privigno suo, despondit; quæ conjunctio necessitudinem eorum sanxit, familiaritatem reddidit frequentiore.

XX. *QUAMVIS* ante hæc sponsalia, non solum, quum ab urbe abesset, nunquam ad suorum quemdam litteras misit, quin *Attico* mitteret, quid ageret, in primis quid legeret, quibus in locis, et quamdiu esset moraturus; sed etiam quum esset in urbe, et propter suas

infinitas occupationes minus sæpe quam vellet Attico frueretur, nullus dies tamen temere intercessit, quo non ad eum scriberet; quum modo aliquid de antiquitate ab eo requireret; modo aliquam ei quaestionem poeticam proponeret; interdum jocans ejus verbosiores eliceret epistolas. Ex quo accidit, quum aedes Jovis Feretrii, in Capitolio a Romulo constituta, vetustate atque incuria detecta prolaberetur, ut, Attici admonitu, Cæsar eam reficiendam curaret. Neque vero a M. Antonio minus absens litteris colchatur, adeo ut accurate ille ex ultimis terris, quid curæ sibi haberet, certiozem faceret Atticum. Hoc quale sit, facilius existimabit is qui judicare poterit, quantæ sit sapientiæ, eorum retinere usum benevolentiamque, inter quos maximarum rerum non solum æmulatio, sed obtrectatio tanta intercedebat, quantam fuit incidere necesse inter Cæsarem atque Antonium; quum se uterque principem non solum urbis Romanæ, sed orbis terrarum esse cuperet.

XXI. TALI modo quum septem et septuaginta annos complisset, atque ad extremam senectutem non minus dignitate quam gratia fortunaque crevisset (multas enim hereditates nulla alia re quam bonitate est consecutus); tantaque prosperitate usus est valetudinis, ut annis triginta medicina non indiguisset; naetus est morbum, quem initio et ipse et medici contempserunt; nam putarunt esse tenesmon, cui remedia celeria faciliaque proponebantur. In hoc quum tres menses sine ullis doloribus, præterquam quos ex curatione capiebat, consumpsisset; subito tanta vis morbi in unum intestinum prorupit, ut extremo tempore per lumbos fistula putris eruperit. Atque hoc priusquam ei accideret, postquam in dies dolores accrescere febremque accessisse sensit, Agrippam generum ad se accessiri jussit, et cum eo L. Cornelium Balbum Sextumque Peduceum. Hos ut venisse vidit, in cubitum innixus: « Quantam, inquit, curam diligentiamque in valetudine mea tuenda hoc tempore adhibuerim, quum » vos testes habeam, nihil necesse est pluribus verbis commemorare; » quibus quoniam, ut spero, satisfeci, me nihil reliqui fecisse, quod » ad sanandum me pertineret; reliquum est, ut egomet mihi consulam. Id vos ignorare nolui; nam mihi stat, alere morbum desinere; namque his diebus, quidquid cibi sumpsi, ita produxi vitam, » ut auxerim dolores sine spe salutis. Quare a vobis peto primum, » ut consilium probetis meum; deinde ne frustra dehortando eonemini. »

XXII. Hac oratione habita, tanta constantia vocis atque vultus, ut non ex vita, sed ex domo in domum videretur migrare; quum quidem Agrippa eum flens atque oseulaus oraret atque obsecraret, ne ad id, quod natura egeret, ipse quoque sibi acceleraret, et quoniam tum quoque posset temporibus superesse, se sibi suisque reservaret; preces ejus taciturna sua obstinatione depressit. Sic, quum biduum cibo se abstinisset, subito febris decessit, leviorque morbus esse cepit. Tamen propositum nihilo secius peregit. Itaque die quinto, postquam id consilium inierat, pridie kalend. aprilis, Cn. Domitio, C. Sosio consulibus, decessit. Elatus est in lecticula, ut ipse præscripserat, sine ulla pompa funeris, comitantibus omnibus bonis, maxima vulgi frequentia. Sepultus est juxta viam Appiam, ad quintum lapidem, in monumento Q. Cæcili, avunculi sui.

EPISTOLA CORNELIE,

MATRIS GRACCHORUM.

DICES pulchrum esse inimicos ulcisci. Id neque majus, neque pulchrius cuiquam atque esse mihi videtur; sed si liceat republica salva eos persequi. Sed quatenus id fieri non potest, multo tempore, multisque partibus inimici nostri non peribunt; atque, uti nunc sunt erunt, potius quam republica profligetur atque pereat.

Verbis conceptis dejerare ausim, præterquam qui Tiberium Gracchum necarunt, neminem inimicum tantum molestiæ tantumque laboris, quantum te ob has res, mihi tradidisse: quem oportebat

omnium eorum, quos ante habuerim liberos, partes eorum tolerare, atque curare ut quam minimum sollicitudinis in senecta haberem, utique, quæcumque ageres, ea velles maxime mihi placere; atque uti nefas haberes, rerum majorum adversum meam sententiam quidquam facere. Præsertim mihi, cui parva pars vitæ superest, ne id quidem tam breve spatium potest opitulari, quin et mihi aduerseris, et rempublicam profliges. Deinde quæ pausa erit? et quando desinet familia nostra insanire? et quando modus ei rei haberi poterit? et quando desinemus, et absentes, et præsentis, molestiis desistere? et quando perpudescet miscenda atque perturbanda republica? Sed si omnino id fieri non potest, ubi ego mortua ero, petito tribunatum; post me facito quod libebit, quum ego non sentiam. Ubi mortua ero, parentabis mihi, et invocabis Deum parentem. In eo tempore, non pudet te eorum Deum preces expetere, quos, vivos atque præsentis, relictos atque desertos habueris? Ne ille sinat Jupiter te ea perseverare, nec tibi tantam dementiam venire in animum! et, si perseveras, vereor ne in omnem vitam tantum laboris culpa tua recipias, uti in nullo tempore tute tibi placere possis.

FINIS.

INDEX
CORNELII NEPOTIS,

DE VITIS

EXCELLENTIUM IMPERATORUM.

Cornelii Nepotis vita.	v
Præfatio.	1
Miltiades.	5
Themistocles.	40
Aristides.	47
Pausanias.	20
Cimon.	24
Lysander.	27
Alcibiades.	30
Thrasybulus.	59
Conon.	42
Dion.	46

Iphicrates.	55
Chabrias.	55
Timotheus.	58
Datames.	64
Epimanondas.	68
Pelopidas.	75
Agasilans.	78
Eumenes.	84
Phocion.	95
Timoëon.	97
De Regibus.	401
Hamilcar.	404
Hannibal.	407
M. Porcius Cato.	446
T. Pomponius Atticus.	449
Epistola Cornelie, matris Gracchorum.	455

PHÆDRI

AUGUSTI LIBERTI

FABULARUM ÆSOPIARUM

LIBRI QUINQUE

QUIBUS ACCEDUNT FABULÆ NOVÆ EX CODICE PEROTTINO.

EDITIO NOVA

EX OPTIMIS EXEMPLARIBUS EMENDATA ET

SCHEMATIBUS ILLUSTRATA.

Multa sunt, quæ non nisi ope monumentorum possunt intelligi, alla vero sine hujusmodi auxilio imperite capiuntur. Descriptio enim quantumvis accurata, quantumvis minutatim explanans omnia, rarissime eandem potest notitiam parere quam imago ipsa rerum, ipsæ rebus presentibus depicta vel expressa.

— ERNEST DE MONTFAUCON. —

PARISIIS,

APUD R. BREGEAUT,

BIBLIOPOLAM.

—
1857.

TABLEAU

DE

LES ÉVALUATIONS DES BIENS

DE LA FRANCE

EN 1827

PAR

M. LE COMTE DE CAZAN, 46.

EX TYPIS AD. ÉVERAT.

À Paris, chez

M. LE COMTE DE CAZAN, 46.

PARIS

DE LA MAISON DE M. LE COMTE DE CAZAN, 46.

1827

1

LESESTE

PHÆDRI VITA.

CLARORUM virorum facta moresque posteris tradere antiquitus usitatum, ait Cornelius Tacitus. Hæc tamen consuetudo jam Phædri temporibus obsolevisse videtur; nam fere apud omnes coætaneos, aut idem de illo silentium, aut eundem neglectum reperias. Multi omisere; qui vero meminere, nihil præter tanti viri memoriam nobis tradiderunt.

Quare sibi ipsi facem præferat Phædrus, ac suæ sibi vitæ scriptor sit et testis.

In Thracia natus est, anno Urbis conditæ DCXCIV, ante Christum LX, quo C. Octavius, Augusti pater, ex prætura Macedoniam sortitus, provinciam clarissima lenitatis et innocentiae fama administravit.

Si Thueydidi credimus, nihil, illis temporibus, Thraecibus crudelius fuit, efferacius nihil.

Nec tamen hæc tanta suorum feritas et barbaries multum obfuit Phædro ad præclaram artium cognitionem contendenti. Imo profuit et ipsa servitus; nempe, quum in Augusti domum, fortunæ litterarumque sedem, venisset, ibique leporem ingenii morumque elegantiam perfecisset, a domino manumissus est, et numero illustrium hujus ætatis scriptorum positus ac quasi inscriptus.

Non ideo defuere qui contumeliis pristinaeque conditionis exprobratione Phædrum afficere tentarent, ut probant frequentes illius querelæ. Hos inter fuit ei infensissimus Sejanus, penes quem tum temporis summa erat auctoritas. De quo Phædrus in Prologo libri tertii :

Quod si accusator alius Sejano foret,
Si testis alius, iudex alius denique,
Dignum faterer esse me tantis malis,
Nec his dolorem delictæ remediis.

Quamquam sævis Sejani accusationibus exagitatus, amicos tamen nactus est studiorum suorum fautores, inter quos Particulonem, Philetum et Eutychem, quibus fabularum tres libros dicavit.

Nihil de Phædri morte certum habemus, qui tamen obiisse videtur circa finem Tiberii aut Caii Caligulae initium, et ad extremam ætatem pervenisse, ut ex multis ipsius scriptorum locis constat, quibus de senectute sua conqueritur.

E. L.

J. PHÆDRI
FABULARUM

LIBER PRIMUS.

PROLOGUS.

ÆSOPUS auctor quam materiam reperit,
Hanc ego polivi versibus senariis.
Duplex libelli dos est : quod risum movet,
Et quod prudenti vitam consilio monet.
Calumniari si quis autem voluerit,
Quod et arbores loquantur, non tantum feræ,
Fictis jocari nos meminere fabulis.

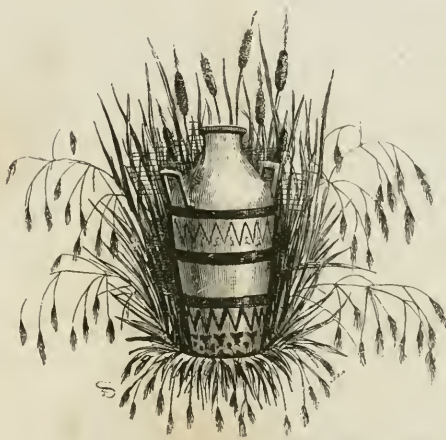

I.

LUPUS ET AGNUS.

Ad rivum eundem Lupus et Agnus venerant,
Siti compulsi : superior stabat Lupus,
Longeque inferior Agnus. Tunc fauce improba
Latro incitatus, jurgii causam intulit :
Cur, inquit, turbulentam fecisti mihi
Aquam bibenti? Laniger contra timens :
Qui possum, quæso, facere quod quereris, Lupo?
A te decurrit ad meos haustus liquor.

Repulsus ille veritatis viribus,
Ante hos sex menses, male, ait, dixisti mihi.
Respondit Agnus : Equidem natus non eram.
Pater hercule tuus, inquit, maledixit mihi.
Atque ita correptum lacerat injusta nece.
Hæc propter illos scripta est homines fabula,
Qui fictis causis innocentes opprimunt.

II.

RANÆ REGEM PETENTES.

ATHENÆ quum florent æquis legibus,
Procax libertas civitatem miscuit,
Frenumque solvit pristinum licentia.
Hinc conspiratis factionum partibus,
Arcem tyrannus occupat Pisistrastus.
Quum tristem servitatem flerent Attici,
Non quia crudelis ille, sed quoniam grave
Omnino insuetis onus, et cœpissent queri,
Æsopus talem tum fabellam retulit.

Ranæ, vagantes liberis paludibus,
Clamore magno regem petiere a Jove,
Qui dissolutos mores vi compesceret.
Pater Deorum risit, atque illis dedit
Parvum tigillum, missum quod subito vadis,
Motu sonoque terruit pavidum genus.
Hoc mersum limo quum jaceret diutius,
Forte una tacite profert e stagno caput,
Et, explorato rege, cunctas evocat.

Illæ, timore posito, certatim adnatant,
Lignumque supra turba petulans insilit :
Quod quum inquinassent omni contumelia,
Alium rogantes regem venire ad Jovem ;
Inutilis quoniam esset qui fuerat datus.
Tum misit illis hydrum, qui dente aspero
Corripere cœpit singulas. Frustra necem
Fugitant inertes ; vocem præcludit metus.
Furtim igitur dant Mercurio mandata ad Jovem,
Adflitis ut succurrat. Tunc contra Deus :
Quia noluistis vestrum ferre, inquit, bonum ;
Malum perferte. Vos quoque, o cives, ait,
Hoc sustinete, majus ne veniat malum.

III.

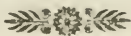
GRACULUS ET PAVO.

NE gloriari libeat alienis bonis,
Suoque potius habitu vitam degere,
Esopus nobis hoc exemplum prodidit.

Tumens inani Graculus superbia,
Pennas, Pavoni quæ deciderant, sustulit,
Seque exornavit; deinde, contemnens suos,
Immiscet se formoso Pavonum gregi.

Illi impudenti pennas eripiunt avi,
Fugantque rostris. Male multatus Graculus
Redire mærens cœpit ad proprium genus;
A quo repulsus tristem sustinuit notam.

Tum quidam ex illis, quos prius despexerat:
Contentus nostris si fuisses sedibus,
Et quod natura dederat voluisses pati,
Nec illam expertus esses contumeliam,
Nec hanc repulsam tua sentiret calamitas.

IV.

CANIS DECEPTUS.

AMITTIT merito proprium, qui alienum appetit.
Canis per flumen, carnem dum ferret, natans,
Lympharum in speculo vidit simulacrum suum;
Aliamque prædam ab alio ferri putans,
Eripere voluit; verum decepta aviditas,
Et, quem tenebat ore, demisit cibum,
Nec, quem petebat, potuit adeo attingere.

V.

VACCA, CAPELLA, OVIS ET LEO.

NUNQUAM est fidelis cum potente societas.

Testatur hæc fabella propositum meum.

Vacca et Capella, et patiens Ovis injuriæ,
Socii fuere cum Leone in saltibus.

Hi cum cepissent cervum vasti corporis,

Sic est locutus, partibus factis, Leo

Ego primam tollo, nominor quoniam Leo;

Secundam, quia sum fortis, tribuetis mihi;

Tum, quia plus valeo, me sequetur tertia;

Malo adficietur, si quis quartam tetigerit.

Sic totam prædam sola improbitas abstulit.

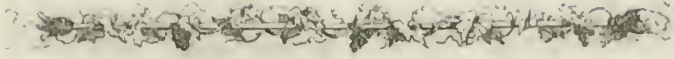

VI.

RANÆ AD SOLEM.

VICINI furis celebres vidit nuptias
 Æsopus, et continuo narrare incipit.

Uxorem quondam Sol quum vellet ducere,
 Clamorem Ranæ sustulere ad sidera.
 Convicio permotus quærit Jupiter
 Causam querelæ. Quædam tum stagni incolæ :
 • Nunc, inquit, omnes unus exurit lacus,
 Cogitque miseris arida sede emori :
 Quidnam futurum est, si crearit liberos? »

VII.

VULPES AD PERSONAM TRAGICAM

PERSONAM tragicam forte Vulpes viderat :
O quanta species! inquit : cerebrum non habet!
Hoc illis dictum est, quibus honorem et gloriam
Fortuna tribuit ; sensum communem abstulit.

VIII.

LUPUS ET GRUIS.

Qui pretium meriti ab improbis desiderat ,
Bis peccat . primum , quoniam indignos adjuvat ;
Impune abire deinde quia jam non potest.

Os devoratum fauce quum hæeret Lupi ,
Magno dolore victus , cœpit singulos
Indicere pretio , ut illud extraherent malum .
Tandem persuasa est jurejurando Gruis ,
Gulæque credens colli longitudinem ,
Periculosam fecit medicinam Lupo .
A quo quum pactum flagitaret præmium :
Ingrata es , inquit , ore quæ nostro caput
Incolume abstuleris , et mercedem postulas !

IX.

PASSER ET LEPUS.

SIBI non cavere, et aliis consilium dare,
Stultum esse, paucis ostendamus versibus.

Oppressum ab Aquila, fletus edentem graves,
Leporem objurgabat Passer : Ubi pernicitas
Nota, inquit, illa est? quid ita cessarunt pedes?
Dum loquitur, ipsum Accipiter nec opinum rapit,
Questuque vano clamitantem interficit.
Lepus semianimus mortis in solatio :
Qui modo securus nostra irridebas mala,
Simili querela fata deploras tua.

X.

LUPUS ET VULPES, JUDICE SIMIO.

QUICUMQUE turpi fraude semel innotuit,
 Etiam si verum dicit, amittit fidem.
 Hoc attestatur brevis Æsopi fabula.

Lupus arguebat Vulpem furti crimine;
 Negabat illa se esse culpæ proximam.
 Tunc iudex inter illos sedit Simius.
 Uterque causam quum perorasset suam,
 Dixisse fertur Simius sententiam:
 Tu non videris perdidisse quod petis;
 Te credo subripuisse quod pulchre negas.

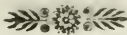

XI.

ASINUS ET LEO VENANTES.

VIRTUTIS expers, verbis jactans gloriam,
Ignotos fallit, notis est derisui.

Venari Asello comite quum vellet Leo,
Contexit illum frutice, et admonuit simul
Ut insueta voce terreret feras,
Fugientes ipse exciperet. Ille Auritulus
Clamorem subito totis tollit viribus,
Novoque turbat bestias miraculo.
Quæ dum paventes exitus notos petunt,
Leonis adfliguntur horrendo impetu.
Qui postquam cæde fessus est, Asinum evocat.
Jubetque vocem premere. Tunc ille insolens:
Qualis videtur opera tibi vocis meæ?
— Insignis, inquit, sic, ut nisi nossem tuum
Animum genusque, simili fugissem metu.

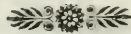

XII.

CERVUS AD FONTEM.

LAUDATIS utiliora, quæ contempseris,
 Sæpe inveniri, hæc exserit narratio.
 Ad fontem Cervus quum bibisset restitit,
 Et in liquore vidit effigiem suam.
 Ibi dum ramosa mirans laudat cornua,
 Crurumque nimiam tenuitatem vituperat,
 Venantum subito vocibus conterritus,
 Per campum fugere cœpit, et cursu levi
 Canes elusit. Silva tum exceptit ferum,
 In qua, retentis impeditus cornibus,
 Lacerari cœpit morsibus sævis canum
 Tunc moriens vocem hanc edidisse dicitur.
 O me infelicem! qui nunc demum intelligo,
 Utilia mihi quam fuerint quæ despexeram,
 Et quæ laudaram quantum luctus habuerint!

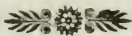
XIII.

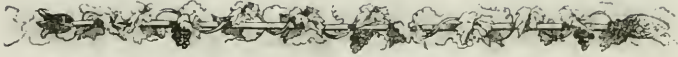
VULPES ET CORVUS.

Qui se laudari gaudet verbis subdolis,
Fere dat pœnas turpi pœnitentia.

Quum de fenestra Corvus raptum caseum
Comesse vellet, celsa residens arbore,
Hunc vidit Vulpes, deinde sic cœpit loqui :
O qui tuarum, Corve, pennarum est nitor !
Quantum decoris corpore et vultu geris !
Si vocem haberes, nulla prior ales foret.
At ille, dum etiam vocem vult ostendere,
Emisit ore caseum, quem celeriter
Dolosa Vulpes avidis rapuit dentibus.
Tum demum ingemuit Corvi deceptus stupor.

Hac re probatur ingenium quantum valet.
Virtute semper prævalet sapientia.

XIV.

EX SUTORE MEDICUS.

MALUS quum Sutor, inopia deperditus, inopia deperditus
 Medicinam ignoto facere cœpisset loco, ignoto facere cœpisset loco
 Et venditaret falso antidotum nomine, venditaret falso antidotum nomine
 Verbosis adquisivit sibi famam strophis. adquisivit sibi famam strophis
 Hic quum jaceret morbo confectus gravi jaceret morbo confectus gravi
 Rex urbis, ejus experiendi gratia ejus experiendi gratia
 Scyphum poposcit; fusa dein simulans aqua fusa dein simulans aqua
 Antidoto miscere illius se toxicum, miscere illius se toxicum
 Ebibere jussit ipsum, posito præmio. ebibere jussit ipsum, posito præmio
 Timore mortis ille tum confessus est, timore mortis ille tum confessus est
 Non artis ulla medicæ se prudentia, non artis ulla medicæ se prudentia
 Verum stupore vulgi factum nobilem. verum stupore vulgi factum nobilem
 Rex advocata concione hæc edidit : advocata concione hæc edidit
 Quantæ putatis esse vos dementiæ, quantæ putatis esse vos dementiæ
 Qui capita vestra non dubitatis credere,
 Cui calceandos nemo commisit pedes !
 Hoc pertinere ad illos vere dixerim,
 Quorum stultitia quæstus impudentiæ est.

XV.

ASINUS AD SENEM PASTOREM.

Ex principatu commutando civium
 Nil præter domini nomen mutant pauperes.
 Id esse verum, parva hæc fabella indicat.

Asellum in prato timidus pascebat Senex.
 Is, hostium clamore subito territus,
 Suadebat Asino fugere, ne possent capi.
 At ille lentus : Quæso, num binas mihi
 Clitellas impositurum victorem putas?
 Senex negavit. Ergo quid refert mea,
 Cui serviam, clitellas dum portem meas?

XVI.

CERVUS ET OVIS

FRAUDATOR homines quum vocat sponso improbo,
Non rem expedire, sed malum dare expetit.

Ovem rogabat Cervus modium tritici,
Lupo sponsore. At illa præmetuens doli:
Rapere atque abire semper adsuevit Lupus;
Tu de conspectu fugere veloci impetu;
Ubi vos requiram, quum dies advenerit?

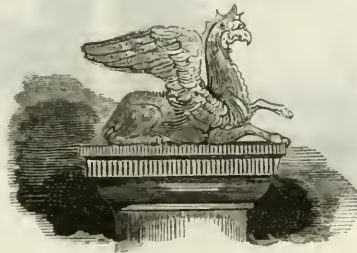

XVII.

OVIS, CANIS ET LUPUS.

SOLENT mendaces luere pœnas malefici.

Calumniator ab Ove quum peteret Canis,
 Quem commodasse panem se contenderet:
 Lupus, citatus testis, non unum modo
 Deberi dixit, verum adfirmavit decem.
 Ovis, damnata falso testimonio,
 Quod non debebat solvit. Post paucos dies
 Bidens jacentem in fovea prospexit Lupum:
 Hæc, inquit, merces fraudis a Superis datur.

XVIII.

MULIER PARTURIENS.

NEMO libenter recolit, qui læsit, locum.

Instante partu, mulier, actis mensibus,

Humi jacebat, flebiles gemitus ciens.

Vir est hortatus, corpus lecto reciperet,

Onus maturum melius quo deponeret.

Minime, inquit illa, posse confido loco

Malum finire, quo conceptum est initio.

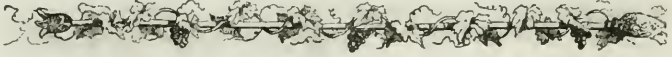
XIX.

CANIS PARTURIENS.

HABENT insidias hominis blanditiæ mali ;
 Quas ut vitemus , versus subjecti monent .

Canis parturiens quum rogasset alteram ,
 Ut fœtum in ejus tugurio deponeret ,
 Facile impetravit ; dein reposcenti locum
 Preces admovit , tempus exorans breve ,
 Dum firmiores catulos posset ducere .
 Hoc quoque consumpto , flagitare validius
 Cubile cœpit . Si mihi et turbæ meæ
 Par , inquit , esse potueris , cedam loco .

XX.

CANES FAMELICI.

STULTUM consilium non modo effectu caret,
Sed ad perniciem quoque mortales devocat.

Corium depressum in fluvio viderunt Canes :
Id ut comesse extractum possent facilius,
Aquam cœperunt bibere ; sed rupti prius
Periere , quam quod petierant contingerent.

XXI.

LEO SENEX, APER, TAURUS ET ASINUS.

Quicumque amisit dignitatem pristinam,
Ignavis etiam locus est in casu gravi.

Defectus annis et desertus viribus
Leo quum jaeret, spiritum extremum trahens,
Aper fulmineis ad eum venit dentibus,
Et vindicavit ietu veterem injuriam.
Infestis Taurus mox confodit cornibus
Hostile corpus. Asinus ut vidit ferum
Impune lædi, calcibus frontem exerit.
At ille expirans : Fortes indigne tuli
Mihi insultare ; te , naturæ dedecus,
Quod ferre cogor , certe bis videor mori.

XXII.

MUSTELA ET HOMO.

MUSTELA ab homine presa, quum instantem necem
 Effugere vellet : Parce, quæso, inquit, mihi,
 Quæ tibi molestis muribus purgo domum.
 Respondit ille : Faceres si causa mea,
 Gratum esset, et dedissem veniam supplici;
 Nunc quia laboras, ut fruaris reliquiis,
 Quas sunt rosuri, simul et ipsos devores,
 Noli imputare vanum beneficium mihi.
 Atque ita locutus, improbam letho dedit.
 Hoc in se dictum debent illi agnoscere,
 Quorum privata servit utilitas sibi,
 Et meritum inane jactant imprudentibus.

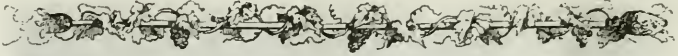

XXIII.

CANIS FIDELIS.

REPENTE liberalis stultis gratus est;
Verum peritis irritos tendit dolos.

Nocturnus quum fur panem misisset Cani,
Objecto tentans an cibo posset capi:
Heus, inquit, linguam vis meam præcludere,
Ne latrem pro re domini? multum falleris.
Namque ista subita me jubet benignitas
Vigilare, facias ne mea culpa lucrum.

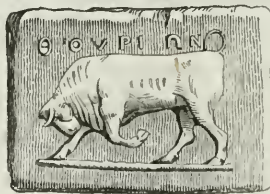

XXIV.

RANA RÛPTA ET BOS.

INOPS potentem dum vult imitari perit.

In prato quodam Rana conspexit Bovem,
 Et, tacta invidia tantæ magnitudinis,
 Rugosam inflavit pellem : tum natos suos
 Interrogavit, an Bove esset latior.
 Illi negarunt. Rursus intendit eutem
 Majore nisu; simili interrogavit modo,
 Quis major esset. Illi dixerunt, Bovem.
 Novissime indignata, dum vult validius
 Inflare sese, rupto jacuit corpore.

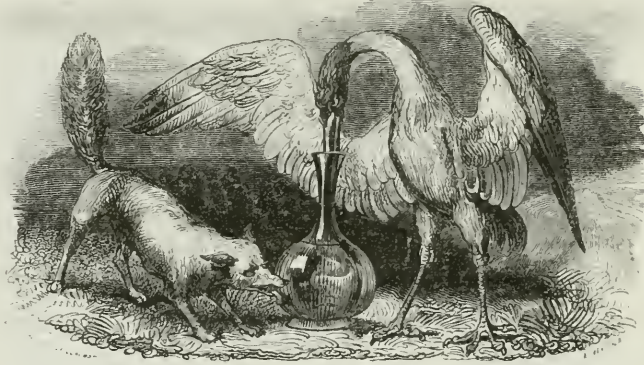
XXV.

CANIS ET CROCODILUS.

CONSILIA qui dant prava cautis hominibus,
Et perdunt operam, et deridentur turpiter.

Canes currentes bibere in Nilo flumine,
A Crocodilis ne rapiantur, traditum est.
Igitur quum currens bibere cœpisset Canis,
Sic Crocodilus : Quamlibet lambe otio,
Noli, vereri. At ille : Facerem, mehercule,
Nisi esse scirem carnis te cupidum meæ.

XXVI.

VULPES ET CICONIA.

NULLI nocendum ; si quis vero læserit,
Multandum simili jure fabella admonet.

Vulpes ad cœnam dicitur Ciconiam
Prior invitasse, et illi in patina liquidam
Posuisse sorbitionem, quam nullo modo
Gustare esuriens potuerit Ciconia.

Quæ Vulpem quum revocasset, intrito cibo
Plenam lagenam posuit : huic rostrum inserens
Satiatur ipsa, et torquet convivam fame.

Quæ quum lagenæ frustra collum lamberet,
Peregrinam sic locutam voluerem accepimus :
Sua quisque exempla debet æquo animo pati.

.XXVII.

CANIS ET VULTURIUS.

HÆC res avaris esse conveniens potest,
Et qui, humiles nati, dici locupletes student.

Humana effodiens ossa, thesaurum Canis
Invenit, et violarat quia Manes Deos,
Injecta est illi divitiarum cupiditas,
Pœnas ut sanctæ religioni penderet.
Itaque aurum dum custodit, oblitus cibi,
Fame est consumptus. Quem stans Vulturius super
Fertur locutus : O Canis, merito jaces,
Qui concupisti subito regales opes,
Trivio conceptus, et educatus stercore.

XXVIII.

VULPES ET AQUILA.

QUAMVIS sublimes debent humiles metuere ,
 Vindicta docili quia patet solertiæ.

Vulpinos catulos Aquila quondam sustulit ,
 Nidoque posuit pullis, escam ut carperent.
 Hanc persecuta mater, orare incipit
 Ne tantum miseræ luctum importaret sibi.
 Contempsit illa, tuta quippe ipso loco.
 Vulpes ab ara rapuit ardentem facem ,
 Totamque flammis arborem circumdedit ,
 Hosti dolorem damno miscens sanguinis.
 Aquila, ut periculo mortis eriperet suos,
 Incolumes natos supplex Vulpi tradidit.

XXIX.

ASINUS ET APER.

PLERUMQUE stulti risum dum captant levem,
 Gravi distringunt alios contumelia,
 Et sibi noceivum concitant periculum.

Asellus Apro quum fuisset obvius :

Salve, inquit, frater. Ille, indignans, repudiat
 Officium, et quærit, cur sic mentiri velit?

Asinus demisso pede : Similem si negas

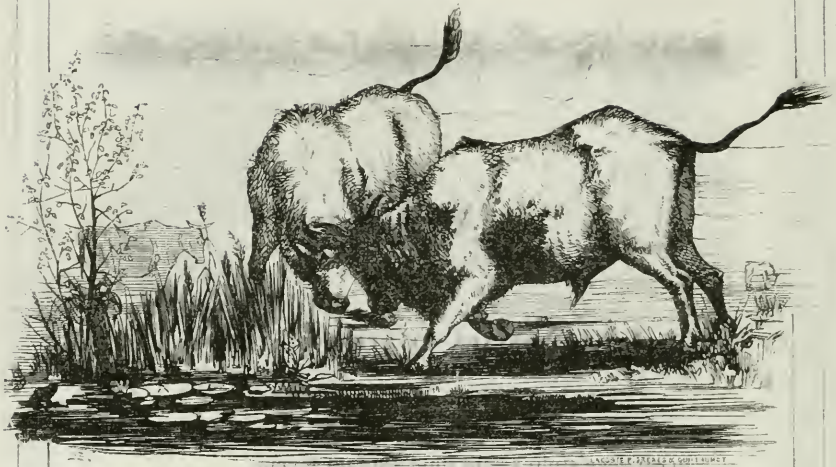
Tibi me esse, certe simile est hoc rostro tuo.

Aper quum vellet facere generosum impetum,

Repressit iram, et : Facilis vindicta est mihi,

Sed inquinari nolo ignavo sanguine.

XXX.

RANÆ ET TAURI.

HUMILES laborant, ubi potentes dissident.

Rana e palude pugnam Taurorum intuens :

Heu, quanta nobis instat perniciēs ! ait.

Interrogata ab alia cur hoc diceret,

De principatu quum illi certarent gregis,

Longeque ab illis degerent vitam boves :

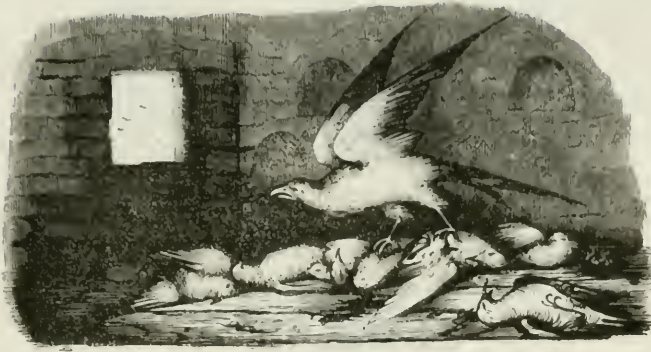
Est, inquit, dispar vita ac diversum genus :

Sed pulsus regno nemoris qui profugerit.

Paludis in secreta veniet latibula,

Et procleatas obteret duro pede.

Ita caput ad nostrum furor illorum pertinet.

XXXI.

MILVIUS ET COLUMBE.

QUI se committit homini tutandum improbo,
Auxilium dum requirit, exitium invenit.

Columbæ sæpe quum fugissent Milvium,
Et celeritate pennæ evitassent necem,
Consilium raptor vertit ad fallaciam,
Et genus inerme tali decepit dolo :
Quare sollicitum potius ævum ducitis,
Quam regem me creatis icto fœdere,
Qui vos ab omni tutas præstem injuria ?
Illæ credentes tradunt sese Milvio,
Qui, regnum adeptus, cœpit vesci singulas,
Et exercere imperium sævis unguibus.
Tunc de reliquis una : Merito plectimur !

1847

CONTENTS

CHAPTER I. OF THE NATURE AND EXTENT OF THE
MOUNTAIN RANGE WHICH FORMS THE
WESTERN BOUNDARY OF THE
STATE OF NEW YORK.

CHAPTER II. OF THE PHYSICAL GEOGRAPHY OF THE
STATE OF NEW YORK.

CHAPTER III. OF THE CLIMATE OF THE
STATE OF NEW YORK.

CHAPTER IV. OF THE AGRICULTURE OF THE
STATE OF NEW YORK.

CHAPTER V. OF THE MANUFACTURES OF THE
STATE OF NEW YORK.

CHAPTER VI. OF THE COMMERCE OF THE
STATE OF NEW YORK.

CHAPTER VII. OF THE POPULATION OF THE
STATE OF NEW YORK.

CHAPTER VIII. OF THE GOVERNMENT OF THE
STATE OF NEW YORK.

CHAPTER IX. OF THE MILITARY HISTORY OF THE
STATE OF NEW YORK.

CHAPTER X. OF THE NAVAL HISTORY OF THE
STATE OF NEW YORK.

CHAPTER XI. OF THE EDUCATION OF THE
STATE OF NEW YORK.

CHAPTER XII. OF THE LITERATURE OF THE
STATE OF NEW YORK.

CHAPTER XIII. OF THE ARTS AND SCIENCES OF THE
STATE OF NEW YORK.

CHAPTER XIV. OF THE HISTORY OF THE
STATE OF NEW YORK.

J. PHÆDRI

FABULARUM

LIBER SECUNDUS.

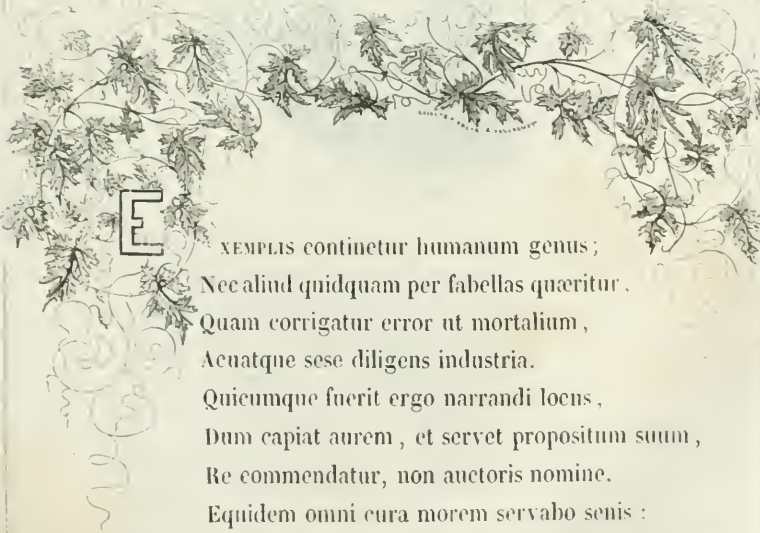
W. B. E. D. I.

FABRIL M

THE SECOND

PROLOGUS.

EXEMPLIS continetur humanum genus ;
Nec aliud quidquam per fabellas quaeritur .
Quam corrigatur error ut mortalium ,
Acuatque sese diligens industria .
Quicumque fuerit ergo narrandi loens ,
Dum capiat aures , et servet propositum suum ,
Re commendatur , non auctoris nomine .
Equidem omni cura morem servabo senis :

Sed si libuerit aliquid interponere,
Dictorum sensus ut delectet varietas,
Bonas in partes, lector, accipias velim;
Sic ista tibi rependet breuitas gratiam.
Cujus verbosa ne sit commendatio,
Attende, cur negare cupidis debeas,
Modestis etiam offerre quod non petierint.

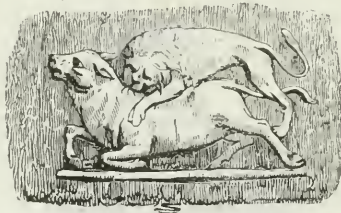
I.

LEO, PREDATOR ET VIATOR.

SUPER juvenecum stabat dejectum Leo ;
Prædator intervenit , partem postulans :
Darem , inquit , nisi soleres per te sumere ;
Et improbum rejecit. Forte innoxius
Viator est deductus in eundem locum ,
Feroque viso , retulit retro pedem .
Cui placidus ille : Non est quod timeas , ait ;
Et quæ debetur pars tuæ modestiæ

Audacter tolle. Tunc, diviso tergo,
Silvas petivit, homini ut accessum daret.

Exemplum egregium prorsus et laudabile!
Verum est aviditas dives, et pauper pudor.

II.

ANUS, PUELLA ET VIR.

A FEMINIS utcumque spoliari viros,
Ament, amentur, nempe exemplis discimus.
Ætatis mediæ quemdam mulier non rudis
Tenebat, annos celans elegantia;
Animosque ejusdem pulchra juvenis ceperat.
Ambæ, videri dum volunt illi pares,
Capillos homini legere cœpere invicem
Quum se putaret pingi cura mulierum,
Calvus repente factus est; nam funditus
Canos puella, nigros anus evellerat.

III.

HOMO ET CANIS.

LACERATUS quidam morsu vehementis Canis,
Tinctum cruore panem misit malefico,
Audierat esse quod remedium vulneris.
Tunc sic Æsopus : Noli coram pluribus
Hoc facere canibus, ne nos vivos devorent,
Quum tale scierint esse culpæ premium.
Successus improborum plures allicit.

IV.

AQUILA, FELES ET APER.

AQUILA in sublimi quercu nidum fecerat ;
 Feles, cavernam naeta, in media pepererat ;
 Sus nemoricultrix foetum ad imam posuerat.
 Tum fortuitum Feles contubernium
 Fraude et scelestâ sic evertit malitia.
 Ad nidum scandit volueris : Pernicies, ait,
 Tibi paratur, forsân et miseræ mihi.
 Nam fodere terram quod vides quotidie
 Aprum insidiosum, querenm vult evertere,
 Ut nostram in plano facile progeniem opprimat.

Terrore effuso et perturbatis sensibus,
 Direpit ad cubile setosæ suis :
 Magno, inquit, in periculo sunt nati tui ;
 Nam simul exieris pastum cum tenero grege,
 Aquila est parata rapere porcellos tibi.

Hunc quoque timore postquam complevit locum,
 Dolosa tuto condidit sese cavo.
 Inde evagata noctu, suspensio pede,

Ubi esca se replevit, et prolem suam,
Pavorem simulans, prospicit toto die.
Ruinam metuens Aquila ramis desidet :
Aper rapinam vitans non prodit foras.
Quid multa? inedia sunt consumpti cum suis,
Feliq̄ue et catulis largam præbuerunt dapem.
Quantum homo bilinguis sæpe concinnet mali,
Documentum habere stulta credulitas potest.

V.

CÆSAR AD ATRIENSEM.

Est Ardelionum quædam Romæ natio,
Trepide concursans, occupata in otio,
Gratis anhelans, multa agendo nihil agens,
Et sibi molesta, et aliis odiosissima.

Hanc emendare, si tamen possum, volo
Vera fabella; pretium est operæ attendere.

Cæsar Tiberius quum petens Neapolim,
In Misenensem villam venisset suam,
Quæ, monte summo posita Luculli manu,
Prospectat Siculum, et prospicit Tuscum mare;
Ex altieinctis unus atriensibus,
Cui tunica ab humeris linteo Pelusio
Erat destrieta, cirris dependentibus,
Perambulante læta domino viridia,
Alveolo cœpit ligneo conspergere
Humum æstuantem, come officium jactitans;
Sed deridetur. Inde notis flexibus
Præcurrit alium in xystum, sedans pulverem.

Agnoseit hominem Cæsar, remque intelligit.
Heus! inquit Dominus; ille enimvero adsilit,
Et id putavit esse nescio quid boni,
Donationis alacer certæ gaudio.
Tum sic jocata est tanti majestas ducis:
Non multum egisti, et opera nequidquam perit:
Multo majoris alapæ mecum veneunt.

VI.

AQUILA, CORNIX, ET TESTUDO.

CONTRA potentes nemo est munitus satis :
Si vero accessit consiliator maleficus,
Vis et nequitia quidquid oppugnant, ruit.

Aquila in sublime sustulit Testudinem ;
Quæ quum abdidisset cornea corpus domo,
Pacto nec ullo lædi posset condita ;
Venit per auras Cornix, et propter volans :
Opimam sane prædam rapuisti unguibus ;
Sed nisi monstraro quid sit faciendum tibi,
Gravi nequidquam te lassabis pondere.

Promissa parte, suadet ut scopulum super
Altis ab astris duram inlidat corticem,
Qua comminuta, facili vescatur cibo.

Inducta his verbis Aquila monito paruit,
Simul et magistræ largam divisit dapem.
Sic tuta quæ naturæ fuerat munere,
Impar duabus occidit tristi nece.

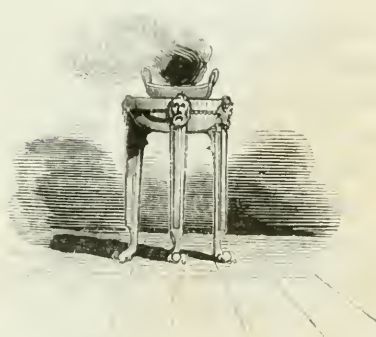
VII.

MULI ET LATRONES.

MULI gravati sarcinis ibant duo ;
 Unus ferebat fiscos eum pecunia ,
 Alter tumentes multo saccos hordeo ,
 Ille , onere dives , celsa cervice eminens ,
 Clarumque collo jactans tintinnabulum .
 Comes quieto sequitur et placido gradu .
 Subito latrones ex insidiis advolant ,
 Interque eadem ferro Mulum sauciant .

Diripiunt nummos, negligunt vile hordeum.
Spoliatus igitur casus quum fleret suos:
Equidem, inquit alter, me contemptum gaudeo;
Nam nihil amisi, nec sum læsus vulnere.

Hoc argumento tuta est hominum tenuitas;
Maguæ periclo sunt opes obnoxiaæ.

VIII.

CERVUS ET BOVES.

CERVUS nemorosis excitatus latibulis ,
 Ut venatorum fugeret instantem necem ,
 Cæco timore proximam villam petit ,
 Et opportuno se bovili condidit .
 Hic Bos latenti : Quidnam voluisti tibi ,
 Infelix , ultro qui ad necem cucurreris ,
 Hominumque tecto spiritum commiseris ?
 At illex supplex : Vos modo , inquit , parcite ;
 Occasione rursus erumpam data .

Spatium diei noctis excipiunt vicee .
 Frondem bubuleus adfert , nec ideo videt .
 Eunt subinde et redeunt omnes rustici ;
 Nemo animadvertit . Transit etiam villicus ,
 Nec ille quidquam sentit . Tum gaudens ferus
 Bobus quietis agere cœpit gratias ,
 Hospitium adverso quod præstiterint tempore .
 Respondit unus : Salvum te cupimus quidem ;
 Sed ille , qui oculos centum habet , si venerit ,
 Magno in periculo vita vertetur tua .

Hæc inter ipse dominus a cœna redit,
Et quia corruptos viderat nuper boves,
Accedit ad præsepe : Cur frondis parum est ?
Stramenta desunt ; tollere hæc aranea
Quantum est laboris ? Dum scrutatur siugula,
Cervi quoque alta est conspicatus cornua,
Quem convocata jubet occidi familia,
Prædamque tollit. — Hæc significat fabula
Dominum videre plurimum in rebus suis.

EPILOGUS.

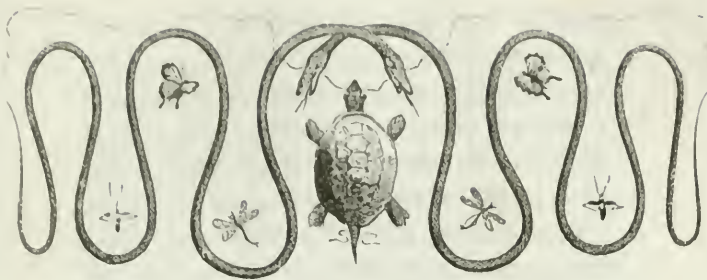
Æsori ingenio statuum posuere Attici;
 Servumque collocarunt æterna in basi,
 Patere honoris scirent ut cuncti viam,
 Nec generi tribui, sed virtuti gloriam.
 Quoniam occuparat alter, ne primus forem,
 Ne solus esset, studui: quod superfuit.
 Neque hæc invidia, verum est æmulatio.
 Quod si labori faverit Latium meo,
 Plures habebit, quos opponat Græciæ.
 Sin livor obtrectare curam voluerit,
 Non tamen eripiet laudis conscientiam.
 Si nostrum studium ad aures pervenit tuas,

Et arte fietas animus sentit fabulas,
Omniem querelam submovet felicitas.
Sin autem et illis doctus occurrit labor,
Sinistra quos in lucem natura extulit,
Nec quidquam possunt, nisi meliores carpere,
Fatale exitium corde durato feram,
Donec Fortunam criminis pudeat sui.

J. PHÆDRI
FABULARUM

LIBER TERTIUS.

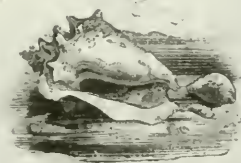
PROLOGUS.

PRÆDI libellos legere si desideras,
Vaces oportet, Eutyche, a negotiis,
Ut liber animus sentiat vim carminis.
Verum, inquis, tanti non est ingenium tuum,
Momentum ut horæ pereat officii mei.
Non ergo causa est manibus id tangi tuis,
Quod occupatis auribus non convenit.
Fortasse dices: Aliquæ venient feriæ,
Quæ me soluto pectore ad studium vocent.
Legesne, quæso, potius viles nœnias,

Impendas curam quam rei domesticæ,
 Reddas amicis tempora, uxori vaces,
 Animum relaxes, otium des corpori,
 Ut adsuetam fortius præstes vicem?
 Mutandum tibi propositum est et vitæ genus,
 Intrare si Musarum limen cogitas.
 Ego, quem Pierio mater enixa est jugo,
 In quo tonanti sancta Mnemosyne Jovi,
 Fecunda novies, Artium peperit chorum,
 Quamvis in ipsa sim pene natus schola,
 Curamque habendi penitus corde eraserim,
 Et laude multa vitam in hanc incubuerim,
 Fastidiose tamen in cœtum recipior.
 Quid credis illi accidere, qui magnas opes
 Exaggerare quærit omni vigilia,
 Docto labori dulce præponens lucrum?
 Sed jam, quodcumque fuerit (ut dixit Sinon,
 Ad regem quum Dardaniæ perductus foret),
 Librum exarabo tertium Æsopi stylo;
 Honori et meritis dedicans illum tuis:
 Quem si leges, lætabor; sin autem minus,
 Habebunt certe quo se oblectent posteri.
 Nunc fabularum cur sit inventum genus
 Brevi docebo. Servitus obnoxia,
 Quia, quæ volebat, non audebat dicere,
 Affectus proprios in fabellas transtulit,
 Calumniamque fictis elusit jocis.
 Ego pro illius semita feci viam,
 Et cogitavi plura quam reliquerat,
 In calamitatem deligens quædam meam
 Quod si accusator alius Sejano foret,
 Si testis alius, iudex alius denique,
 Dignum faterer esse me tantis malis,

Nec his dolorem delinirem remediis.
Suspicione si quis errabit sua,
Et rapiet ad se quod erit commune omnium,
Stulte nudabit animi conscientiam.
Huic excusatum me velim nihilominus :
Neque enim notare singulos mens est mihi ;
Verum ipsam vitam et mores hominum ostendere.
Rem me professum dicet forsau aliquis gravem.
Si Phryx Æsopus potuit, Anacharsis Scythia
Æternam famam condere ingenio suo ;
Ego, litteratæ qui sum propior Græciæ,
Cur somno inertis deseram patriæ deus ?
Threissa quum gens numeret auctores suos,
Linoque Apollo sit parens, Musa Orpheo,
Qui saxa cantu movit, qui domuit feras,
Hebrique tenuit impetus dulci mora ?
Ergo hinc abesto, Livor, ne frustra gemas,
Quoniam solemnem mihi debetur gloria.

Induxi te ad legendum ; sincerum mihi
Candore noto reddas iudicium peto.

I.

ANUS AD AMPHORAM.

ANUS jacere vidit epotam Amphoram,
Adhuc Falerna fœce, et testa nobili,
Odorem quæ jucundum late spargeret.
Hunc postquam totis avida traxit naribus:
O suavis anima! quale in te dicam bonum
Antehac fuisse, tales quum sint reliquiæ!
Hoc quo pertineat, dicet, qui me noverit.

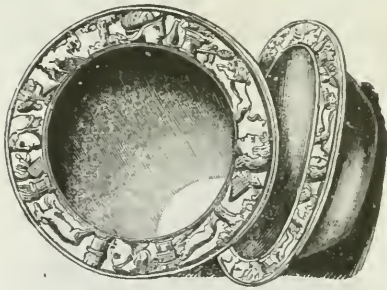
II.

PANTHERA ET PASTORES.

SOLET a despectis par referri gratia.

Panthera imprudens olim in foveam decidit.
 Videre agrestes : alii fustes congerunt,
 Alii onerant saxis; quidam contra miseriti,
 Perituræ quippe, quamvis nemo læderet,
 Misere panem, ut sustineret spiritum.
 Nox insecuta est; abeunt securi domum,
 Quasi inventuri mortuam postridie.

At illa, vires ut refecit languidas,
Veloci saltu fovea sese liberat,
Et in cubile concito properat gradu.
Paucis diebus interpositis, provolat,
Pecus trucidat, ipsos pastores necat,
Et cuneta vastans sævit irato impetu.
Tum sibi timentes, qui feræ pepercerant,
Damnum haud recusant, tantum pro vita rogant.
At illa : Memini qui me saxo petierint,
Qui panem dederint; vos timere absistite :
Illis revertor hostis qui me læserant.

III.

ÆSOPUS ET RUSTICUS.

Utu peritus hariolo velocior
 Vulgo esse fertur; causa sed non dicitur :
 Notescet quæ nunc primum fabella mea.

Habenti euidam pecora pepererunt oves
 Agnos humano capite. Monstro exterritus,
 Ad consulendos currit mœrens hariolos.
 Hic pertinere ad domini respondet caput,
 Et avertendum vietima periculum.
 Ille autem adfirmat, conjugem esse adulteram,
 Et insitivos significari liberos;
 Sed expiari posse majori hostia.
 Quid multa? variis dissident sentiis,
 Hominisque curam cura majore aggravant.

Æsopus ibi stans, naris emunetæ senex,
 Natura nunquam verba cui potuit dare :
 Si procurare vis ostentum, rusticæ,
 Uxores, inquit, da tuis pastoribus.

IV.

SIMII CAPUT.

PENDERE ad lanium quidam vidit Simium,
Inter reliquas merces atque obsonia.
Quæsivit, quidnam saperet. Tum lanius jocans :
Quale, inquit, caput est, talis præstatur sapor.
Ridicule magis hoc dictum quam vere existimo ;
Quando et formosos sæpe inveni pessimos,
Et turpi facie multos cognovi optimos.

V.

ÆSOPUS ET PETULANS.

Successus ad perniciem multos devocat.

Æsopo quidam petulans lapidem impegerat.
Tanto, inquit, melior. Assem deinde illi dedit,
Sic prosecutus : Plus non habeo mehercule;
Sed unde accipere possis, monstrabo tibi.
Venit ecce dives et potens : huic similiter
Impinge lapidem, et dignum accipies præmium.

Persuasus ille, fecit quod monitus fuit.
Sed spes fefellit impudentem audaciam :
Comprehensus namque pœnas persolvit cruce.

VI.

MUSCA ET MULA.

MUSCA in temone sedit, et Mulam increpans :
Quam tarda es? inquit; non vis citius progredi?
Vide, ne dolone collum compungam tibi.
Respondit illa : Verbis non moveor tuis;
Sed istum timeo, sella qui prima sedens,
Jugum flagello temperat lento meum,
Et lora frenis continet spumantibus.
Quapropter aufer frivolum insolentiam!
Namque ubi strigandum est, et ubi currendum, scio.
Hac derideri fabula merito potest,
Qui sine virtute vanas exercet minas.

VII.

CANIS ET LUPUS.

QUAM dulces sit libertas, breviter proloquar.

Canis per pasto macie confectus Lupus

Forte occurrit : salutantes dein invicem,

Ut restiterunt : Unde sic, quæso, nites ?

Aut quo cibo fecisti tantum corporis ?

Ego, qui sum longe fortior, pereo fame.

Canis simpliciter : Eadem est conditio tibi,

Præstare domino si par officium potes.

— Quod ? inquit ille. — Custos ut sis liminis,

A furibus tuearis et noctu domum.

— Ego vero sum paratus ; nunc patior nives

Imbresque, in silvis asperam vitam trahens :

Quanto est facilius mihi sub tecto vivere,

Et otiosum largo satiari cibo ?

— Veni ergo mecum. Dum procedunt, adspicit

Lupus a catena collum detritum Canis :

Unde hoc, amice ? — Nihil est. — Dic, quæso, tamen.

— Quia videor acer, adligant me interdum,

Luce ut quiescam , et vigilem , nox quum venerit ;
Crepusculo solutus , qua visum est , vagor .
Adfertur ultro panis ; de mensa sua
Dat ossa dominus ; frustra jactat familia ,
Et , quod fastidit quisque , pulmentarium .
Sic sine labore venter impletur meus .
Age , si quo abire est animus , est licencia ?
— Non plane est , inquit . — Fruere , quæ laudas , Canis ;
Regnare nolo , liber ut non sim mihi .

VIII.

FRATER ET SOROR.

PRÆCEPTO monitus, sæpe te considera.

Habebat quidam filiam turpissimam,

Itidemque insigni et pulchra facie filium.

Hi speculum in cathedra matris, ut positum fuit,

Pueriliter ludentes forte inspexerant.

Hic se formosum jaetat; illa irascitur,

Nec glorientis sustinet fratris jocos,

Aecipiens (quid enim?) cuncta in contumeliam.
Ergo ad patrem eucurrit, læsura invicem,
Magnaque invidia criminatur filium,
Vir natus quod rem seminarum tetigerit.
Amplexus ille utrumque, et carpens oscula,
Dulcemque in ambos caritatem partiens :
Quotidie, inquit, speculo vos uti volo;
Tu, formam ne corrumpas nequitiae malis ;
Tu, faciem ut istam moribus vincas bonis.

IX.

SOCRATES DE AMICIS.

VULGARE amici nomen , sed rara est fides.

Quum parvas ædes sibi fundasset Soerates
(Cujus non fugio mortem , si famam adsequar,
Et cedo invidiæ , dummodo absolvar cinis),
E populo sic , nescio quis , ut fieri solet :

Quæso , tam angustam , talis vir , ponis domum ?

— Utinam , inquit , veris hanc amicis impleam !

X.

RES GESTA SUB AUGUSTO.

PERICULOSUM est credere , et non credere.
 Utriusque exemplum breviter exponam rei.
 Hippolytus obiit , quia novercæ creditum est ;
 Cassandræ quia non creditum , ruit Ilium.
 Ergo exploranda est veritas multum prius
 Quam stulta prave judicet sententia.
 Sed fabulosa ne vetustate elevem ,
 Narrabo tibi , memoria quod factum est mea.
 Maritus quidam quum diligeret conjugem ,
 Togamque puram jam pararet filio ,
 Seductus in secretum a liberto suo ,
 Sperante , hæredem suffici se proximum.
 Qui , quum de puero multa mentitus foret ,
 Et plura de flagitiis castæ mulieris ,
 Adjecit (id quod sentiebat maxime
 Doliturum amanti) , ventitare adulterum ,
 Stuproque turpi pollui famam domus.
 Incensus ille falso uxoris crimine ,

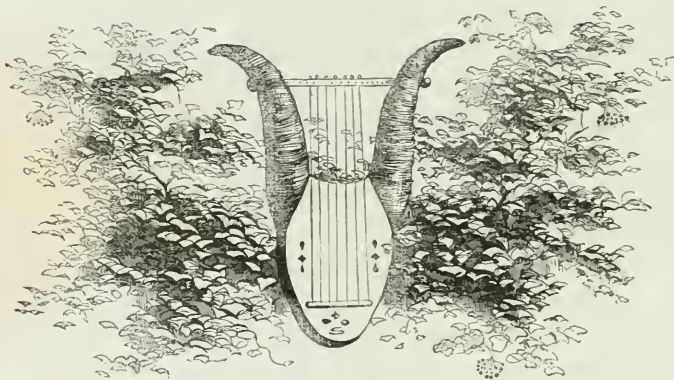
Simulavit iter ad villam , clamque in oppido
 Subsedit : deinde noctu subito januam
 Intravit , recta cubiculum uxoris petens
 In quo dormire mater natum jusserat ,
 Ætatem adultam servans diligentius.
 Dum querunt lumen , dum concursat familia ,
 Iræ furentis impetum non sustinens ,
 Ad lectum accedit , tentat in tenebris caput.
 Ut sensit tonsum , gladio pectus transigit ,
 Nihil respiciens , dum dolorem vindicet.
 Lucerna adlata , simul adspexit filium ,
 Sanctamque uxorem dormientem cubiculo ,
 Sopita primo quæ nil somno senserat ;
 Representavit in se pœnam facinoris ,
 Et ferro incubuit , quod credulitas strinxerat.

Accusatores postularunt mulierem ;
 Romamque pertraxerunt ad centumviros.
 Maligna insontem deprimit suspicio ,
 Quod bona possideat. Stant patroni , fortiter
 Causam tuentes innocentiæ feminae.
 A Divo Augusto tunc petiere iudices ,
 Ut adjuvaret jurisjurandi fidem ,
 Quod ipsos error implicuisset criminis.
 Qui , postquam tenebras dispulit calumnie ,
 Certumque fontem veritatis reperit :
 Luat , inquit , pœnas , causa , libertus , mali.
 Namque orbam nato simul et privatam viro ,
 Miserandam potius quam damnandam existimo.
 Quod si damnanda perserutatus erimina
 Paterfamilias esset , si mendacium
 Subtiliter limasset a radicibus ,
 Non evertisset scelere funesto domum.
 Nil spernat auris , nec tamen credat statim ;

Quandoquidem et illi peccant, quos minime putes,
Et qui non peccant, impugnantur fraudibus.

Hoc admonere simplices etiam potest,
Opinione alterius ne quid ponderent :
Ambitio namque dissidens mortalium
Aut gratiæ subscribit, aut odio suo.
Erit ille notus, quem per te cognoveris.

Hæc exsecutus sum propterea pluribus,
Brevitate nimia quoniam quosdam offendimus.

XI.

EUNUCHUS AD IMPROBUM.

EUNUCHUS litigabat cum quodam improbo ,
Qui , super obscena dicta et petulans jurgium ,
Damnum insectatus est amissi corporis :
En, ait , hoc unum est , cur laborem validius ,
Integritatis testes quia desunt mihi.
Sed quid fortunæ , stulte , delictum arguis ?
Id demum est homini turpe , quod meruit pati.

XII.

PULLUS AD MARGARITAM.

IN sterquilinio Pullus gallinaceus
 Dum quærit escam, margaritam reperit :
 Jaces indigno, quanta res, inquit, loco !
 O pretii si quis cupidus vidisset tui !
 Olim redisses ad splendorem maximum.
 Ego qui te inveni, potior cui multo est eibus,
 Nee tibi prodesse, nec mihi quidquam potes.
 Hoc illis narro, qui me non intelligunt.

XIII.

APES ET FUCI, VESPA JUDICE.

APES in alta quereu fecerant favos.
 Hos Fuci inertes esse dicebant suos.
 Lis ad forum deducta est, Vespa judice.
 Quæ genus utrumque nosset quum pulcherrime,
 Legem duabus hanc proposuit partibus :
 Non inconueniens corpus, et par est color,
 In dubium plane res ut merito venerit;
 Sed ne religio peccet imprudens mea,
 Alvos accipite, et ceris opus infundite,
 Ut ex sapore mellis et forma favi,
 De quis nunc agitur, auctor horum appareat.
 Fuci recusant; Apibus conditio placet.
 Tunc illa talem pertulit sententiam :
 Apertum est, quis non possit, aut quis fecerit;
 Quapropter Apibus fructum restituo suum.
 Hanc præterissem fabulam silentio,
 Si pactam Fuci non recusassent fidem.

XIV.

ÆSOPUS LUDENS.

PUERORUM in turba quidam ludentem Atticus
 Æsopum nucibus quum vidisset, restitit,
 Et quasi delirum risit. Quod sensit simul
 Derisor potius quam deridendus senex,
 Arcum retensum posuit in media via:
 Heus, inquit, sapiens, expedi quid fecerim.
 Concurrit populus; ille se torquet diu,

Nec questionis positæ causam intelligit,
Novissime succumbit. Tum victor soplus
Cito rampes arcum, semper si tensum habueris;
At si laxaris, quum voles, erit utilis.
Sic ludus animo debet aliquando dari,
Ad cogitandum melior ut redeat tibi.

XV.

CANIS AD AGNUM.

INTER capellas Agno balanti Canis
 Stulte, inquit, erras, non est hic ma'er tua:
 Ovesque segregatas ostendit procul.
 Non illam quaero, quæ, quum libitum est, concipit;
 Deïn portat onus ignotum certis mensibus,
 Novissime prolapsam effundit sarcinam:
 Verum illam, quæ me nutrit admoto ubere,
 Fraudatque natos lacte, ne desit mihi.
 — Tamen illa est potior, quæ te peperit. — Non ita est.
 Unde illa scivit, niger, an albus nascerer?
 Age porro, scisset; quum crearer masculus,
 Beneficium magnum sane natali dedit,
 Ut exspectarem lanium in horas singulas.
 Cujus potestas nulla in gignendo fuit,
 Cur hæc sit potior, quæ jacentis miserita est,

Dulcemque sponte præstat benevolentiam?

Facit parentes bonitas, non necessitas.

His demonstrare voluit auctor versibus,
Obsistere homines legibus, meritis capi.

XVI.

CICADA ET NOCTUA.

HUMANITATI qui se non accommodat,
Plerumque pœnas oppetit superbiae.

Cicada acerbum Noctuæ convicium
Faciebat, solitæ victum in tenebris quaerere,
Cavoque ramo capere somnum interdium.
Rogata est ut taceret. Multo validius
Clamare cœpit. Rursus admota prece,
Accensa magis est. Noctua, ut vidit sibi

Nullum esse auxilium, et verba contemni sua,
Hac est adgressa garrulam fallacia:
Dormire quia me non sinunt cantus tui,
Sonare cithara quos putes Apollinis,
Potare est animus nectar, quod Pallas mihi
Nuper donavit; si non fastidis, veni;
Una bibamus. Illa, quae ardebat siti,
Simul cognovit vocem laudari suam,
Cupide advolavit. Noctua egressa e cavo
Trepidantem consecrata est, et letho dedit.
Sic, viva quod negarat, tribuit mortua.

XVII.

ARBORES IN DEORUM TUTELA.

OLIM, quas vellent esse in tutela sua,
Divi legerunt arbores. Quercus Jovi,
Et myrtus Veneri placuit, Phœbo laurea,
Pinus Cybebæ, populus celsa Herculi.
Minerva admirans, quare steriles sumerent,
Interrogavit. Causam dixit Jupiter:
Honorem fructu ne videamur vendere.
— At, mehercule, narrabit quod quis voluerit,
Oliva nobis propter fructum est gratior.
Tunc sic Deorum genitor, atque hominum sator:
O nata, merito sapiens dicere omnibus!
Nisi utile est quod facimus, stulta est gloria.
Nihil agere quod non prosit, fabella admonet.

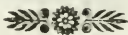

XVIII.

PAVO AD JUNONEM.

Pavo ad Junonem venit, indigne ferens
 Cantus Luscini quod sibi non tribuerit :
 Illum esse cunctis avibus admirabilem ;
 Se derideri, simul ac vocem miserit.
 Tunc, consolandi gratia, dixit Dea :
 Sed forma vincis, vincis magnitudine :
 Nitior smaragdi collo præfulget tuo,
 Pietisque plumis gemmeam caudam explicas.
 — Quo mi, inquit, mutam speciem, si vincor sono ?
 — Fatorum arbitrio partes sunt vobis datae :
 Tibi forma, vires Aquilæ, Luscini melos,
 Augurium Corvo, heu Cornici omina,
 Omnesque propriis sunt contentæ dotibus.
 Noli adfectare quod tibi non est datum,
 Delusa ne spes ad querelam recidat.

XIX.

ÆSOPUS AD GARRULUM.

Æsortus domino solus quum esset familia ,
 Parare cœnam jussus est maturius.
 Ignem ergo quærens , aliquot lustravit domos ;
 Tandemque invenit , ubi lucernam accenderet.
 Tum circummeunti fuerat quod iter longius ,
 Effecit brevius ; namque recta per forum
 Cœpit redire. Hic quidam e turba garrulus :
 Æsope , medio sole , quid cum lumine ?
 — Hominem , inquit , quæro ; et abiit festinans domum.
 Hoc si molestus ille ad animum retulit ,
 Sensit profecto , se hominem non visum seni ,
 Intempestive qui occupato adluserit.

XX.

ASINUS ET GALLI.

Qui natus est infelix, non vitam modo
Tristem decurrit, verum post obitum quoque
Persequitur illum dura fati miseria.

Galli Cybebes circum quæstus ducere
Asinum solebant, bajulantem sarcinas.
Is quum labore et plagis esset mortuus,
Detracta pelle sibi fecerunt tympana.
Rogati mox a quodam, delicio suo
Quidnam fecissent? hoc locuti sunt modo:
Putabat se post mortem securum fore;
Ecce aliæ plagæ congeruntur mortuo.

J. PHÆDRI
FABULARUM

LIBER QUARTUS.

1875

TABLE

PROLOGUS.

Joculare tibi videtur, et sane, leve,
Quod, nil dum habemus majus, calamo ludimus;
Sed diligenter intuere has nœnias,
Quantam sub illis utilitatem reperiēs!
Non semper ea sunt, quæ videntur; decipit
Frons prima multos; rara mens intelligit
Quod interiore condidit cura angulo.
Hoc ne locutus sine mercede existimer,
Fabellam adjiciam de mustela et muribus.

I.

MUSTELA ET MURES.

MUSTELA, quum annis et senecta debilis,
 Mures veloces non valeret adsequi,
 Involvit se farina, et obscuro loco
 Abjecit negligenter. Mus, escam putans,
 Adsiluit, et compressus occubuit neci.
 Alter similiter; periit deinde tertius.
 Aliquot secutis, venit et retorridus
 Qui sæpe laqueos et muscipula effugerat,
 Proculque insidias cernens hostis callidi:
 Sic valeas, inquit, ut farina es, quæ jaces.

II.

VULPES ET UVA.

FAME coacta Vulpes alta in vinea
Uvam adpetebat, summis saliens viribus.
Quam tangere ut non potuit, discedens ait :
Nondum matura est; nolo acerbam sumere.

Qui facere quæ non possunt verbis elevant,
Adscribere hoc debebunt exemplum sibi.

III.

EQUUS ET APER.

Equus sedare solitus quo fuerat sitim ,
 Dum sese Aper volutat , turbavit vadum .
 Hinc orta lis est . Sonipes iratus fero ,
 Auxilium petiit hominis , quem dorso levans ,
 Rediit ad hostem . Jaetis hunc telis eques
 Postquam interfecit , sic locutus traditur :
 Lætor tulisse auxilium me precibus tuis ,

Nam prædam cepi, et didici quam sis utilis.
Atque ita coegit frenos invitum pati.
Tum mœstus ille : parvæ vindictam rei
Dum quæro demens, servitatem reperi !
Hæc iracundos admonebit fabula
Impune potius lædi, quam dedi alteri.

IV.

ÆSOPUS INTERPRES TESTAMENTI.

PLUS esse in uno sæpe , quam in turba , boni ,
Narratione posteris tradam brevi.

Quidam decedens tres reliquit filias ;
Unam formosam , et oculis venantem viros ;
At alteram lanificam , frugi , et rusticam ;
Devotam vino tertiam et turpissimam .
Harum autem matrem fecit hæredem senex
Sub conditione , totam ut fortunam tribus
Æqualiter distribuat , sed tali modo ,
Ne data possideant aut fruantur ; tum , simul
Habere res desierint , quas acceperint ,
Centena matri conferant sestertia .
Athenas rumor implet . Mater sedula
Juris peritos consulit : nemo expedit
Quo pacto non possideant quod fuerit datum ,
Fructumve capiant ; deinde , quæ tulerint nihil .
Quanam ratione conferant pecuniam .

Postquam consumpta est temporis longi mora ,

Nec testamenti potuit sensus colligi,
 Fidem advocavit, jure neglecto, parens.
 Seponit mœchæ vestem, mundum muliebrem,
 Lavationem argenteam, eunuchos glabros;
 Lanificæ agellos, pecora, villam, operarios,
 Boves, jumenta, et instrumentum rusticum;
 Potrici plenam antiquis apothecam cadis,
 Domum politam, et delicatos hortulos.
 Sic destinata dare quum vellet singulis,
 Et adprobaret populus, qui illas noverat.
 Æsopus media subito in turba constitit:
 O, si maneret condito sensus patri,
 Quam graviter ferret, quod voluntatem suam
 Interpretari non potuerint Attici!

Rogatus deinde, solvit errorem omnium:
 Domum et ornamenta cum venustis hortulis,
 Et vina vetera date lanificæ rusticæ.
 Vestem, uniones, pedisequos, et cetera,
 Illi adsignate, vitam quæ luxu trahit.
 Agros, villas et pecora cum pastoribus
 Donate mœchæ. Nulla poterit perpeti,
 Ut moribus quid teneat alienum suis.
 Deformis cultum vendet, ut vinum paret;
 Agros abjiciet mœcha, ut ornatum paret:
 At illa, gaudens pecore, et lanæ dedita,
 Quaecumque summa tradet luxuriæ domum.
 Sic nulla possidebit, quod fuerit datum,
 Et dictam matri conferent pecuniam
 Ex pretio rerum quas vendiderint singulæ.
 Ita quod multorum fugit imprudentiam
 Unius hominis reperit solertia.

V.

PUGNA MURIUM ET MUSTELARUM.

QUUM victi Mures Mustelarum exercitu
 (Historia quorum in tabernis pingitur)
 Fugerent, et aretos circum trepidarent cavos;
 Ægre recepti, tamen evaserunt necem.
 Duces eorum, qui capitibus cornua
 Suis ligarant, ut conspicuum in prælio
 Haberent signum, quod sequerentur milites,
 Hæsere in portis, suntque capti ab hostibus;
 Quos immolatos victor avidis dentibus
 Capacis alvi mersit Tartareo specu.

Quemcumque populum tristis eventus premit,
 Periclitatur magnitudo principum;
 Minuta plebes facili præsidio latet.

VI.

POETA.

Tu qui, nasute, scripta destringis mea,
 Et hoc jocosum legere fastidis genus,
 Parva libellum sustine patientia,
 Severitatem frontis dum placo tuæ.
 En, in cothurnis prodit Æsopus novis.
 Utinam nec unquam Peli nemoris jugo
 Pinus bipenni concidisset Thessala!
 Nec ad professæ mortis audacem viam
 Fabricasset Argus opere Palladio ratem,
 Inhospitalem primæ ponti sinus
 Patefecit, in perniciem Graium et Barbarum!
 Namque et superbi luget Æetæ domus,
 Et regna Pelicæ scelere Medæe jacent:
 Quæ, sævum ingenium variis involvens modis,
 Illic per artus fratris explicuit fugam,
 Hic cæde patris Peliadum infeecit manus.
 Quid tibi videtur? hoc quoque insulsum est, ais,
 Falsoque dictum: longe quia vetustior

Ægea Minos classe perdomuit freta,
Justoque vindicavit exemplo impetum.
Quid ergo possum facere tibi, lector Cato,
Si nec fabelæ te juvant, nec fabulæ?
Noli molestus esse omnino litteris,
Majorem exhibeant ne tibi molestiam.

Hoc illis dictum est, si qui stulti nauseant,
Et, ut putentur sapere, cœlum vituperant.

VII.

VIPERA ET LIMA.

MORDACIOREM qui improbo dente adpetit,
Hoc argumento se describi sentiat.

In officinam fabri venit Vipera.
Hæc, quum tentaret si qua res esset cibi,
Limam momordit. Illa contra, contumax:
Quid me, inquit, stulta, dente captas lædere,
Omne adsuevi ferrum quæ corrodere?

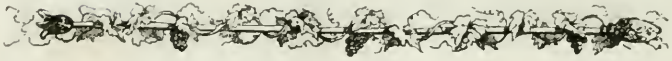
VIII.

VULPES ET HIRCUS.

Homo, in periculum simul ac venit, callidus :
Reperire effugium quærit alterius malo.

Quum decidisset Vulpes in puteum iuseia,
Et altiore clauderetur margine,
Devenit Hircus sitiens in eundem locum :
Simul et rogavit, esset an dulcis liquor,
Et copiosus? Illa fraudem moliens :
Descende, amice! tanta bonitas est aquæ,
Ut satiari voluptas non possit mea.
Immisit se barbatus. Tum Vulpecula
Evasit puteo, nixa celsis cornibus,
Hircumque clauso liquit hærentem vado.

IX.

DE VITIIS HOMINUM.

PERAS imposuit Jupiter nobis duas ;
Propriis repletam vitiis post tergum dedit ,
Alienis ante pectus suspendit gravem.

Hac re videre nostra mala non possumus ,
Alii simul delinquant , censores sumus.

X.

FUR ARAM COMPILANS.

LUCERNAM fur accendit ex ara Jovis,
Ipsumque compilavit ad lumen suum.
Onustus qui sacrilegio quum discederet,
Repente vocem sancta misit Religio :
 Malorum quamvis ista fuerint munera,
Mihique invisa, ut non offendar subripi;
Tamen, sceleste, spiritu culpam lues,
Olim quum adscriptus venerit pœnæ dies.

Sed ne ignis noster facinori præluceat,
Per quem verendos excolit pietas Deos,
Veto esse tale luminis commercium.
Ita hodie nec lucernam de flamma Deum,
Nec de lucerna fas est accendi sacrum.

Quot res contineat hoc argumentum utiles
Non explicabit alius quam qui repperit.
Significat primo, sæpe quos ipse alueris,
Tibi inveniri maxime contrarios.
Secundo, ostendit scelera, non ira Deum,
Fatorum dicto sed puniri tempore.
Novissime interdicit ne eum malefico
Usum bonus consociet ullius rei.

XI.

MALAS ESSE DIVITIAS.

OPES invisæ merito sunt forti viro ,
Quia dives arca veram laudem intercipit.
Cœlo receptus propter virtutem Hercules ,
Quum gratulantes persalutasset Deos ;
Veniente Pluto , qui Fortunæ est filius ,
Avertit oculos. Causam ut quæsivit pater :
Odi, inquit , illum , quia malis amicus est ,
Simulque objecto cuncta corrumpit luero.

XII.

LEO REGNANS.

UTILIUS homini nihil est quam recte loqui,
 Probanda cunctis est quidem sententia ;
 Sed ad perniciem solet agi sinceritas.

Quum se ferarum regem fecisset Leo,
 Et æquitatis vellet famam consequi,
 A pristina deflexit consuetudine ;
 Atque inter illas tenui contentus cibo,

Saneta incorrupta jura reddebat fide.

.....

.....

Reliqua desunt, sed ita supplevit Brotier, abbas :

Pax alta raraque vigebat concordia,
 Quam dura fregit jejuni regis fames.
 Latrante stomacho vique effeta corporis,
 Angi se finxit saucium aegritudine.
 Statim adstantes de morbo interrogat feras.
 Illi proximus et adflatus tetro alitu,
 Putere fauces ait Ursus sineerior.
 Odiosæ veritatis brevi pœnas luit.
 Timens et adulars contra jactat Simius
 Et casiam et cinnamomum exhalare principem :
 Subitâ discerptum est lanienâ mendacium.
 Tum cauta Vulpes orat ut suam Leo
 Infirmittatem excuset, mucumque et malam
 Tenere nares pituitam, quæ sibi
 Olfactum impediât. Hac arte evasit necem.
 Nocuere multis veritas et falsitas
 Cum principibus, et potior saepe argutia.

XIII.

CAPELLÆ ET HIRCI.

BARBAM Capellæ quum impetrassent ab Jove ,
 Hirci mœrentes indignari cœperunt ,
 Quod dignitatem feminæ æquassent suam :
 Sinite, inquit , illas gloria vana frui ,
 Et usurpare vestri ornatum muneris .
 Pares dum non sint vestræ fortitudini .

Hoc argumentum monet , ut sustineas tibi
 Habitu esse similes , qui sunt virtute impares .

XIV.

GUBERNATOR ET NAUTE.

Quum de fortunis quidam quereretur suis,
Æsopus finxit consolandi gratia :
 Vexata sævis navis tempestatibus,
Inter vectorum lacrymas et mortis metum,
Faciem ad serenam subito mutato die,
Ferri secundis tuta cœpit flatibus,
Nimiaque nautas hilaritate extollere.
Factus periclo tum Gubernator sophus :
 Parce gaudere oportet, et sensim queri,
Totam quia vitam miscet dolor et gaudium.

XV.

CANUM LEGATI AD JOVEM.

CANES legatos olim misere ad Jovem,
 Meliora vitæ tempora oratum sibi,
 Ut sese eriperet hominum contumeliis,
 Furfuribus sibi conspersum quod panem darent,
 Fimoque turpi maximam explerent famem.
 Profecti sunt legati non celeri pede,
 Dum naribus scrutantur escam in stercore.
 Citati non respondent. Vix tandem invenit
 Eos Mercurius, et turbatos adtrahit.
 Tum vero vultum magni ut viderunt Jovis,
 Totam timentes concecarunt regiam.
 Propulsi vero fustibus, vadunt foras :
 Vetat dimitti magnus illos Jupiter.
 Mirati sibi legatos non revertier,
 Turpe aestimantes aliquid commissum a suis.
 Post aliquod tempus alios adseribi jubent.
 Rumor legatos superiores prodidit ;
 Timentes rursus aliquid ne simile accidat ,

Odore canibus anum, sed multo, replent
 Mandata dant; legati mittuntur; statim
 Abeunt. Rogantes aditum, continuo impetrant.
 Consedit genitor tum Deorum maximus,
 Quassatque fulmen: tremere cœpere omnia.
 Canes confusi, subitus quod fuerat fragor,
 Repente odorem mixtum cum merdis cacant.
 Reclamant omnes vindicandam injuriam.
 Sic est loeutus ante pœnam Jupiter:
 Non est legatos regis non dimittere,
 Nec est difficile pœnas culpæ imponere;
 Sed hoc feretis pro judicio præmium:
 Non veto dimitti, verum cruciari fame,
 Ne ventrem continere non possint suum.
 Illi autem, qui miserunt vos tam futiles,
 Nunquam carebunt hominis contumelia.
 Ita nunc legatos expectant et posterî;
 Novum venire qui videt, culum olfacit.

XVI.

HOMO ET COLUBRA.

Qui fert malis auxilium , post tempus dolet.
Gelu rigentem quidam Colubram sustulit,
Sinique fovit, contra se ipse misericors.
Namque ut refecta est, necuit hominem protinus.
Hanc alia quum rogaret causam facinoris,
Respondit : Ne quis discat prodesse improbis.

XVII.

VULPES ET DRACO.

VULPES, cubile fodiens, dum terram eruit,
Agitque plures altius cuniculos,
Pervenit ad Draconis speluncam intimam,
Custodiebat qui thesauros abditos.
Hunc simul adspexit : Oro, ut imprudentiae
Des primum veniam; deinde, si pulchre vides,
Quam non conveniens aurum sit vitæ meæ,

Respondeas clementer. Quem fructum capis
Hoc ex labore, quodve tantum est præmium,
Ut careas somno, et ævum in tenebris exigas?
— Nullum, inquit ille: verum hoc ab summo mihi
Jove attributum est. — Ergo nec sumis tibi,
Nec ulli donas quidquam? — Sic fatis placet.
— Nolo irascaris, libere si dixerō:
Dis est iratis natus, qui est similis tibi.

Abiturus illuc quo priores abierunt,
Quid mente cæca miserum torques spiritum?
Tibi dico, avare, gaudium hæredis tui,
Qui thure superos, ipsum te fraudas cibo;
Qui tristis audis musicum citharæ sonum,
Quem tiliarum macerat jucunditas,
Opsoniorum pretia cui gemitum exprimunt;
Qui, dum quadrantes aggeras patrimonio,
Cælum fatigas sordido perjurio;
Qui circumcidis omnem impensam funeris,
Libitina ne quid de tuo faciat lucrum.

XVIII.

POETA.

QUI judicare cogitet livor modo,
Licet dissimulet, pulchre tamen intelligo.
Quidquid putabit esse dignum memoriæ,
Æsopi dicet : si quid minus adriserit,
A me contendet fictum quovis pignore.
Quem volo refelli jam nunc responso meo :
Sive hoc ineptum, sive laudandum est opus,
Invenit ille, nostra perfecit manus.
Sed exsequamur cœptum propositi ordinem.

XIX.

NAUFRAGIUM SIMONIDIS.

Homo doctus in se semper divitias habet.

Simonides, qui scripsit egregium melos,

Quo paupertatem sustineret facilius,

Circumire cœpit urbes Asiæ nobiles,

Mercede pacta laudem victorum canens.

Hoc genere quæstus postquam locuples factus est,

Venire in patriam voluit cursu pelagio;

(Erat autem natus, ut aiunt, in Ceo insula).

Ascendit navem, quam tempestas horrida.

Simul et vetustas medio dissolvit mari.

Hi zonas, illi res pretiosas colligunt,

Subsidium vitæ. Quidam curiosior :

Simonide, tu ex opibus nil sumis tuis?

— Mecum, inquit, mea sunt cuneta. Tunc pauci enatant;

Quia plures onere degravati perierant.

Prædones adsunt, rapiunt quod quisque extulit;

Nudos relinquunt. Forte Clazomene prope

Antiqua fuit urbs, quam petierunt naufragi.

Hic litterarum quidam studio deditus,
Simonidis qui sepe versus legerat,
Eratque absentis admirator maximus,
Sermone ab ipso cognitum cupidissime
Ad se recepit; veste, nummis, familia
Hominem exornavit. Ceteri tabulam suam
Portant, rogantes victum; quos casu obvios
Simonides ut vidit: Dixi, inquit, mea
Mecum esse cuncta; vos quod habuistis perit.

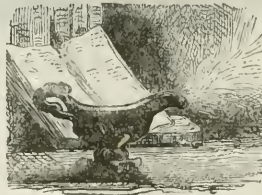

XX.

MONS PARTURIENS.

Mons parturibat, gemitus immanes ciens ;
Eratque in terris maxima expectatio :
At ille murem peperit.

Hoc scriptum est tibi ,
Qui, magna quum minaris, extricas nihil.

XXI.

FORMICA ET MUSCA.

FORMICA et Musca contendebant acriter,
Quæ pluris esset. Musca sic cœpit prior :
Conferre nostris tu potes te laudibus !
Ubi immolatur, exta prægusto Deum :
Moror inter aras ; templa perlustro omnia.
In capite regis sedeo, quum visum est mihi,
Et matronarum casta delibo oscula ;
Laboro nihil, atque optimis rebus fruor.
Quid horum simile tibi contingit, rustica ?
— Est gloriosus sane convictus Deum,
Sed illi qui invitatur, non, qui invisus est.
Aras frequentas ; nempe abigeris, quo venis.
Reges commemoras, et matronarum oscula ;
Superba jactas, tegere quod debet pudor.
Ego granum in hiemem quum studiose congero,
Te circa murum video pasei stercorè.
Nihil laboras : ideo, quum opus est, nihil habes.
Æstate me læcessis ; quum bruma est, siles.

Mori contractam quum te cogunt frigora,
Me copiosa recipit incolumem domus.
Satis profecto retudi superbiam.

Fabella talis hominum discernit notas
Eorum, qui se falsis ornant laudibus,
Et quorum virtus exhibet solidum decus.

XXII.

SIMONIDES A DIIS SERVATUS.

QUANTUM valent inter homines litteræ,
 Dixi superius : quantus nunc illis honos
 A superis sit tributus, tradam memoriæ.

Simonides, idem ille de quo retuli,
 Victoris laudem cuidam pycetæ ut scriberet,
 Certo conduxit pretio : secretum petit.
 Exigua quum frenaret materia impetum,
 Usus poetæ, ut moris, est licentia,
 Atque interposuit gemina Ledaë sidera,
 Auctoritatem similis referens gloriæ.

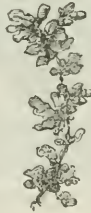
Opus adprobavit : sed mercedis tertiam
 Accepit partem. Quum reliquum posceret :
 Illi, inquit, reddent, quorum sunt laudis duæ ;
 Verum ne irate te dimissum sentiam,
 Ad cœnam mihi promitte ; cognatos volo
 Hodie invitare, quorum es in numero mihi.

Fraudatus quamvis, et dolens injuriam,
 Ne male dimissi gratiam corrumperet,

Promisit. Rediit hora dicta, recubuit.
Splendebat hilare poculis convivium ;
Magno adparatu læta resonabat domus :
Duo quum repente juvenes, sparsi pulvere ,
Sudore multo diffluentes corpora ,
Humanam supra formam, cuidam servulo
Mandant ut ad se provocet Simonidem ;
Illius interesse ne faciat moram.

Homo perturbatus excitat Simonidem.
Unum vix promorat pedem triclinio ,
Ruina cameræ subito oppressit ceteros ;
Nec ulli juvenes sunt reperti ad januam.

Ut est vulgatus ordo narratæ rei,
Omnes scierunt numinum præsentiam
Vati dedisse vitam, mercedis loco.

EPILOGUS.

SUPERSUNT mihi quæ scribam , sed pareo sciens :
Primum , esse videar ne tibi molestior,
Distringit quem multarum rerum varietas ;
Dein si quis eadem forte conari velit,
Habere ut possit aliquid operis residui.
Quamvis materiæ tanta abundet copia ,
Lavori faber ut desit , non fabro labor.
Brevitatis nostræ præmium ut reddas peto ,
Quod es pollicitus. Exhibe vocis fidem ;
Nam vita morti propior est quotidie ;
Et minus hoc usu veniet ad me muneris,
Quo plus consumet temporis dilatio.
Si cito rem perages , usus fiet longior ;

Fruar diutius, si celerius cœpero.
 Languentis ævi dum sunt aliquæ reliquæ,
 Auxilio locus est; olim senio debilem
 Frustra adjuvare bonitas nitetur tua,
 Quum jam desierit esse beneficium utile,
 Et mors vicina flagitarit debitum.
 Stultum admovere tibi preces est, Eutyche;
 Proclivis ultro quum sis misericordiæ
 Sæpe impetravit veniam confessus reus;
 Quanto innocenti justius debet dari!
 Tuæ prius sunt partes, fuerunt aliorum prius,
 Similique gyro venient aliorum vices.
 Decerne, quod religio, quod patitur fides;
 Et gratulari me fac iudicio tuo.
 Excedit animus, quem proposuit, terminum;
 Sed difficulter continetur spiritus,
 Integritatis qui sinceræ conscius,
 A noxiorum premitur insolentiis.
 Qui sint, requiris? apparebunt tempore.
 Ego, quondam legi quam puer sententiam:
Palam mutire plebeio pariculum est;
 Dum sanitas constabit, pulchre meminero.

J. PHÆDRI
FABULARUM

LIBER QUINTUS.

長子村に於ける

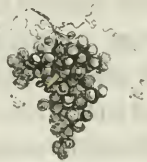
PROLOGUS.

QUUM destinassem operis habere terminum,
In hoc, ut aliis esset materiæ satis,
Consilium tacito corde damnavi meum :
Nam si quis talis etiam est tituli artifex,
Quo pacto divinabit quidnam omiserim,
Ut illud ipsum cupiat famæ tradere ?
Sua cuique quum sit animi conscientia,
Dolorque proprius. Ergo non levitas mihi,
Sed certa ratio, causam scribendi dedit
Quare, Particulo, quoniam caperis fabulis.

Quas Æsopeas, non Æsopi nomino,
 Pauca ostendit ille, ego plures disseram,
 Usus vetusto genere, sed rebus novis,
 Quarum libellum dum tu variè perleges,
 Hunc obtrectare si volet malignitas,
 Imitari dum non possit, obtrectet licet.
 Mibi parta laus est, quod tu, quod similes tui,
 Vestras in chartas verba transfertis mea,
 Dignumque longa judicatis memoria.
 In litteratum ire plausum desidero.

IDEM POETA.

Æsopi nomen sicubi interposuero,
 Cui reddidi jam pridem quidquid debui,
 Auctoritatis esse scito gratia.
 Ut quidam artifices nostro faciunt seculo
 Qui pretium operibus majus inveniunt, novo
 Si marmori adscripsere Praxitelem suo,
 Myronem argento. Plus vetustis nam favet
 Invidia mordax, quam bonis præsentibus.
 Sed jam ad fabellam talis exempli feror.

I.

DEMETRIUS ET MENANDER.

DEMETRIUS, qui dictus est Phalereus,
 Athenas occupavit imperio improbo.
 Ut mos est vulgi, passim et certatim ruunt :
Feliciter! subelamant. Ipsi principes
 Illam osculantur, qua sunt oppressi, manum,
 Tacite gementes tristem fortunæ vicem.
 Quin etiam resides et sequentes otium,

Ne defuisse noceat, reptant ultimi :
 In quis Menander, nobilis comœdiis,
 Quas, ipsum ignorans, legerat Demetrius,
 Et admiratus fuerat ingenium viri ;
 Unguento delibutus, vestitu adfluens,
 Veniebat gressu delicato et languido.
 Hunc ubi tyrannus vidit extremo agmine :
 Quinam cinædus ille in conspectu meo
 Audet venire ? Responderunt proximi :
 Hic est Menander scriptor. Mutatus statim

‘ Homo, inquit, fieri non potest venustior ;
 Vatem qui et scripta meritis tollit honoribus.
 Exemplum scriptor vertat ad prudentiam.
 Ingenio, non luxu, paratur claritas.

BROTTIER.

II.

VIATORES ET LATRO.

Duo quum incidissent in latronem milites,
 Unus profugit; alter autem restitit ¹,
 Et vindicavit sese forti dextera.
 Latrone occiso, timidus accurrit comes,
 Stringitque gladium; dein, rejecta penula:
 Cedo, inquit, illum; jam curabo sentiat,
 Quos adtentarit. Tunc qui depugnaverat:
 Vellem istis verbis saltem adjuvisses modo;
 Constantior fuisset, vera existimans;
 Nunc conde ferrum, et linguam pariter futilem,
 Ut possis alios ignorantes fallere.
 Ego, qui sum expertus quantis fugias viribus,
 Scio, quam virtuti non sit credendum tuæ.
 Illi adsignari debet hæc narratio,
 Qui re secunda fortis est; dubia, fugav.

¹ Hujus fabulæ initium Brothier ex antiquo codice restituit

III.

CALVUS ET MUSCA.

CALVI momordit Musca nudatum caput,
Quam opprimere captans, alapam sibi duxit gravem.
Tunc illa irridens : Punctum volueris parvulæ
Voluisti morte uleisei : quid facies tibi
Injuriae qui addideris contumeliam?
Respondit : Mecum facile redeo in gratiam,
Quia non fuisse mentem lædendi scio :
Sed te, contempti generis animal improbum,
Quæ delectaris bibere humanum sanguinem,
Optem necare vel majore incommodo.

Hoc argumentum veniam ei donari docet,
Qui casu peccat; nam qui consilio est nocens,
Illum esse quavis pœna dignum iudico.

IV.

HOMO ET ASINUS.

QUIDAM immolasset verrem quum sancto Herculi,
Cui pro salute votum debebat sua,
Asello jussit reliquias poni hordei.
Quas aspernatus ille, sic locutus est :
Libenter istum prorsus adpeterem cibum,
Nisi qui nutritus illo est jugulatus foret.
Hujus respectu fabulæ deterritus,
Periculosum semper vitavi lucrum.
Sed dices : Qui rapuere divitias, habent.
— Numeremus, agedum, qui deprensi perierint :
Majorem turbam punitorum reperies.
Paucis temeritas est bono, multis malo.

V.

SCURRA ET RUSTICUS.

PRAVO favore labi mortales solent,
Et pro judicio dum stant erroris sui,
Ad pœnitendum rebus manifestis agi.
Facturus ludos quidam dives nobiles,
Proposito cunctos invitavit prœmio,
Quam quisque posset, ut novitatem ostenderet.
Venere artifices laudis ad certamina.
Quos inter Scurra, notus urbano sale,
Habere dixit se genus spectaculai,
Quod in theatro nunquam prolatum foret.
Dispersus rumor civitatem concitat:
Paulo ante vacua turbam deficiunt loca.
In scena vero postquam solus constitit,
Sine apparatu, nullis adjutoribus,
Silentium ipsa fecit expectatio.
Ille in sinum repente demisit caput,
Et sic porcelli vocem est imitatus sua

Verum ut subesse pallio contenderent,
Et executi juberent; quo facto, simul
Nihil est repertum, multis onerant laudibus,
Hominemque plausu prosequuntur maximo.
Hoc vidit fieri Rusticus: Non mehereule
Me vincet, inquit: et statim professus est.
Idem facturum melius se postridie.
Fit turba major: jam favor mentes tenet,
Et derisuri, non spectaturi, sedent.
Uterque prodit. Scurra degrunnit prior,
Movetque plausus, et clamores suscitatur.
Tunc simulans sese vestimentis Rusticus
Porcellum obtegere, (quod faciebat scilicet,
Sed, in priore quia nil compererat, latens)
Pervellit aurem vero, quem celaverat.
Et eum dolore vocem naturæ exprimit.
Adelamat populus, Scurram multo similis
Imitatum, et cogit Rusticum trudi foras.
At ille profert ipsum porcellum e sinu,
Turpemque aperto pignore errorem probans.
En, hic declarat, quales sitis judices!

VI.

DUO CALVI.

INVENIT Calvus forte in trivio pectinem ;
 Accessit alter, æque defectus pilis :
 Eia, inquit, in commune quodecumque est lucri.
 Ostendit ille prædam, et adjecit simul :
 Superùm voluntas favit ; sed, fato invido,
 Carbonem, ut aiunt, pro thesauro invenimus.
 Quem spes delusit, huic querela convenit.

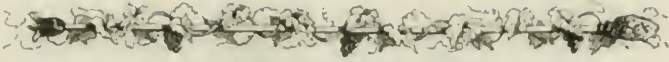
VII.

PRINCEPS TIBICEN.

UBI vanus animus, aura captus frivola,
 Arripuit insolentem sibi fiduciam,
 Facile ad derisum stulta levitas ducitur.
 Princeps Tibicen notior paullo fuit,
 Operam Bathyllo solitus in scena dare.
 Is forte ludis (non satis memini quibus)
 Dum pegma rapitur, conceidit casu gravi,
 Nec opinans, et sinistram fregit tibiam!
 Duas quum dextras maluisset perdere.
 Inter manus sublatus, et multum gemens
 Domum refertur. Aliquot menses transeunt,
 Ad sanitatem dum venit curatio.
 Ut spectatorum mos est, et lepidum genus,
 Desiderari cœpit, cujus flatibus
 Solebat excitari saltantis vigor.
 Erat facturus ludos quidam nobilis;
 Et incipiebat Princeps ingredier; eum
 Inducit pretio, precibus, ut tantummodo

Ipso ludorum ostenderet sese die.
 Qui simul advenit, rumor de tibicine
 Fremit in theatro : quidam adfirmant mortuum,
 Quidam in conspectum proditurum sine mora
 Aulæo misso, devolutis tonitribus,
 Di sunt locuti more translatitio.
 Tunc chorus notum more docto canticum
 Insonuit, cujus hæc fuit sententia :
Lætare incolumis, Roma, salvo Principe!
 In plausus consurrectum est. Jactat basia
 Tibicem gratulari fautores putans.
 Equester ordo stultum errorem intelligit ;
 Magnoque risu canticum repeti jubet.
 Iteratur. Illic homo meus se in pulpito
 Totum posternit : plaudit illudens eques ;
 Rogare populus hunc coronam existimat.
 Ut vero cuneis notuit res omnibus,
 Princeps ligato crure nivea fascia,
 Niveisque tunicis, niveis etiam calceis,
 Superbiens honore divinæ domus,
 Ab universis capite est protrusus foras.

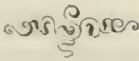

VIII.

OCCASIO DEPICTA.

CURSU volucri pendens in novacula
Calvus, comosa fronte, nudo corpore,
Quem si occuparis, teneas; elapsum semel
Non ipse possit Jupiter reprehendere;
Occasionem rerum significat brevem.
Effectus impediret ne segnis mora,
Finxere antiqui talem effigiem Temporis.

IX.

TAURUS ET VITULUS.

ANGSTO in aditu Taurus luctans cornibus,
 Quum vix intrare posset ad præsepia,
 Monstrabat Vitulus, quo se pacto flecteret.
 Tace, inquit, ante hoc novi, quam tu natus es.
 Qui doctiorem emendat, sibi dici putet.

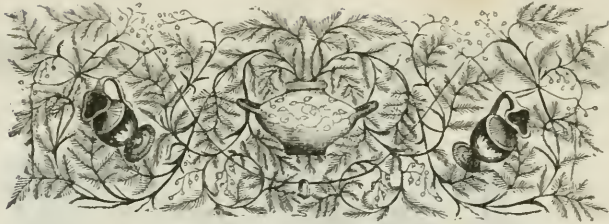

V.

VENATOR ET CANIS.

ADVERSUS omnes fortis et velox feras
 Canis quum domino semper fecisset satis,
 Languere cœpit annis ingravantibus.
 Aliquando objectus hispidi pugnae Suis,
 Adripuit aurem, sed cariosis dentibus,
 Prædam dimisit. Hic tum venator dolens
 Canem objurgabat. Latrans cui contra senex :
 Non me destituit animus, sed vires meae :
 Quod fuimus laudas, dum damnas quod non sumus.
 Hoc cur, Philete, scripserim, pulchre vides.

EPILOGUS.

POETA AD PARTICULONEM.

Abiit supersunt multa, quæ possim loqui,
Et copiosa abundat rerum varietas:
Sed temperatæ suaves sunt argutiae;
Immodicæ offendunt. Quare, vir sanctissime,
Particulo, chartis nonnen victurum meis,
Latinis dum manebit pretium litteris,
Si non ingenium, certe brevitatem adproba,
Quæ commendari tanto debet justius,
Quanto poetæ sunt molesti validius.

FABULÆ NOVÆ

PHÆDRO ATTRIBUTÆ,

EX CODICE PEROTTINO.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS DEPARTMENT

PHYSICS 354

NICOLAI PEROTTI

AD

PYRRHUM NEPOTEM.

Nox sunt hi mei, quos putas, versiculi;
Sed Æsopi sunt, Avieni et Phædri:
Quos collegi ut essent, Pyrrhe, utiles tibi,
Tuaque caussa legeret posteritas,
Quas edidissent viri docti, fabulas.
Honori et meritis dicavi illos tuis,
Sæpe versiculos interponens meos,
Quasdam tuis quasi insidias auribus.
Hos si leges lætabor, sin autem minus,
Hæbunt certe quo se oblectent posteri.
Nunc fabularum cur sit inventum genus

Brevi docebo : servitus obnoxia,
Quia quæ volebat non audebat dicere,
Adfectus proprios in fabellas transtulit,
Calumniamque fictis elusit jocis.
Redeo unde discessi ad libellum meum :
Hunc obtrectare si volet malignitas,
Imitari dum non possit, obtrectet licet.
Mihi magna laus est quod tu, quod similes tui
Labores libenter legant usque meos,
Dignosque longa judicent memoria.
Semper fugatæ plus vetustati favet
Invidia mordax, quam bonis presentibus

FABULÆ NOVÆ.

PROLOGUS.

ARBITRIO si Natura finisset meo
Genus mortale, longe foret instructius :
Nam cuncta nobis attribuisset commoda,
Quæcumque indulgens Fortuna animali dedit :
Elephantis vires, et leonis impetum,
Cornicis ævum, gloriam tauri trucis,
Equi velocis placidam mansuetudinem,
Et adesset homini sua tamen solertia.

Nimirum in cœlo secum ridet Jupiter,
Hæc qui negavit magno consilio hominibus,
Ne sceptrum mundi raperet nostra audacia.
Ergo contenti munere invicti Jovis,
Fatalis annos decurramus temporis,
Nec plus conemur, quam sinit mortalitas.

I.

PROMETHEUS.

OLIM Prometheus, seculi figulus novi,
Creta subtili Veritatem fecerat,
Ut jura posset inter homines reddere.
Subito accersitus nuntio magni Jovis,
Commendat officinam fallaci Dolo,
In disciplinam nuper quem receperat.
Hic studio accensus, facie simulacrum pari,
Una statura, simile et membris omnibus,
Dum tempus habuit, callida finxit manu.
Quod prope jam totum mire quum positum foret,
Lutum ad faciendos illi defecit pedes.
Redit magister, quo festinante, Dolus
Metu turbatus in suo sedit loco.
Mirans Prometheus tantam similitudinem,
Propriæ videri voluit artis gloriam.
Igitur fornaci pariter duo signa intulit;
Quibus percoctis, atque infuso spiritu,

Modesto gressu sancta incessit Veritas ,
At trunca species hæsit in vestigio.
Tunc falsa imago , atque operis furtivi labor ,
Mendacium appellatum est , quod nequiverit
Pedes habere , facile quibus incederet.
 Simulata interdum vitia prosunt hominibus ;
Sed tempore ipso tamen apparet veritas.

II.

DE SIGNIFICATIONE POENARUM TARTARI.

Ixion, qui versatus jactatur rota,
 Volubilem fortunam jactari docet.
 Adversus altos Sisyphus montes agens
 Saxum labore summo, quod de vertice,
 Sudore semper irrito, revolvitur,
 Ostendit ambitus sine fine miseras.

Quod stans in amne Tantalus medio sitit,
Avari describuntur, quos circumfluit
Usus honorum, sed nil possunt tangere.
Urnis scelestas Danaides portant aquas,
Pertusa nec complere possunt dolia;
Imo luxuriæ quidquid dederis perfluet.
Novem porrectus Tityos est per jugera,
Tristi renatum suggerens pœnæ jecur;
Quo quis majorem possidet terræ locum,
Hoc demonstratur cura graviore affici.

Consulto involvit veritatem Antiquitas,
Ut sapiens intelligeret, erraret rudis.

III.

ÆSOPUS ET SCRIPTOR.

Æsopo quidam scripta recitarat mala,
In quis inepte multum se jactaverat ;
Scire ergo cupiens quidnam sentiret Senex :
Numquid, ait, sum tibi visus superbior ?
Aut vana nobis ingenii fiducia est ?
Confectus ille pessimo volumine ,
Ego, inquit, quod te laudas vehementer probo,
Namque hoc ab alio nunquam continget tibi.

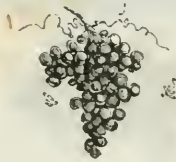

IV.

PHILOSOPHUS ET VICTOR GYMNICUS.

VICTOREM forte gymnici certaminis
Jactantiorum quum vidisset Philosophus,
Interrogavit an plus adversarius
Suis valuisset. Ille : Ne istud dixeris,
Multo fuere vires majores meæ.
Quod, inquit, ergo, stulte, meruisti decus,
Minus valentem si vicisti fortior?
Ferendus esses, forte si te diceres
Superasse qui fuisset melior viribus.

V.

SERVUS PROFUGUS.

SERVUS profugiens dominum naturæ asperæ ,
Æsopo occurrit notus e vicinia.
Quid tu confusus? — Dicam tibi elare , pater :
Hoc namque es dignus appellari nomine ,
Tuto querela quia apud te deponitur.
Plagæ supersunt , desunt nunquam verbera ,
Subinde ad villam mittor servus rusticis :
Domi si cœnat , totis præsto noctibus ,
Sive est vocatus , dego ad lucem in semita.
Emerui libertatem , canus servio :
Ullius essem culpæ mihi si conscius ,
Æquo animo ferrem. Nunquam sum factus satur ,
Et sævum dominum patior infelix super !
Has propter causas , et quas longum est promere ,
Abire destinavi , quo tulerint pedes.
— Ergo , inquit , audi : quum mali nil feceris ,
Hæc experiris , ut refers , incommoda ;
Quid si peccaris ? Quæ te passurum putas ?
Tali consilio est a fuga deterritus.

VI.

PASTOR ET CAPELLA.

PASTOR capellæ cornu baculo fregerat :
Rogare cœpit ne se domino proderet :
Quamvis indigne læsa , reticebo tamen ,
Sed res clamabit ipsa quid deliqueris .

VII.

ASINUS AD LYRAM.

ASINUS jacentem vidit in prato lyram.
Accessit, et tentavit chordas ungula;
Sonuere tactæ. Bella res, meherecule,
Male cessit, ait, artis quia sum nescius.
Si reperisset aliquis hanc prudentior,
Divinis aures oblectasset cantibus:
Sic sæpe ingenia calamitate intercidunt.

VIII.

PATERFAMILIAS ET ÆSOPUS.

PATERFAMILIAS sævum habebat filium.
Hic e conspectu patris quum recesserat,
Verberibus servos afficiebat plurimis,
Et exercebat fervidam adolescentiam.
Æsopus ergo narrat hoc breviter seni :
Quidam juvenco vetulum adjungebat bovem.
Is quum refugiens impari collo jugum,
Ætatis excusaret vires languidas :
Non est quod timeas, inquit illi rusticus ;
Non ut labores facio, sed ut istum domes,
Qui calce et cornu multos reddit debiles.
Sic tu nisi natum tecum assidue retines,
Ejusque ingenium comprimis clementia,
Vide ne querela major accrescat domus.
Atrocitati mansuetudo est remedium.

EPILOGUS.

UTILIS nobis quid sit die, Phœbe . obsecro .
Qui Delphos et formosum Parnassum incolis ,
Quando sacratæ vatis horrescunt comæ ,
Tripodes moventur, mugit adytis Religio ,
Tremuntque lauri, et ipse pallescit dies?
Voces resolvit, acta Pythia numine ,
Docetque gentes Delii monitus Dei :
Pictatem colite ; vota Superis reddite ;
Patriam, parentes, natos, castas conjuges

Defendite ; armis hostem et ferro pellite ;
Amicos sublevate ; miseris parcite ;
Bonis favete ; subdolis ite obviam ;
Delicta vindicate ; castigatē impios ;
Punite turpi thalamos qui violant stupro ;
Malos cavete ; nulli nimium credite.
Hæc elocuta concidit Virgo furens :
Furens profecto ; nam quæ dixit perdidit.

INDEX FABULARUM.

A.

Æsopus ad Garrulum.	90
Æsopus et Petulans.	69
Æsopus et Rusticus.	67
Æsopus et Scriptor.	159
Æsopus interpres testamenti.	404
Æsopus ludens.	82
Anus ad amphoram.	64
Anus, Puella et Vir.	45
Apes et Fuci, Vespa iudice.	81
Aquila, Cornix et Testudo.	54
Aquila, Feles et Aper.	47
Arbores in Deorum tutela.	88
Asinus ad lyram.	165

Asinus et Aper.	55
Asinus et Galli.	94
Asinus et Leo venantes.	47
Asinus ad senem Pastorem.	24

C.

Cæsar ad Atriensem.	49
Calvus et Musca.	458
Canes famelici.	26
Canis ad Agnum.	84
Canis et Crocodilus.	51
Canis et Lupus.	71
Canis fidelis.	29
Canis deceptus.	40
Canis et Vulturius.	55
Canis parturiens.	25
Canum legati ad Jovem.	446
Capellæ et Hirci.	444
Cervus ad fontem.	48
Cervus et Boves.	54
Cervus et Ovis.	22
Cicada et Noctua.	86

D.

Demetrius et Menander.	455
De significatione pœnarum Tartari.	457
De vitiis hominum.	408
Duo Calvi.	442

E.

Equus et Aper.	99
----------------	----

INDEX FABULARUM.

169

Eunuchus ad improbum.	79
Epilogus.	465
Ex sutore Medicus	20

F.

Formica et Musca.	425
Frater et Soror.	75
Fur aram compilans.	109

G.

Graculus superbus et Pavo.	9
Gubernator et Nautæ.	145

H.

Homo et Asinus.	159
Homo et Canis.	46
Homo et Colubra.	418

I.

Leo, prædator et viator.	45
Leo regnans.	142
Leo senex.	27
Lupus et Agnus.	5
Lupus et Gruis.	44
Lupus et Vulpes, iudice Simio.	16

M.

Malas esse divitias (Hercules).	444
Milvius et Columbæ.	57
Mons parturiens.	424
Muli duo et Latrones.	52
Mulier parturiens.	24
Musca et Mula.	70
Mustela et Homo.	28
Mustela et Mures.	97

N.

Nafragium Simonidis.	422
----------------------	-----

O.

Oecasio depicta.	145
Ovis, Canis et Lupus.	25

P.

Pantlera et Pastores.	65
Passer et Lepus.	45
Pastor et Capella.	462
Pater familias et Æsopus.	464
Pavo ad Juponem.	89
P. rottus ad Pyrrhum Nepotem.	454
Phædri vita.	iiij
Philosophus et victor gymnicus.	460
Pocæ, ad detractores suos	424
— ad Eutychem.	429
-- ad Particionem.	448

INDEX FABULARUM.

171

Poeta, de fabularum usu.	44
— de libro suo.	95
— de studio suo in scribendis fabulis.	153
Princeps tibicen.	145
Prologus.	155
Prometheus.	155
Pugna Murium et Mustelarum.	105
Pullus ad Margaritam.	80

R.

Rana rupta et Bos.	50
Ranae ad Solem.	12
Ranae et Tauri.	56
Ranae regem petentes.	7
Res gesta sub Augusto.	76

S.

Scurra et Rusticus.	150
Servus profugus.	164
Simii Caput.	68
Simonides a Diis servatus.	127
Socrates de amicis.	75

T.

Taurus et Vitulus.	156
--------------------	-----

V.

Vacca, Capella, Ovis et Leo.	11
Venator et Canis.	147

**PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET**

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

PA

6515

A2

1837

c. 1

ROBA

